

Liperi

Tilinpäätös 2016
Liperin kunta

Kunnanhallitus 3.4.2017 § 57
Valtuusto 29.5.2017 § 24

SISÄLLYS

1. Toimintakertomus.....	3
1.1 Olennaiset tapahtumat taloudessa ja toiminnassa	3
Kunnanjohtajan katsaus	3
Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	11
Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys.....	14
Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa.....	16
Kunnan henkilöstö.....	17
Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista.....	18
1.2 Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä.....	18
1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	22
Tilikauden tuloksen muodostuminen.....	22
Toiminnan rahoitus.....	23
1.4 Rahoitusasema ja sen muutokset.....	24
1.5 Kokonaistulot ja –menot	26
1.6 Kuntakonsernin toiminta ja talous	27
Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä.....	27
Konsernin toiminnan ohjaus.....	28
Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat.....	28
Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	31
Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	31
Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	32
1.7 Tiikauden tuloksen käsittely	36
2. Talousarvion toteutuminen	37
2.1 Valtuustokauden 2013–2017 kuntastrategian taloustavoitteet	37
2.2 Toimialojen tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen	38
Kunnanhallitus	38
Sivistystoimi.....	44
Tekninen toimi.....	53
Sosiaali- ja terveystoimi.....	60
2.3 Tuloslaskelmaosan toteutuminen	75
2.4 Investointien toteutuminen.....	79
2.5 Rahoitusosan toteutuminen	81
3. Tilinpäätöslaskelmat	83
3.1 Tuloslaskelma	83
3.2 Rahoituslaskelma.....	84
3.3 Tase.....	85
3.4 Konsernilaskelmat	87
4. Tilinpäätöksen liitetiedot.....	91
5. Eriytetyt tilinpäätökset – vesihuoltolaitos	103
Liperin vesihuoltolaitoksen tuloslaskelma 31.12.2016.....	103
Liperin vesihuoltolaitoksen rahoituslaskelma 31.12.2016	104
Liperin vesihuoltolaitoksen taselaskelma 31.12.2016.....	105
6. Allekirjoitukset ja merkinnät	106
7. Tilinpäätöstä varmentavat asiakirjat	108

1. TOIMINTAKERTOMUS

1.1 Olennaiset tapahtumat taloudessa ja toiminnassa

Kunnanjohtajan katsaus

Lyhyesti valtuustokaudesta 2013–2017

Kuluva valtuustokausi on ollut Liperin kuntahistoriassa suurten muutosten kausi. Asetimme valtuustokauden alkajaisiksi kumulatiivisen alijäämän kattamisen tavoitteen vuoden 2016 loppuun mennessä, joka tavoite toteutui vuoden 2015 loppuun. Talouden tasapainoon saaminen on tarkoittanut kuluvan valtuustokauden aikana palvelurakenteiden uudistamista kantokykymme mukaiseksi.

Koulurakenteen osalta olemme muuttaneet kahden yläkoulun rakenteen yhden yläkoulun rakenteeksi. Samassa yhteydessä Viinijärven ja Ylämyllyn taajamakouluihin siirtyivät lapset Käsämän ja Vaivion alakouluista. Valtuustokaudella 2013–2017 on tehty päätökset maakunnalliseen yhteiseen sote-palvelurakenteeseen siirtymisestä. Jaksolle sijoittuu OkuLin purku, Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymän purkaminen, Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän (Siun sote) perussopimuksen valmistelu, hyväksyminen ja muuttaminen. Liperissä edellä mainittu päätös tarkoitti noin 250 sosiaali- ja terveyspalveluiden työntekijän siirtymistä uudelle työnantajalle; Siun sotelle. Vaikka työnantaja vaihtui sosiaali- ja terveyspalveluissa, sote-henkilökunta vastaa edelleen Liperin kunnan väestön hoiva- ja hyvinvointipalveluista.

Omassa organisaatiossamme sosiaali- ja terveyspalveluiden henkilökunnan siirtyminen uudelle työnantajalle aiheutti vuoden 2016 aikana uuden organisaation rakentamisen. Kuluvalle valtuustokaudelle sijoittui useita johtavassa asemassa olevien virkamiesten eläköitymisiä. Olemme uudistaneet johtamisjärjestelmiämme ja uudistaneet ajattelutapaamme hyvinvoinnin, elinvoiman ja osallisuuden suuntaan. Yhteistyö yhdistysten, järjestöjen ja yrittäjien kanssa on kehittynyt monipuoliseen kumppanuuteen, yhdessä tekemiseen ja yhteisen näkyvyyden edistämiseen. Vuoden 2016 aikana käynnistyi kansallisen maakuntauudistuksen valmistelu, joka toteutuessaan siirtää Liperin kunnan organisaatiosta seudullisen yhteistoiminta-alueen maaseutuhallinnon ja lomituksen henkilökunnan uudelle maakunnalle. Siirtyvän henkilöstön määrä on noin 110 henkilöä.

Nelivuotiskaudelle sijoittuu suurimpana investointina uusi terveyskeskus, joka valmistui keväällä 2016. Liperin virastotalo on poistettu käytöstä vuoden 2016 aikana ja henkilökunta on siirtynyt sivistys- ja keskuhallintopalveluista sekä teknisistä palveluista väistötiloihin eri omistajien omistamiin tiloihin.

Nelivuotisjaksoon sijoittuu vahva kuntaprofiilin uudistaminen ja tekemisen tason nosto tapahtumatuotannossa eri sidosryhmien kanssa sekä viestinnän laajentaminen kattamaan koko organisaation.

Mitä Liperissä tapahtui vuoden 2016 aikana

Talouden tunnusluvut osoittavat Liperin kunnan tilinpäätöksen osalta ylijäämää n. 1 M€. Verotulot toteutuivat vuoden 2015 tasossa ollen n. 40 M€. Valtionosuuksissa sen sijaan oli merkittävä rahoitusjärjestelmän kautta tullut tarkistus vuoteen 2015 nähden n. 1,9 M€:n suuremmat tulot.

Toimintakuluissa mm. henkilöstömenot olivat 420 000 € pienemmät edellisvuoteen nähden, mutta palvelujen ostot olivat lisääntyneet n. 690 000 €. Myyntituotot pienentyivät noin 890 000 €. Toimintakate toteutui hieman muutettua talousarviota pienempänä ollen n. 1,3 M€:n korkeampi edellisvuoteen nähden. Toimintakatteen kasvuksi muodostuu 2,2 %.

Vuoden 2016 tilinpäätökseen tehdään 300 000 euron pakollinen varaus vanhan terveyskeskuksen purkamiseksi. Pakollisen varauksen osuus toimintakatteen kasvusta on 0,5 %. Vuosikate parani 15 % ollen 4,3 M€ (354 €/asukas).

Uuden terveyskeskuksen valmistuminen nosti osaltaan suunnitelman mukaisia poistoja. Vuonna 2016 suunnitelman mukaiset poistot kasvoivat 18,5 % ollen yhteensä 2,9 M€. Vuoden 2016 tilinpäätökseen kirjataan lisäksi 560 000 euroa arvonalentumisia tuotantokäytöstä poistuneiden rakennusten osalta. Taseessa oleva jäännösarvo kirjataan alas kokonaan vanhasta terveyskeskuksesta, vanhasta kunnantalosta ja Ylämyllyn päiväkodista. Käsämän koulun osalta alas kirjataan jäännösarvon ja myyntihinnan erotus. Lisäksi vanhasta virasotalosta alas kirjataan puolet.

Liperin kunnan omistamien tytäryhteisöjen taloudellinen ja toiminnallinen tila on varsin hyvä. KTOY Liperin vuokratalojen käyttöaste oli vuoden lopussa 96,7 % ja vuosikorjauksia tehtiin yhteensä 35 asunnossa. Lainaa yhtiöllä oli 12,4 M€ vuoden lopussa. Lipertek Oy:n lainakanta oli n. 740 000 € ja omien tilojen käyttöaste oli 95 %. Tammikuussa 2016 Vexven Lipertekiltä vuokraama tuotantotila 2400m² myytiin Vexvälle.

Koko konsernin kertynyt ylijäämä oli vuoden 2016 lopussa 8,68 M€ eli 706 €/asukas. Konsernin lainakanta oli 49,4 M€ eli suhteellinen velkaantuneisuus oli n. 62 % ja lainaa oli koko konsernissa 4 013 €/asukas. Uuden kuntalain mukaan kuntien taloustunnuslukuja seurataan koko konsernin näkökulmasta.

Edellytyksiä elinkeinoelämälle ja asumiseen

Maata hankittiin teollisuusmaaksi nykyisen Välikankaan teollisuusalueen tuntumasta, Polvijärven tien varrelta. Lisäksi Ylämyllyn tien varteen rakentui vuoden aikana uutta teollisuusaluetta.

Merkittävimpiä kaava-alueita hyväksyttiin seuraavasti:

- Maakuntakaava 2040 osallistumis- ja arviointisuunnitelma.
- Liperin kirkonkylän yleiskaava hyväksyttiin.
- Käsämän osayleiskaavan muuttaminen alueella Veljesharju.
- Lautasuon ja Lehtorannan asemakaava hyväksyttiin osittaisena.
- Jyrissä luovutetaan uusia tontteja Kapteenin kadulla
- Korttelin 157 asemakaava liike- ja toimistorakennusten korttelialueena hyväksyttiin. Asemakaava on ns. mahdollistava kaava, johon on mahdollista rakentaa asumista, palveluasumista, virasto- ja toimistotiloja sekä liiketiloja ja vähittäiskaupan suuryksikön. Kaavamuutosalue on 2,4 ha:n alue ja se on kokonaisuudessaan Liperin kunnan omistuksessa. Valtuusto päätti liiketontin myymisestä vuoden 2016 puolella.

Liperin Itäinen vesiosuuskunta, Härkinvaaran ja Roukalahden vesiosuuskunnat ovat saaneet Liperin kunnan haja-asutusalueen vesihuoltohankkeiden avustusta. Määrärahavaraus vuodelle 2016 oli 400 000 €, jota ei kokonaisuudessaan jaettu. Liperin kunnan omaa vesi- ja viemäriverkostoa peruskorjattiin merkittävimmin Viinijärven taajamassa.

Varolantie 3 muutos- ja laajennussuunnitelma Liperin kirkonkylässä hyväksyttiin 1,2 M€:n kustannusarviolla. Tiloissa on toiminut yhteis palvelupiste, aikuissosiaalityö sekä päihde- ja mielenterveyspalvelut. Siun sote tekee toimenpiteitä palvelurakenteiden uudistamiseksi, mikä voi aiheuttaa ydinkaupunkiseudun sosiaali- ja terveyspalveluiden tilajärjestelyissä muutoksia. Liperin kunnan tekniset palvelut / elinympäristöpalvelut ovat vuokralla suhteellisen kalliilla vuokrahinnalla Honkalampikeskuksen alueella. Mikäli Siun sote ei tulisi Liperin kunnan omistamiin, peruskorjattuihin sosiaali- ja terveyspalveluiden tiloihin, on mahdollista, että elinympäristöpalvelut palaavat omiin, Liperin kunnan omistamiin tiloihin Liperin kirkonkylälle. Peruskorjauskohteita vuoden 2016 aikana olivat Iltaruskon ja pienryhmäkoti Penttilänpihan A-rakennukset.

Tyhjillään ovat vuoden 2016 lopussa seuraavat kiinteistöt:

- Lautasuon koulu (laaja peruskorjaustarve),
- Liperin pienten koulu,
- Vanha terveyskeskus (alaskirjaus ja purkuvaraus tehty vuoden 2016 tilinpäätöksessä),
- Ylämyllyn päiväkotiki (alaskirjaus),
- Virastotalo (kunnan virallinen arkisto – osittainen alaskirjaus) ja
- Vanha kunnantalo (alaskirjaus).

Myytiin yksityisille toimijoille:

- Käsämän koulu,
- Jyrin kylän kaukolämpöverkko 1 €:lla lämmön jakelun jatkuvuussopimuksin.
- Vireille laitettiin Viinijärven eläinlääkäritalon myynti, josta kaupat tehtiin vuoden 2017 puolella.

Hyvinvointipalveluiden toimenpiteitä

Sekä esiopetuksessa että perusopetuksen 1-6 luokilla otettiin syksyllä 2016 käyttöön uudet opetus suunnitelmat. Luokat 7-9 siirtyvät uuteen opetus suunnitelmaan vaiheittain elokuusta 2017 alkaen. Viinijärven koulun aikaisemmin aloittama joustava esi- ja alkuopetus 0-2 luokilla jatkui ja laajeni myös muihin kouluihin. Syksyllä 2016 käynnistyi uuden varhaiskasvatuksen suunnitelman (vasu: 0-5-vuotiaat) valmistelutyö.

Uudistuneiden opetus suunnitelmien rinnalla koulut ovat tehneet ympäristöjen kehittämissuunnitelmat ja arvioineet muutosten aiheuttamat kustannukset kolmen vuoden ajanjaksolle. Liperin koulussa suunnitelmaa ei ole tehty, koska oppimisympäristön kehittäminen on tarkoitus tehdä osana koulun peruskorjaussuunnitelmaa. Oppimisympäristöjen kehittämissuunnitelmissa oli neljä kohdetta: koulun tilat ja kalusteet, teknologia, koulun piha sekä oppimisen välineet. Lisäksi kukin koulu arvioi joustavan esi- ja alkuopetuksen tuomia vaatimuksia oppimisympäristöilleen. Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristöjen arviointi tehtiin uuden varhaiskasvatussuunnitelman näkökulmasta ja ympäristöjen muutokset on toteutettu yhteistyössä lasten ja henkilökunnan kanssa.

Joensuun seudun kuntien sivistystoimen edustajat ovat yhdessä laatineet kasvatuksen ja koulutuksen toimintaohjelman vuosille 2016–2020, jossa on linjattu yhteisesti seuraavia perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämisen painopistealueita: pedagoginen kehittäminen, henkilöstön täydennyskoulutus, mediakeskus, opiskeluhoito ja oppimisen ja kasvun tuki, monikielisten lasten varhaiskasvatus ja koulutus, yrittäjyyskasvatus, kulttuurikasvatus, verkostoituminen ja luottamushenkilöyhteistyö sekä toiminnan kehittäminen ja arviointi. Kasvatuksen ja koulutuksen toimintaohjelma linjaa seudullisen yhteistyön jatkoa yhteisen opetus suunnitelmayhteistyön jälkeenkin.

Sivistyslautakunta on hyväksynyt varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen piirissä oleville lapsille ja nuorille mm. kulttuurikasvatussuunnitelman, Liikkuva-koulu ja päiväkotiki toimintaperiaatteen, inklusiivisen varhaiskasvatusperiaatteen. Sivistystoimen ja sosiaali- ja terveystoimen yhteistyönä on vuonna 2016 laadittu laaja, lakisääteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma.

Sivistystoimen hankkeet:

- Toiminnallinen osallisuus
- Liikkuva koulu
- Step-Y
- Pohjois-Karjalan lasten kulttuuriverkosto
- Seudullinen ict-hanke
- Kerhotoiminnan kehittäminen
- Tutor-opettajien koulutus/toiminta
- Tasa-arvon edistäminen perusopetuksessa
- Erasmus (Liperin koulu)
- Majakka verkosto (Viinijärven koulu)

- Loisto verkosto (varhaiskasvatus)

Varhaiskasvatuksen tuntiperusteinen maksujärjestelmä on edelleenkin tuonut taloudellista ja toiminnallista hyötyä. Lasten hoitoajat ovat lyhentyneet ja perheiden varhaiskasvatusmaksut ovat suhteutuneet varattuun hoitoaikaan. Varhaiskasvatuksessa lisäpaikkojen tarvetta ei ole ollut, koska rakenteellisella muutoksella on saatu paikkaresurssia vapautettua. Lisäksi uusi yksityinen päiväkoti aloitti toiminnan Jyrin alueella syyskuussa. Palveluohjaus liittyy kiinteästi tuntiperusteisen maksujärjestelmän käyttöön. Palveluohjaaja keskustelee kaikkien huoltajien kanssa lapsen varhaiskasvatuksen määrällistä tarpeesta sekä oikean paikan löytymisestä lapsen tarpeita ajatellen.

Liperiin avattiin helmikuussa Ohjaamo- palvelupiste. Ohjaamo on matalan kynnyksen palvelupiste 15-30 vuotiaille liperiläisille nuorille, josta saa ohjausta ja neuvontaa työhön, koulutukseen ja nuorten palveluihin liittyen. Koulun nuorisotyö vakiintui vuoden aikana. Kesällä 2016 toteutui nuorisotoimen kansainvälinen leiri Liperissä.

Sivistyslautakunta myönsi nuorisotoimen vuosivastuksia yhdistyksille ja järjestöille n. 10 000 €, liikuntavastuksia 36 000 € ja kulttuurivastuksia 3 000 €. Lisäksi keskushallinnosta myönnettiin erilaiselle tapahtuma-, yhteistyö-, näkyvyys- ja kumppanuushankkeille n. 51 000 €. Liperiläisten yhdistystoimijoiden ja kunnan väestön eduksi täytyy mainita, ettei kunta peri tilavuokraa yhdistysten toiminnasta kunnan omistamissa kiinteistöissä tai kentillä.

Sosiaali- ja terveystaloudessa vuosi 2016 oli kaikilla tasoillaan valmistautumista suureen Siun soteen. Maakunnassa noin 7000 työntekijän, Liperistä noin 250 työntekijän siirtyminen uudelle Siun soten kuntayhtymätyönantajalle oli työntäyteinen vuosi paitsi sosiaali- ja terveystaloudessa, niin myös teknisissä palveluissa (tilat) ja keskushallinnossa (talous- ja henkilöstöhallinto). Lukuisia inventaarioita, selvityksiä ja määräyksiä tehtiin vuoden aikana.

Siun soten ja oman rakenteen uudistamisen myötä tapahtuneita organisaatiomuutoksia tehtiin mm. seuraavilla osaa-alueilla:

- ruokahuolto siirtyi elinympäristöpalveluihin
- laitoshoitajat siirtyivät elinympäristöpalveluihin
- liikunta-alueiden hoitaminen siirtyi elinympäristöpalveluihin
- sivistys- ja teknisen toimintopalveluissa tehtiin ristikkäisiä tehtäväjärjestelyjä
- sivistysjohtajan tehtävää hoidettiin jaetulla johtajuudella Viinijärven koulun johtajan sekä varhaiskasvatuksen johtajan toimesta

Hyvinvointikertomus vuosille 2017–2020 hyväksyttiin loppuvuodesta. Hyvinvointikertomus tulee olemaan ”työväline” mm. Siun sote paikallisen neuvottelukunnan (hyvinvointityöryhmä) ja kunnan väliselle vuoropuhelulle sekä strategisessa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä.

Sosiaali- ja terveystaloudessa vuosien 2015–2016 välinen toimintakatteen kasvu oli 1,0 %. Sosiaali- ja terveystaloudiden ydinprosessit ovat olleet lasten ja nuorten turvallinen kasvu ja kehitys, työikäisten työ- ja toimintakykyisyys sekä ikääntyvien hyvinvointi ja toimintakyky. Sosiaali- ja terveystaloudiden edustajat olivat mukana tekemässä kuntamme hyvinvointikertomusta. Sosiaali- ja terveystaloudissa toteutettiin ulkoinen laaduntunnustusauditointi, josta seurasi SHQS laaduntunnustus syksyille 2019 saakka. Koko henkilöstön vahva sitoutuneisuus näkyy arjen toiminnassa ja näin odotetaan toteutuvan myös Siun soten aikana.

Avoterveydenhuollossa on toteutunut yhtenä päivänä viikossa sairaanhoitajan vastaanotto Viinijärvellä ja Ylämyllyllä. Hammashuollon palvelut on keskitetty pääsääntöisesti Ylämyllylle. Hammaslääkäreiden viroista on ollut täytettyinä 3/5. Ostopalveluna on ollut yksi hammaslääkäri 4 pv/ joka 2. viikko. Yleislääketieteen puolella lääkäreiden virat ovat olleet täytettyinä.

Psykososiaalisissa palveluissa kokeiltiin perhekeskuksessa hyvinvoinnin integroidun toimintamallin mukaista asiakasvastaavien nimeämistä ja yhteistä palvelusuunnittelua. Samoin työllisyyden hoidon toimintamallia uusittiin vuoden aikana. Asiakkaiden kokemusta arvioitiin perhekeskuksessa, mielenterveys- ja päihdepalveluissa ja osana lastensuojelun avohuollon asiakkaiden kyselyä. Asiakasarvioinnin saatujen vastausten mukaan asiakkaat kokevat oman tilanteensa pääsääntöisesti parantuvan työskentelyn kuluessa hyvinkin paljon positiiviseen suuntaan. Lastensuojeluilmoituksia tehtiin 268, lähes saman verran kuin edellisvuonna.

Paikallisissa elinvoimapalveluissa muutoksia

Joensuun seudun työttömyysaste oli joulukuun 2016 lopussa 17,7 % ja Liperin työttömyysaste 13.9%. Työttömien työnhakijoiden määrä oli 800 henkilöä, joista alle 25-vuotiaita oli 112. Avoimia työpaikkoja oli vuoden lopussa Liperissä 24 kpl.

Joensuun seudulla uusia yrityksiä syntyi toimintavuoden aikana 495 kpl ja toiminnan lopetti 299 yritystä, joten yritysten nettolisäys oli yhteensä 196 kpl. Joensuun seudulla olosuhteet yritystoiminnalle, uusien yritysten perustamiselle, seudulle sijoittumiselle sekä toimivien yritysten kasvulle ja kansainvälistymiselle ovat hyvät. Tätä kehitystä tulee tukea ja vahvistaa myös jatkossa.

	Joensuu	Liperi	Outokumpu	Ilomantsi	Kontiolahti	Polvijärvi	Juuka	Muut	Yhteensä
Q1Q2Q3Q4/2016									
Asiakkaat	685	127	117	93	125	50	61	262	1520
Tapaamiset	1095	179	139	239	190	94	80	0	2016
Yhteydenotot, taustatyöt jne	1183	174	154	83	193	43	73	0	1903
Uudet yritykset	342	33	27	9	60	5	19		495
Lakanneet	192	31	15	14	31	9	7		299
Erotus	150	2	12	-5	29	-4	12		196

Vuosi 2016 oli Joensuun Seudun Kehittämisyhtiö JOSEK Oy:n 15. kokonainen operatiivinen toimintavuosi. Yhtiön päätoiminnot ovat vastuu seudun elinkeinotoimesta, yritysneuvonta, seudun markkinointi sekä toimialakehitys ja -rahoitus. Yhtiön omistajakuntien lukumäärä on seitsemän, joiden yhteinen asukasmäärä oli vuoden 2015 lopussa 164.755. Alueella toimii noin 7000 yritysten toimipaikkaa. Josekin yritysneuvonnan asiakasmäärä oli menneenä vuonna 1520 sisältäen Uusyrityskeskuksesta ostetun palvelun asiakkaat. Toimintavuonna Josek oli mukana yhteensä 42 Joensuun seudun elinkeino-ohjelmaa toteuttavassa hankkeessa. Vuoden 2016 aikana markkinoinnin pääpaino oli investointimarkkinoinnissa sekä yhteistyökumppaneiden kanssa tehdyssä rekrytointimarkkinoinnissa.

Eriyisenä kansainvälisenä avauksena toimintavuoden aikana oli yritysten vientiin ja tuontiin liittyvien nopeiden junayhteyksien edistäminen Suomesta Venäjän ja Kazakstanin kautta Kiinaan ja takaisin. Lisäksi Josek ryhtyi toimenpiteisiin kansainvälisen kehitys- ja hankerahoituksen aktivoimiseksi.

Toimintavuoden strategisena pohjana oli vuonna 2015 laajalla omistajien, sidosryhmien ja henkilöstön yhteistyöllä laadittu ”Innostusta ja uskallusta – JOSEK 2020” -strategia sekä Joensuun kaupunkiseudun elinkeino-ohjelma 2014–2017. Toimintavuoden aikana Josek todettiin Suomen Yrittäjien elinkeinopolitiikan mitaristokyselyssä Suomen parhaaksi kehittämisyhtiöksi.

Elinkeinoyhtiö Josekin perusrahoitus muodostui omistajakuntien rahoituksesta, joka oli suuruudeltaan 24,23 €/asukas.

Lipertekin toimitusjohtajan jäätyä eläkkeelle on elinvoiman johtaminen hakenut vuoden 2016 aikana muutoaan. Syksystä 2016 toimitusjohtajuutta on hoitanut isännöitsijä oman työnsä ohella. Lipertekin toimitusjohtajatehtävää arvioitiin aluksi kahden osa-aikaisen eläköitymisen järjestelyinä; rakennuttajainsinööri ja elinkeinoyhtiön toimitusjohtajuus. Tällainen toimenkuva on varsin laaja-alainen ja molemmat erityisalueet vaativat omaa työpanosaikaa. Kevään 2017 aikana tehtävä tullaan käsittelemään poliittisissa toimielimissä.

Syksyllä 2016 työstettiin Liperin teollisuustonttien näkyvyyttä sekä Lipertekin että Josekin sivustoilla. Lisäksi sovittiin yhdessä etenemisestä toimitilamarkkinoinnin suhteen ja siitä, miten paikallisen yrityksen palvelutarjontaa kytketään mukaan. Liperin kunta ja liperiläiset yritykset ovat olleet Josek-viestinnässä näkyvässä roolissa. Josekin edustaja on osallistunut Liperin kunnan johtoryhmän työskentelyyn ja uuden kunnan strategia-työn valmisteluun.

Elinkeinotoimikunta on toteuttanut vierailuja liperiläisissä yrityksissä. Toimikuntaan kuuluu luottamushenkilöitä, Liperin yrittäjien edustajia, Josek-edustaja ja Liperin kunnan virkamiehistöä. Yhdessä Liperin yrittäjien kanssa on järjestetty kaksi teemailtaa hankinnoista. Elinkeinotoimikunta päätti teettää kyselyn liperiläisille yrittäjille ja Josek-sidosryhmille, millaisia odotuksia Josekin suuntaan on seuraavalle valtuustokaudelle, uuden kunnan rakentamisen aineksina.

Josek-edustajat käyvät pääsääntöisesti kaksi kertaa vuodessa esittelemässä valtuustolle toimintaa Liperissä. Hanke- ja kehittämistoiminta on vilkasta ja palvelun käyttäjät, yrittäjät antavat pääasiassa myönteistä palautetta Josekin palvelusta tehtyjen kyselyjen perusteella.

Yrityspalvelut 2016

- Neljä kysytyintä palvelua vuoden 2016 aikana olivat yrityksen kehittäminen, koulutus, yleisneuvonta ja omistajanvaihdospalvelu. Koulutuspalvelu on hankinta-asiamiehen tarjoamaa koulutusta julkisiin hankintoihin liittyen.
- Liperissä perustettiin 33 yritystä ja 31 lopetti toimintansa. perustettujen yritysten määrä on pudonnut aikaisempien vuosien tasosta (40-50 yritystä/vuosi)

Maaseutuelinkeinot

Ohjelmakauden kehittämistoiminta on ollut jo lähes normaalivauhdissa alkuvaikeuksien teknisten ongelmien jälkeen. Maakunnassa varsinkin maaseudun pienyritystoiminta on ollut vilkasta ja Ely onkin tehnyt kuluneena vuonna 189 rahoituspäätöstä maaseudun pienyrityksille, mikä on valtakunnan tason huippua. Leader puolella on myös aktivoiduttu ja hakemuksia on ollut enemmän, kuin jaettavaa rahaa.

Maaseudun kehittämistä tuntuu maakunnassa kaiken kaikkiaan riittävän, mikä on näkynyt kehittämishankemerkemusten runsaudessa. Läheskään kaikille ideoille ei riittänyt jaettavaa. Sen sijaan perusmaatalouden investoinnit ovat olleet edelleen vaatimattomia. Sama tilanne on tosin lähes koko maassa.

Alkutuotantoa Liperissä

Aktiivituotantua hakeneita tiloja oli 277 tilaa, mikä on kuusi tilaa vähemmän kuin edellisellä vuonna. Vastaavasti keskipeltoala/tila kasvoi puolella hehtaarilla ollen 46,77 ha.

Lopettaneet tilat olivat lypsykarjatilat. Lypsykarjatilat oli vuoden lopussa 65 kpl.

Maidontuotannon kokonaismäärä laski noin puolimiljoonaa litraa (3 %), ollen 18,38 Mltr. Kokonaismaitomäärä maakunnassa laski 3 %, vastaavasti valtakunnassa 2 %.

Myönteisiä rahoituspäätöksiä saatiin yhteen lihakarjatilainvestointiin ja kolmeen lypsykarjatilainvestointiin sekä kahteen salaojitusinvestointiin. Investointien määrä oli melko vaatimaton. Niihin saatiin avustusta yhteensä 560 000 € ja korkotukilainaa 660 000 €.

Sukupolvenvaihdoksia tapahtui Liperissä kolme kappaletta. Luomutilojen määrään ei tullut muutosta. Tiloja oli edelleen 34 kpl. Luomusopimuksen mukainen pinta-ala pysyi myös ennallaan ollen 2500 ha, mikä on noin 19 % kokonaisviljelyalasta.

Maaseudun elinkeinonhanke – ja pienyritystoiminta

Liperin osalta on oltu mukana 11 hankkeessa. Leaderista rahoitettiin Liperiin 5 hanketta, joista yksi oli yrityshanke. Kokonaisavustusten määrä Leader-hankkeisiin oli 161 547 euroa. Maaseudun pienyrityspuolelle ELY teki 30 rahoituspäätöstä. Tukea kohteisiin myönnettiin yhteensä noin 2,5 M€. Uusia yrityksiä syntyi 14 kpl ja uusia työpaikkoja 43 kpl.

Lopuksi

Sosiaali- ja terveyspalveluiden henkilökunnan poistuminen kunnan organisaatiosta, työnjohdon piiristä, on kannustanut kuntia uudistamaan organisaatioitaan. Reilun vuoden mittainen muutostyöskentely Liperissä, yhdessä eri sidosryhmien kanssa, alkaa ”poikia” uudenlaista ajattelua ja tekemistä. Olemme pääsemässä pois organisaatiolähtöisestä ajattelusta kohti hyvinvoinnin, elinvoiman ja osallisuuden tekemistä yhteisöllisesti. Tämä yhteisöllinen ajattelutapa on oikein tervetullut muutos ja samalla tuo uudenlaista tekemistä kuntakentässä.

Kuntaliiton julkaisussa sanotaan ”Tulevaisuuden kunta on tekemisen asia”. Uudistuksia tehdään vahvuudet tunnistaen. Yhdessä eri kuntatoimijoiden kanssa meidän on hyvä hakea Liperiprofiilia. Vuoden 2017 aikana valmistelemme uusien luottamushenkilöiden kanssa ”Tulevaisuuden kuntaa – Liperiä”. Uudet luottamushenkilöt pääsevätkin tekemään vuosikymmenen kuntauudistusta. Pohjois-Karjalan kunnat tulevat olemaan edelläkävijäkuntina, esimerkkinä monelle Suomen kunnalle.

Suuri kiitos kuuluu tässä vaiheessa kaikille teille luottamushenkilöille, jotka eri tehtävissänne olette aikaa ja voimavarojanne säästelemättä, ottaneet vastuuta Liperin kunnan ja kuntalaisten asioiden hoitamisesta. Kuluva valtuustokausi on ollut historiallisten ja Liperin kunnan näkökulmasta suurten päätösten ajanjakso. Liperi edustaa Pohjois-Karjalassa ydinkaupunkiseutua ja se haastaa osaltaan meitä vastuuseen Joensuun seudun kehityksestä.

Kiitos kuuluu kuntaorganisaatiomme kaikille työntekijöillemme! Muutos on pysyvää – sanotaan. Sen kuluva valtuustokausi on meille kaikille osoittanut. Teitä jokaista on tarvittu uudistamaan ja uudistumaan. Aina eivät esitykset ja ratkaisut ole olleet jokaiselle meille mieluisia, mutta meidän kaikkien on hyvä tunnistaa, että nyt yhteiskunnassa meneillään olevat murrokset (digitalisaatio, työn muutos, väestön ikääntyminen, ympäristöasiat) tulevat muuttamaan yhteiskuntaa nopeammin kuin, mitä menneen kymmenen vuoden aikana on tapahtunut. Muutoksia on parempi olla tekemässä itse kuin olla alisteinen muiden tekemille päätöksille.

Hyvinvointia, elinvoimaa ja osallisuutta yhdessä!

Hannele Mikkanen
kunnanjohtaja

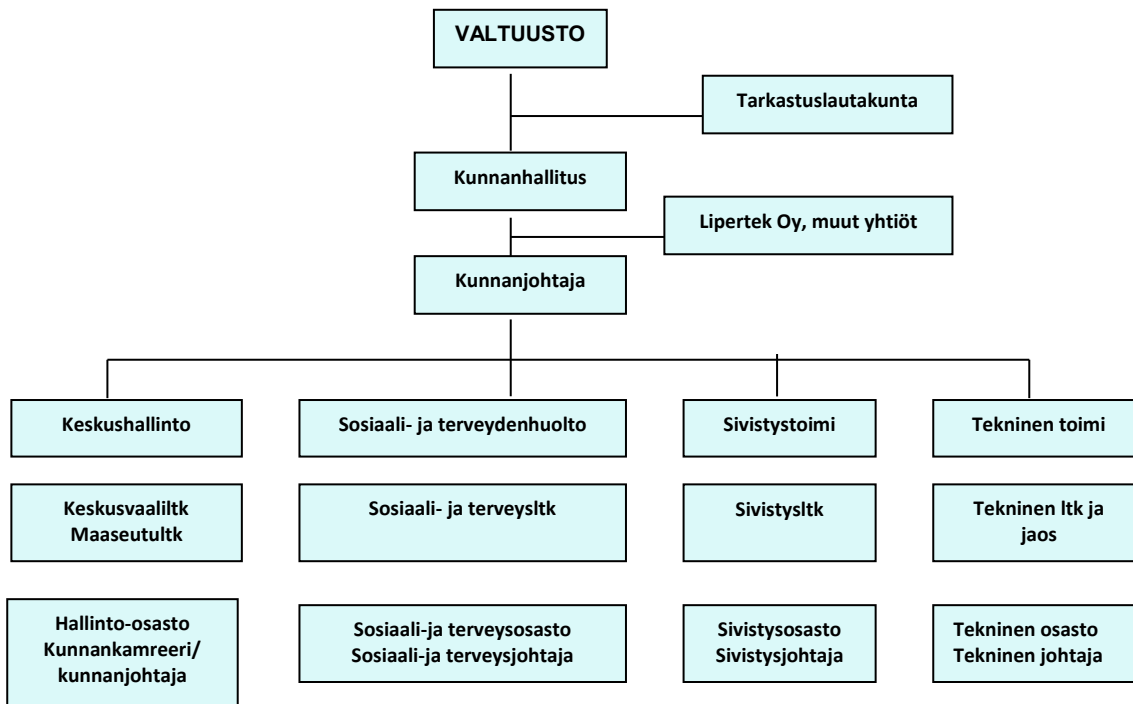

Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Organisaation perustehtävä:

Kunnan luottamushenkilö- ja henkilöstöorganisaation perustehtävänä on toteuttaa valtuuston hyväksymiä toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita. Toiminnan päämääränä on tuloksellisuus, joka käsittää sekä hyvän palvelutason että tehokkuuden.

Liperin kunnan organisaatio

Viranhaltijoista suoraan kunnanhallituksen alainen on kunnanjohtaja. Kunnanjohtajan sijaisena toimi 30.6.2016 saakka kunnankamreeri ja 1.7.2016 alkaen talousjohtaja. Henkilöstöorganisaatio jakautuu neljään osastoon, joita johtaa osastopäällikkö. Hallinto-osaston osalta osastopäällikkönä toimi 30.6.2016 saakka kunnankamreeri ja 1.7.2016 alkaen kunnanjohtaja. Sivistysjohtajuus oli vuoden 2016 ajan jaettu Viinijärven koulun johtajalle ja varhaiskasvatuksen johtajalle. Syksyllä 2015 aloitettua järjestelyä jatkettiin lukuvuodeksi 2016–2017 valtuuston päätöksellä (§ 24 / 25.4.2016).

Hallinto-osaston tehtäväjärjestelyt toteutettiin 1.7.2016 alkaen valtuuston päätöksen § 42 / 16.2.2015 mukaisesti kuitenkin niin, että toteuttamista aikaistettiin kuukaudella. Järjestelyjen aikaistamisesta päätettiin hallintosäännön muutoksen yhteydessä (kh § 77 / 23.5.2016). Järjestelyt liittyivät kunnankamreerin eläköitymiseen.

Talousarviossa 2016 tilivelvollisiksi on määritelty

- Kunnanhallituksen jäsenet, kunnanjohtaja, kunnankamreeri, talousjohtaja 1.8.2016 lukien
- Maaseutulautakunnan jäsenet, maaseutujohtaja
- Sivistyslautakunnan jäsenet, sivistysjohtajan/ osastopäällikön sijaisuuden ajan varhaiskasvatuksen johtaja ja Viinijärven koulun johtaja, koulujen rehtorit
- Teknisen lautakunnan jäsenet, tekninen johtaja, yhdyskuntasuunnittelija, yhdyskuntainsinööri
- Sosiaali- ja terveyslautakunnan jäsenet, sosiaali- ja terveysjohtaja, ylilääkäri, hoito- ja hoivapalvelujen johtaja, psykososiaalisten palvelujen johtaja

LUOTTAMUSHENKILÖORGANISAATIO

Valtuusto

Valtuuston kokoonpano on toimikaudelle 2013 – 2016

Valtuuston puheenjohtaja	Eero Reijonen	KESK 2015 – 2016
Valtuuston I varapuheenjohtaja	Tiina Tikka	PS 2015 – 2016
Valtuuston II varapuheenjohtaja	Sanna Parkkinen	SDP 2015 – 2016

Valtuutetut

Hakulinen Pauli, KESK	Kuittinen Tero, SDP	Piironen Vesa, KESK
Hartikainen Mikko, PS	Kummunmäki Juhani, PS	Pitkänen Jorma, KESK
Hoppa Helinä, KESK	Kärki Piritta, PS	Ratilainen Jouko, KOK
Huikuri Pekka, SDP	Laeslehto Tuula, KESK	Räty Nina, KOK
Huohvanainen Kauko, Liperiin sit.	Lappalainen Riitta, KESK (1.1.- 30.5.2016)	Sallinen Jussi, KESK
Jetsonen Anne, SDP	Lihavainen Mikko, KESK (30.5.2016 -)	Silvennoinen Maija, KD
Karjalainen Mira, KESK	Mustonen Tapio, SDP	Simonen Jorma, SDP
Karvinen-Kyllönen Susanna, PS	Mutanen Pirkko, KESK	
Keronen Jari, PS	Nevalainen Susanna, PS	
Kivivuori Marja-Leena, SDP	Nylund Pertti, PS	
Koppinen Kirsi, KESK	Pakarinen Tuula, SDP	
Koskinen Tuomas, KOK	Pietarinen Päivi, PS	
Kosonen Juha, KOK	Piironen Kauko, KESK	

Valtuusto kokoontui 9 kertaa ja käsitteli 79 §.

Tarkastuslautakunta 2013–2016

Puheenjohtaja	Sallinen Jussi
Varapuheenjohtaja	Tikka Tiina
Jäsenet	Koskinen Tuomas Laeslehto Tuula Tajjala Matti Wiren Vappu

Tilintarkastaja BDO Auditor Oy

Tarkastuslautakunta kokoontui 6 kertaa ja käsitteli 53 §.

Kunnanhallitus 2015–2016

Puheenjohtaja	Pitkänen Jorma	KESK
Varapuheenjohtaja	Kärki Piritta	PS
Jäsenet	Hakulinen Pauli	KESK
	Kummunmäki Juhani	PS
	Kivivuori Marja-Leena	SDP
	Koppinen Kirsi	KESK
	Kosonen Juha	KOK
	Kuittinen Tero	SDP
	Sormunen Piia	KESK

Kunnanhallitus kokoontui 18 kertaa ja käsitteli 227 §.

Henkilöstöjaosto 2015–2016

Puheenjohtaja	Kuittinen Tero	SDP
Varapuheenjohtaja	Pietarinen Päivi	PS
Jäsenet	Hakulinen Pauli	KESK

Henkilöstöjaos kokoontui 13 kertaa ja käsitteli 128 §.

Lautakunnat ja puheenjohtajat 2013–2016:

Keskusvaalilautakunta (5 jäsentä)	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Alava Annu Veli-Matti Rätty
Maaseutulautakunta (7 jäsentä) Yhteislautakunta	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Hyvärinen Pirkko (Liperi) Holopainen Hannu
Sivistyslautakunta (9 jäsentä)	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Karjalainen Mira Kärki Piritta
Tekninen lautakunta (9 jäsentä)	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Nylund Pertti Piironen Kauko
Tekninen lautakunta/lupajaos (4 jäsentä)	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Piironen Kauko Nevalainen Susanna
Sosiaali- ja terveyslautakunta (9 jäsentä)	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Pekka Huikuri Riitta Lappalainen (1.1 – 30.5.2016) Mutanen Pirkko (30.5.2016 -)

Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Suomen Kuntaliitto tiedote 8.2.2017

”Tilinpäätösarviot 2016: Kuntataloudella hyvät eväät vastata heikkenevään tulopohjaan

(Kuntaliitto tiedottaa 8.2.2017) Kuntien ja kuntayhtymien vuoden 2016 tilinpäätösarviot osoittavat kuntatalouden etenevän hyvään suuntaan, arvioidaan Kuntaliiton analyysissä tilinpäätösten ennakkotiedoista. Samalla lähivuosien tulopohjamuutokset kuntataloudessa vaativat tarkkaa taloudenpitoa jo vuoden 2017 aikana. Analyysi perustuu Tilastokeskuksen keskiviikkona julkaisemiin tilastotietoihin.

Kuntasektorin menot kasvoivat maltillisesti koko maassa, keskimäärin 1,3 prosenttiyksikköä. Vuoden 2016 tilikauden tulos parani ennakkoarvion mukaan lähes puoli miljardia euroa. Tilikauden tulos oli kuitenkin negatiivinen 111 kunnassa, yhteensä 0,2 miljardia euroa. Kaikkiaan kuntia on Manner-Suomessa tällä hetkellä 295.

Kuntatalouden rahoituksellista tasapainoa kuvaava toiminnan ja investoinnin rahavirta parani puoli miljardia euroa. Lainakanta nousi 18 miljardiin euroon ja velkaantumisen kasvu hidastui 3,6 prosenttiin. Negatiivisen vuosikatteen, eli niin sanotun ”syömävelan” osuus kuntien lainakannan muutoksesta on erittäin pieni, vuosina 2000-2016 se on ollut viiden prosentin luokkaa.

– Kuntien ja kuntayhtymien talouden tasapainottamistoimet ovat tuottaneet tulosta ja kuntatalous lähenee nykyisen hallituskauden kuntatalouden tasapainottamistavoitetta, sanoo Kuntaliiton toimitusjohtaja Jari Koskinen.

– Hallituksen parin vuoden takaisissa ennusteissa kuntasektorin velan arvioitiin nousevan kolme miljardia nyt toteutunutta suuremmaksi. Lisäksi toiminnan ja investoinnin rahavirran ennakoitiin painuvan raskaasti negatiiviseksi. Tämä ennuste ei toteutunut, mutta edessä on sen sijaan tiukempi taloustilanne johtuen valtionosuuksien ja verotulojen heikkenemisestä jo tänä vuonna, sanoo Koskinen.

Tasapainoisen talouden taustalla maltillinen menokehitys ja parantuneet tulot

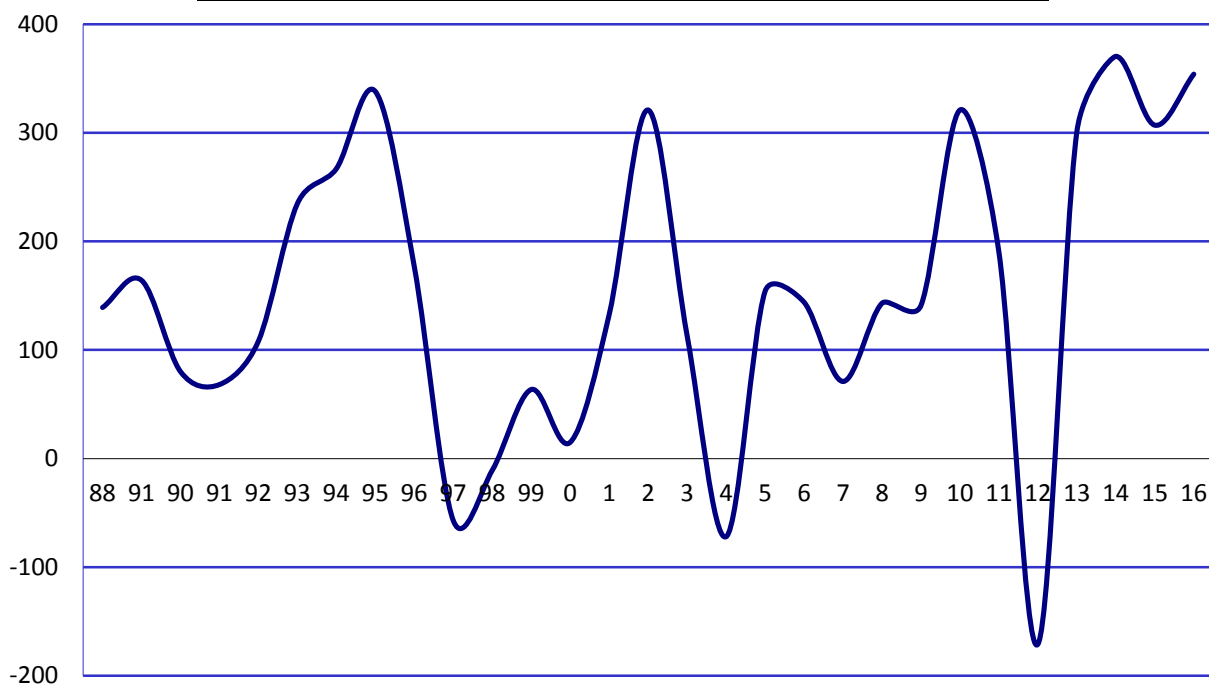
Kuntatalouden parantumisen taustalla löytyy maltillinen menokehitys, joka johtuu muun muassa kuntien ja kuntayhtymien henkilöstökulujen sopeuttamisesta, sekä vähäisestä kustannustason kasvusta kuntapalveluissa.

Kuntien ja kuntayhtymien tulot lisääntyivät erityisesti kasvaneiden valtionosuuksien kautta. Vuoden 2016 valtionosuuksissa kompensoitiin kuntien veroperustemuutoksista johtuvia veromenetyksiä 260 miljoonaa euroa ja lisäksi kunnat saivat 270 miljoonaa euroa valtionosuuksia kuntien ja valtion välisen kustannusjaon tarkistuksen seurauksena.

Kuntien verotulot 2016 kasvoivat maltillisesti koko maan tasolla yhteensä 1,4 prosenttia, eli 300 miljoonaa euroa. Vaimeaa kehitystä selittää muun muassa kuntien korotetun yhteisöveron jako-osuuden poistuminen.

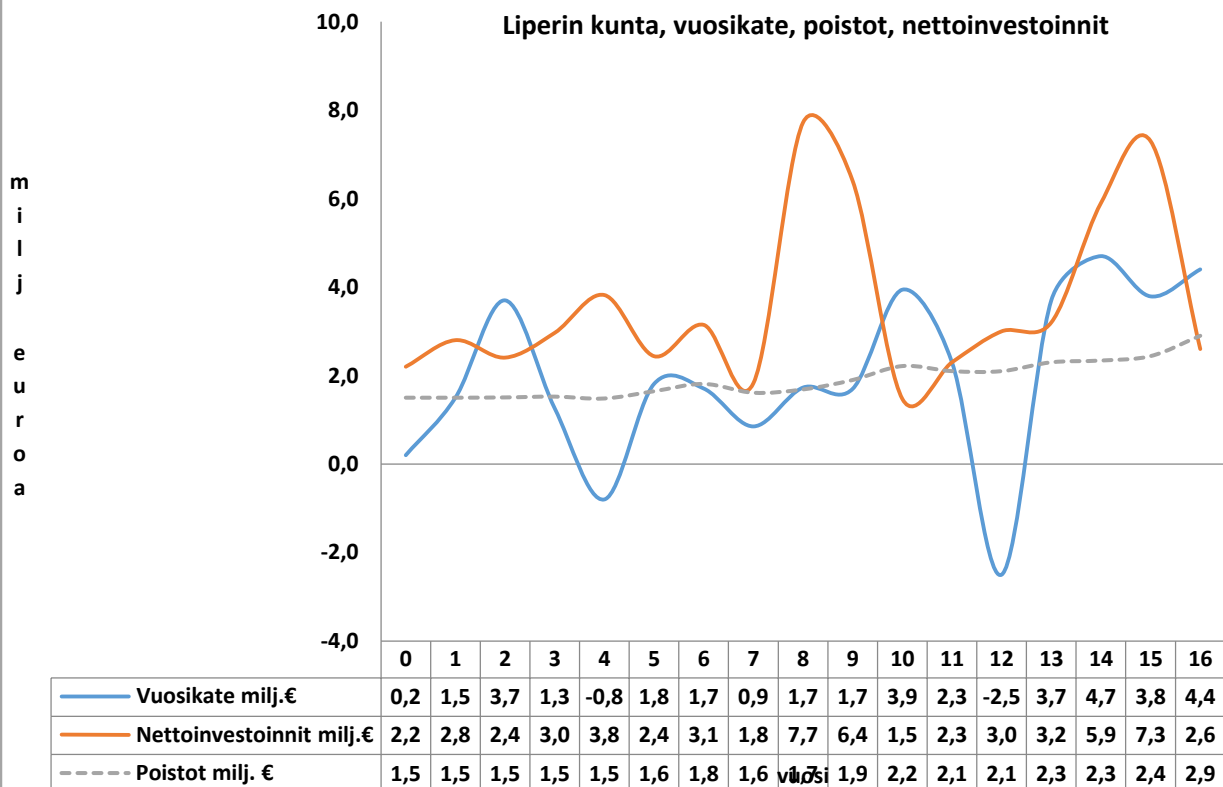
Kuntien väliset investointipaineet vaihtelevat suuresti. Maakuntakeskuksissa ja muissa suurissa kaupungeissa on palvelutarpeen lisääntymisestä johtuvia investointipaineita. Muissa kunnissa investointipaineet liittyvät usein korjausvelkaan.”

Liperin kunta, vuosikate €/asukas vuosina 1988 - 2016

Vuosikate osoittaa sen tulo-rahoituksen, joka juoksevien menojen maksamisen jälkeen jää jäljelle käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainojen lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulo-rahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että tulo-rahoitus on riittävä, jos vuosikate on vähintään käyttöomaisuuden poistojen suuruinen. Vuonna 2016 suunnitelman mukaiset poistot olivat 235 €/asukas ja poistot ja arvonalentumiset yhteensä 280 €/asukas. Uusi terveyskeskus nosti suunnitelman mukaisia poistoja ja vuosikatevaatimusta huomattavasti.

Liperin kunta, vuosikate, poistot, nettoinvestoinnit

Nettoinvestoinnit= Investointimenoista vähennetään rahoitusosuudet ja pysyvien vastaavien luovutustulot. Kun nettoinvestoinnit ylittävät vuosikatteen, niin investoinnit rahoitetaan lainalla.

Olellaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Olellaiset muutokset Liperin kunnan toiminnassa ja toimintaympäristössä on kuvattu kunnanjohtajan katsauksessa. Vuosi on sisältänyt paljon valmistautumista tuleviin muutoksiin, mutta myös paljon toteutuneita muutoksia niin organisaatiossa kuin ajattelutavassakin. Liperissä tulevaisuuden kuntaa on rakennettu aktiivisesti vahvassa etunojassa.

Useat muutokset ajoittuvat tilikauden jälkeiseen aikaan. Tulevaisuuden kunnan organisaatio hyväksyttiin joulukuussa ja uusi hallintosääntö astui voimaan 1.2.2017. Sosiaali- ja terveystalouden henkilöstö ja järjestämismvastuu siirtyivät Siun sotelle.

Talouden osalta toimintakatteen kasvuksi muodostui 2,2 % vuoteen 2015 verrattuna (1,3 M€). Vuoden 2016 tilinpäätökseen on kirjattu 300 000 euron pakollinen varaus vanhan terveyskeskuksen purkamiseksi. Pakollisen varauksen osuus toimintakatteen kasvusta on 0,5 %

Vuoden 2016 toimintakatteen kasvua hillitsivät matala yleisen kustannustason ja palkkakustannusten nousu sekä kiky-sopimuksen mukanaan tuoma lomarahojen leikkaus. Jälkimmäinen näkyy vuoden 2016 toimintakatteessa positiivisena pienemmän lomapalkkavelan vuoksi. Jos lomarahaleikkauksen määräaikaisuus toteutuu, lomarahojen palautuminen normaalitasolle tulee vastaavasti heikentämään muutosta edeltävän vuoden toimintakatetta. Toimintaympäristö huomioiden toteutunut toimintakatteen kasvu on suurehko, eikä vastaavanlaiseen kasvuun ole jatkossa varaa etenkin, jos yleinen taloudellinen tilanne säilyy yhtä heikkona.

Valtionosuudet kasvoivat poikkeuksellisen paljon johtuen osaltaan veroperustemuutoksista johtuvien veromenetysten kompensoinnista kunnille sekä kuntien ja valtion välisen kustannusjaon tarkastamisesta. Valtionosuudet kasvoivat 7,3 %, eli 1,9 miljoonaa euroa edelliseen vuoteen verrattuna.

Verotulot toteutuivat vuoden 2015 tasolla, mitä voidaan pitää veroperustemuutokset ja yleisen taloudellisen tilanteen huomioon ottaen positiivisena asiana. Etenkin yhteisöverot asukasta kohden ovat kuitenkin Liperissä maakunnan alhaisimpien joukossa. Myös kiinteistöveron tuotto on varsin maltillinen.

Alhaisen korkotason myötä rahoituskulut olivat ennätysmallisen pienet. Uudella pitkäaikaisella talousarviolainalla lyhennettiin vuoden aikana vanhoja korkeampi korkoisia lainoja. Lyhytaikaisten kuntatodistusten korot olivat käytännössä koko vuoden negatiiviset.

Vuosikate paranikin 15 % ollen 4,3 miljoonaa euroa (354 €/asukas).

Uuden terveyskeskuksen valmistuminen nosti osaltaan suunnitelman mukaisia poistoja. Vuonna 2016 suunnitelman mukaiset poistot kasvoivat 18,6 % ollen yhteensä 2,9 miljoonaa euroa. Vuoden 2016 tilinpäätökseen kirjataan lisäksi 0,56 miljoonaa euroa arvonalentumisia tuotantokäytöstä poistuneiden rakennusten osalta. Taseessa oleva jäännösarvo kirjataan alas kokonaan vanhasta terveyskeskuksesta, vanhasta kunnantalosta ja Ylämyllyn päiväkodista. Käsämän koulun osalta alaskirjataan jäännösarvon ja myyntihinnan erotus. Lisäksi vanhasta virastotalosta alaskirjataan puolet.

Liperin kunnan lainakanta oli vuoden lopussa 33,0 miljoonaa euroa, eli 2 679 euroa/asukas. Lainakannassa on pientä kasvua vuoden 2015 vastaavien lukujen ollessa 32,6 miljoonaa euroa ja 2 643 euroa/asukas.

Työttömyysaste oli edelleen Liperissä maakunnan alhaisimpia. Vuoden 2016 lopussa työttömyysaste oli hienoisessa nousussa päättyen 13,9 %.

Asukasmäärä laski vuoden aikana 37 hengellä, vaikka ennakkotiedot olivatkin positiivisia pitkälle syksyyn.

Kunnan henkilöstö

Henkilöstöresurssit 2014 -2016, tilanne 31.12.				
	2014	2015	2016	Muutos ed.vuoteen
Kunnanjohtaja	1	1	1	0
Hallinto-osasto				
Hallinto	59	57	60	3
Maaseutupalvelut	153	133	107	-26
<i>Yhteensä</i>	<i>212</i>	<i>190</i>	<i>167</i>	<i>-23</i>
Sosiaali- ja terveysosasto				
Hallinto	5	6	5	-1
Terveyspalvelut	69	63	66	3
Hoito- ja hoivapalvelut	198	185	201	16
Psykososiaaliset palvelut	42	48	47	-1
<i>Yhteensä</i>	<i>314</i>	<i>302</i>	<i>319</i>	<i>17</i>
Sivistysosasto				
Hallinto	5	4	6	2
Perusopetus	146	150	143	-7
Varhaiskasvatus	127	137	122	-15
Opinto- ja vapaa-aika	18	17	16	-1
<i>Yhteensä</i>	<i>269</i>	<i>308</i>	<i>287</i>	<i>-21</i>
Tekninen osasto				
Hallinto	4	4	5	1
Tekniset palvelut	34	34	30	-4
Maankäyttö ja valvonta	7	6	8	2
Vesihuoltolaitos	5	5	6	1
<i>Yhteensä</i>	<i>50</i>	<i>49</i>	<i>49</i>	<i>0</i>
Yhteensä	873	850	823	-27

Luvut sisältävät vakinaiset, sijaiset, osa-aikaiset, määräaikaiset ja työllistetyt.

Vuoden 2016 aikana kunnassa valmistauduttiin organisaatiomuutoksiin. Sosiaali- ja terveystoimen henkilöstö siirtyi Siun sotelle liikkeenluovutuksen kautta vuoden lopussa ja koko vuosi valmisteltiin toiminnan siirtoa sekä rajapintayhteistyötä. Kuntaan jäävän henkilöstön osalta käytiin yhteistoimintamenettelyitä ja pohdittiin tehtävänkuvien muutoksia organisaatiomuutoksen yhteydessä. Kunnan organisaatio hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 12.12.2016. Organisaatiomuutoksen toteuttamista jatketaan vuoden 2017 aikana. Uudessa organisaatiossa hallintokunnat nimettiin palvelualueiksi: sivistysosasto muuttui hyvinvointipalveluiksi, tekninen osasto muuttui elinympäristöpalveluiksi ja hallinto-osasto muuttui keskushallintopalveluiksi.

Sivistystoimessa vuotta 2016 siivittivät uuden OPS:n käyttöönotto sekä varhaiskasvatuslain muutokset. Sivistystoimen johtamisjärjestelmässä siirryttiin jaetun johtajuuden malliin. Hallinto-osaston tehtäviä jaettiin uudestaan ja työllisyyden hoito siirtyi yhden johdon alle. Maatalouslomituksen osalta käytiin vuoden 2016 aikana raskaat yhteistoimintamenettelyt ja työn vähentymisen, eli tuotannollisten syiden vuoksi irtisanottiin 12 henkilöä, osa-aikaistettiin 42 henkilöä ja lomautettiin 52 henkilöä. Ruokahuollon henkilöstö siirtyi hallinto-osastolta tekniselle osastolle siten, että hallinnollinen siirto tehtiin kesällä, mutta määrärahat siirtyvät vasta vuoden 2017 alusta lukien. Elinympäristöpalveluihin siirtyi vuoden 2017 alussa henkilöstöä ruokapalveluhenkilöstön lisäksi laitoshuollosta sekä urheilualueiden hoidosta.

Tarkempi henkilöä koskeva raportointi esitetään erillisessä henkilöstökertomuksessa.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Pohjois-Karjalassa sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen maakunnan tasolla toteutui etupainotteisesti Siun soten aloittamisen myötä. Vuoden 2019 alusta on toteutumassa valtakunnallinen sote-uudistus ja maakuntahallinnon aloittaminen. Yksittäisen kunnan kannalta molempiin liittyy aiempiin vuosiin verrattuna selvästi merkittävämpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä esimerkiksi rakennusten ja tukipalveluiden osalta.

Vuoden 2019 alusta maaseutupalvelut siirtyisivät maakunnalle. Liperi on tällä hetkellä maaseutupalveluiden yta-alueen isäntäkunta, joten tällä muutoksella tulee olemaan kunnan kannalta naapurikuntia suurempi vaikutus. Maaseudun elinkeinojen kehittämistoiminnan jatkuvuus on Liperin kunnan ominaispiirteet huomioiden tärkeää turvata uudistuksen yhteydessä.

Valtakunnalliseen uudistukseen liittyen myös valtionosuusjärjestelmää ollaan uudistamassa tavalla, jossa kuntien vuosien 2017 ja 2018 taloudellinen tulos määrittää valtionosuuksien tason pitkälle tulevaisuuteen. Etenkin vuoden 2018 taloudellisella tuloksella näyttäisi olevan merkittävä vaikutus kunnan valtionosuuksien tasoon jatkossa.

Kuntien lainakanta jää muutoksissa käytännössä ennalleen, vaikka vuoden 2019 alusta merkittävä osa toimintakatteesta siirtyy pois. Korkotason mahdollinen nousu aiheuttaakin aiempaa suuremman riskin kuntien taloudelliselle kantokyvyille.

1.2 Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä

Valtuusto on hyväksynyt sisäisen valvonnan ohjeet 20.12.2013. Ohjeiden mukaan kukin toimiala laatii sisäisen valvonnan suunnitelman vuosittain. Sisäistä valvontaa toteutetaan toimialakohtaisesti.

Koko kuntaa koskevan sisäisen valvonnan teknistä toteuttamista ovat helpottaneet vuonna 2009 käyttöön otetut henkilöstöhallinnon ja taloushallinnon raportointijärjestelmät ja ohjelmistojen muut ominaisuudet. Lisäksi seudullinen it-verkkoon ja ohjelmistoihin liittyvä käyttöoikeuksien tekninen hallinta on parantunut. Sisäisen valvonnan toteuttamisen raportointia kehitetään edelleen. Osastokohtaisiin raporteihin perustuen vuoden 2016 osalta voidaan todeta, että toimialoilla ei ollut erikseen raportoitavaa.

Kunnanhallituksen hyväksymän sisäisen valvonnan ohjeen mukaan kunnanjohtaja seuraa kuntaenemmistöisten tai kunnan määräysvallassa toimivien yhteisöjen toimintaa ja tarvittaessa raportoi yhteisöjen toiminnasta kunnanhallitusta. Yhtiöiden osalta ei ollut erikseen raportoitavaa.

Osastokohtainen sisäisen valvonnan raportointi

Hallinto-osaston vuosittainen sisäinen valvonta

1. Viranhaltijapäätökset annetaan tiedoksi kunnanhallitukselle ja maaseutulautakunnalle.
2. Maaseutuviranomaistoimintaa valvovat kansalliset viranomaiset (te-keskus, kuntatarkastus), valtiontalouden tarkastuskeskus ja eu-komission tilituomioistuin sekä eu-komission tarkastus
3. Lomatoimen viranomaistoimintaa ja lomayksikön muuta toimintaa valvoo Mela. Viimeisin lomatoimen tarkastus on tehty 2011 syksyllä.
4. Kassat tarkastetaan vähintään kerran vuodessa, kirjanpitoaineisto tarkastetaan tilinpäätöksen yhteydessä, tilit täsmätään kerran kuukaudessa. Kassoja on lakkautettu vuoden 2016 lopussa. Laskujen asiata tarkastuksesta ja hyväksymisestä annetaan koko kuntaa koskevat ohjeet vuosittain.

5. Palkan ja muiden korvausten maksamisessa noudatetaan sopimuksia ja kunnan viranomaisen päätöksiä. Palkkasihteerillä ja palkka-asiamiehellä on oikeus palauttaa toimialalta tullut palkkaperuste uudelleen valmisteluun, mikäli palkkaperusteessa havaitaan virheellisyksiä. Toimialat tarkastavat palkkaperusteiden oikeellisuutta oman sisäisen tarkastuksen suunnitelman mukaisesti. Vuosittain palkkaneuvotteluihin liittyen palkkojen oikeellisuutta tarkkaillaan koko kuntatasolla.
6. Vuonna 2016 on toteutettu vuosien 2013–15 koko ostolaskuaineiston alv-tarkastus. Tarkastuksen suoritti Liperin kunnan toimeksiannosta Qvalia Oy. Virheellinen alv-koodi löytyi 0,4 % laskuista. Virheen eumääräinen suuruus suhteutettuna ostolaskujen kokonaissummaan oli 0,0 %. Tarkastuksen perusteella voidaan todeta, että kunnan ostolaskuprosessi toimii, eikä sisällä systemaattisia virheitä. Satunnaisten virheiden määrä on lisäksi hyvin pieni ja liittyy lähes kokonaan laskennallisen 5 % arvonlisäveron palautuksen tulkintaan. Liperin kunta teki verottajalle palautushakemuksen vuosilta 2013–15 vähennykseen oikeuttavasta arvonlisäverosta ja sai palautusta hakemuksensa mukaan 8 744,45 €.
7. Ohjelmistojen käyttöoikeudet haetaan esimiehen allekirjoituksella. Pääkäyttäjät luovat oikeudet.
8. Kunnan johtoryhmän käytössä on sisäisen valvonnan muistilista.
9. Talouden seuranta ja raportointia toteutetaan vuosittain. Lisäksi talousarvion täytäntöönpanon yhteydessä annetaan koko kuntaa koskevia ohjeita.
10. Hallinto-osaston sisäisessä valvonnassa ei ole havaittuja poikkeamia vuonna 2016.

Teknisen toimen sisäisen valvonnan kertomus vuodelta 2016

Toiminta perustuu valtuuston 20.12.2013 § 101 hyväksymään Liperin kuntaa koskevan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeeseen sekä valtuuston 20.12.2013 § 102 vahvistamaan hallintosääntöön sekä teknisen lautakunnan 19.1.2016 hyväksymään teknisen lautakunnan alaisen toiminnan sisäisen valvonnan suunnitelma 2016.

Toimivalta ja vastuut

Hallintosäännön ja delegointipäätösten mukaan.

Talous- ja hallintoasiat

Teknisen lautakunnan tarkastetut pöytäkirjat ovat olleet nähtävillä kokousta seuraavana arkipäivänä klo 10.00 – 14.00 kunnanvirastotalolla/teknisellä osastolla.

Viranhaltijoiden viikoittaiset päätökset ovat olleet nähtävinä ao. viranhaltijan virkahuoneessa päätöksentekoviikkoa seuraavana ensimmäisenä arkipäivänä. Viranhaltijapäätökset on annettu tiedoksi (otto-oikeus) tekniselle lautakunnalle ja esimiehelle.

Taloudenhoidossa on noudatettu annettuja ohjeita; laskutus- ja perintäohje, talousarvion täytäntöönpano-ohje, hallinto-osaston/kirjanpidon antamat ohjeet. Talousarvio ja toimintasuunnitelma laadittu annettuun raamiin perustuen ja kunnanhallituksen antaman aikataulutuksen mukaisesti.

Lautakunnan päätöksen 1.1.2016 §11 mukaisesti tulosityksikkökohtainen määrärahojen ja tavoitteiden toteumatilanne annettu tiedoksi lautakunnalle ja edelleen kunnanhallitukselle/valtuustolle (ETP1 ja ETP2, toimintakertomus). Lisäksi lautakunnalle jaettu kuukausittain kokousten yhteydessä määrärahojen toteutumaportti.

Palkanlaskennan oikeellisuus suorittamatta. Maankäytön ja jätehuollon käteiskassat tarkastettu joulukuussa 2016. Varaston inventaario suoritettu 31.12.2016 (LVI-katastrofivarasto) ja annettu tiedoksi elinympäristö-lautakunnalle 10.1.2017.

Voimassa olevat vakuudet on annettu tiedoksi lautakunnalle kaksi kertaa vuodessa näin varmistettu vakuuksien ajan tasalla pysyminen.

Vakuutusturva on käyty läpi vakuutuspalaverissa vakuutusyhtiön 22.6.2016 kanssa.

Merkittävimpien sopimuskumppaneiden kanssa on pidetty vuosipalaverit sopimusten ajan tasalla pitämiseksi.

Hankinnoissa on noudatettu julkisista hankinnoista annettua lainsäädäntöä, hallintosäätöä sekä kunnanhallituksen hyväksymää hankintaohjetta.

Laskutukset ja perinnät on hoidettu kunnanhallituksen hyväksymiä laskutus- ja perintäohjeita sekä teknisen osaston edellisiä täydentäviä laskutus- ja perintäohjeita noudattaen.

Henkilöstö

Liperin kunnan henkilöstöstrategia 2014-2017.

Liperin kunnan pelisäännöt

Teknisen osaston osastopalaverit on pidetty viikoittain teknisen johtajan johdolla ja palavereista on laadittu muistiot.

Viikkosuunnitelmien ja toteutuneen viikko-ohjelman laadinta ja sen myötä tehtävien seuranta.

Populukseen tehdyt henkilöstöpäätökset on annettu tiedoksi lautakunnalle.

Jokainen teknisen osaston henkilökuntaan kuuluva on käynyt vuosittain kehityskeskustelun esimiehensä kanssa.

Kehityskeskustelussa on määritelty työntekijän seuraavan vuoden tärkeimmät tehtävät sekä tavoitteet, jotka tukevat teknisen osaston tavoitteiden saavuttamista.

Liperin Sivistystoimen sisäinen valvonta vuonna 2016

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan niitä toimintatapoja ja prosesseja, joilla varmistetaan Liperin sivistysosaston tavoitteiden mukainen toiminta, resurssien tarkoituksenmukainen ja taloudellinen käyttö niiden saavuttamiseksi.

Sivistysosastolla kiinnitettiin vuonna 2016 erityistä huomiota operatiiviseen johtamiseen tehokkuuden ja taloudellisuuden näkökulmasta. Useita toimintaprosesseja avattiin ja töitä järjesteltiin uudelleen pääasiallisesti tukipalvelujen ja hallinnon osalta.

Sivistysosaston talousarvio

Vuoden 2016 talousarvio avattiin toimialueella ja sitä muokattiin vuoden aikana vastaamaan todellista toimintaa, jolloin sen seuranta mahdollistui. Jokaisen tulosyksikön esimiehen kanssa käytiin keskustelut talousarvion perusteista, sekä sitovuudesta ja velvollisuudesta noudattaa sitä.

Tarvittavat muutoksia pyrittiin ennakoimaan ja ne tuotiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sivistyslautakunnan tietoon. Alkuvuodesta tehtiin perusopetuksen palkkatarkistuksia, koska palkat oli budjetoitu liian pieninä. Henkilöstökuluihin lisättiin 250 000 € lisämääräraha talousraportti 1 yhteydessä. Myös palveluiden ostoihin kunnilta ja kuntayhtymiltä lisättiin 200 000 € lisämäärärahaa vuoden kuluessa.

Hankkeiden seurantaan ja raportointiin on kiinnitetty erityistä huomiota, koska vuoden aikana maksettiin takaisin vuosille 2013 ja 2014 myönnettyjä kerhotoiminnan kehittämisen ja ict-hankkeen valtionavustusta korkoineen yhteensä noin 20 000 €. Hankkeiden hallinnointia ja valvontaa on organisaatiossa muutettu ja jokaiselle hankkeelle nimetään aina vastuhenkilö.

Toiminnan ja talouden raportointi

Sivistysosaston talousarvion toteutumisesta raportoitiin kuukausittain lautakunnalle ja kolmannesvuosittain kunnanhallitukselle. Tulosityksiköt raportoivat osastopäälliköille yksiköidensä taloudessaan tapahtuvista muutoksista välittömästi. Talouden seuranta tapahtui sivistystoimen johtoryhmässä. Vuoden 2016 aikana ennakoitua, seuranta ja talousarviossa pysymistä seurattiin erityisesti.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutumista arvioitiin sivistyksen johtoryhmässä sekä tulosalueiden omissa johtotyöryhmissä. Sisällöllisistä tavoitteista keskusteltiin sivistyslautakunnassa, jotta kaikki tahot tietävät tavoitteiden mukaisen työskentelyn etenemisestä, mahdollisista esteistä ja aikataulusta.

Kehityskeskustelut

Jokainen sivistysosaston henkilökuntaan kuuluva käy vuosittain kehityskeskustelun esimiehensä kanssa. Varhaiskasvatuksessa käydään vuoden mittaan useampi pedagoginen keskustelu, jossa asetetaan lyhemmän aikavälin tavoitteet ja seuranta. Kehityskeskustelut toteutuivat suunnitelman mukaisesti ja niillä turvataan tavoitteiden eteneminen toimialueella sekä henkilökunnan työhyvinvoinnin arviointi sekä täydennyskoulutus tarpeet.

Riskienhallinta

Osastopäälliköt vastaavat sivistysosaston riskienhallinnan toimeenpanosta ja heille raportoidaan sen toteutumisesta. Tulosityksikön esimies vastaa siitä, että yksikön operatiivisten tavoitteiden toteutumista uhkaavat riskit tunnistetaan ja arvioidaan. Vuoden 2016 aikana tehtiin RiskiArvi –ohjelman mukainen riskien ja vaarojen arviointi toimialueella ja ryhdyttiin tarvittaviin toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveystoimen sisäisen tarkastuksen suunnitelma vuonna 2016 ja toteutuminen

Tarkastuskohde	Vuoden 2016 painopiste	Toteutuminen
Viranhaltijoiden päätösten tarkastus	Henkilöstöpäätökset Dynasty Palkat Populus	Toteutunut
Ohjelmien käyttöoikeuksien valvonta, pääkäyttäjät ylläpitää luetteloa käyttöoikeuksista, jotka tarkistetaan	Pro Consona Populus	Toteutunut
Ulkopuolisten varojen hoidon tarkastus		Toteutunut
Ajopäiväkirjojen tarkistus		Toteutunut

Sisäistä valvontaa ja tarkastusta on tehty jatkuvalla seurannalla, otannalla sekä systemaattisesti tarkistamalla. Tarkastettavat kohteet ovat osittain niin laajoja, ettei kokonaisvaltaista tarkistusta ole ehditty suorittaa vuoden aikana. Sisäisen tarkastuksen yhteydessä on ilmennyt lähinnä oikaisutyyppeisiä toimenpiteitä.

1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelma (ulkoiset erät)	2016	2015
Toimintatuotot	14 174 339	14 784 351
Toimintakulut	-77 647 090	-76 918 760
Toimintakate	-63 472 751	-62 134 409
Verotulot	40 283 705	40 299 757
Valtionosuudet	27 615 713	25 746 673
Rahoitustuotot ja -kulut	-68 406	-120 992
Vuosikate	4 358 261	3 791 029
Poistot ja arvonalentumiset	-3 451 142	-2 438 523
Tilikauden tulos	907 119	1 352 507
Tilinpäätössiirrot	119 483	119 183
Tilikauden ylijäämä/-alijäämä	1 026 602	1 471 690

Tuloslaskelman tunnuslukuja	2016	2015
Toimintatuottojen %-osuus toimintakuluista	18,25	19,22
Vuosikate % poistoista	126,28	155,5
Vuosikate €/asukas	354,30	307,26
Asukasmäärä	12 301	12 338

Toiminnan rahoitus

Rahoituslaskelma

		31.12.2016		31.12.2015
TOIMINNAN RAHAVIRTA				
VUOSIKATE	4 358 261,24		3 791 029,34	
SATUNNAISET ERÄT				
TULORAHOITUKSEN KORJAUSERÄT	<u>-72 572,59</u>	4 285 688,65	<u>-373 774,17</u>	3 417 255,17
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
INVESTOINTIMENOT	-2 981 221,38		-8 833 506,62	
RAHOITUSOSUUDET INVESTOINTIMENOIHIIN	19 500,00		1 299 657,72	
PYSYVIEN VASTAAVIEN LUOVUTUSTULOT	<u>393 778,35</u>	<u>-2 567 943,03</u>	<u>418 932,09</u>	<u>-7 114 916,81</u>
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		1 717 745,62		-3 697 661,64
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET				
ANTOLAINAUKSEN LISÄYKSET	-747 599,36		-24 797,00	
ANTOLAINAUKSEN VÄHENNYKSET	<u>0,00</u>	-747 599,36	<u>10 300,00</u>	-14 497,00
LAINAKANNAN MUUTOKSET				
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	5 000 000,00		5 000 000,00	
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-5 171 375,02		-4 705 228,92	
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	<u>520 425,98</u>	349 050,96	<u>3 673 392,80</u>	3 968 163,88
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET				
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA				
PÄÄOMIEN MUUTOKSET	154 327,46		28 472,28	
VAIHTO-OMAISUUDEN MUUTOS	-11 254,62		24 651,11	
SAAMISTEN MUUTOS	225 464,19		561 518,13	
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	<u>-1 616 388,54</u>	<u>-1 247 851,51</u>	<u>1 162 619,01</u>	<u>1 777 260,53</u>
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		-1 646 399,91		5 730 927,41
RAHAVAROJEN MUUTOS		71 345,71		2 033 265,77
RAHAVAROJEN MUUTOS				
RAHAVARAT 31.12.	3 172 206,20		3 100 860,49	
RAHAVARAT 01.01.	3 100 860,49	71 345,71	1 067 594,72	2 033 265,77

Rahoituslaskelman tunnusluvut	2016	2015
Investointien tulo-rahoitus, %	147,15	50,32
Lainanhoitokate	0,86	0,82
Kassavarat 31.12., M€	3,2	3,1
Kassan riittävyys, pv	13	13
Asukasmäärä	12 301	12 338

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta:

2016	-7 899 346,76 €
2015	-9.978.756,93 €

1.4 Rahoitusasema ja sen muutokset

Tase

VASTAAVAA	31.12.2016	31.12.2015
PYSYVÄT VASTAAVAT		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Muut pitkävaikutteiset menot	3 122 902,13	2 853 452,33
	<u>3 122 902,13</u>	<u>2 853 452,33</u>
AINEELLISET HYÖDYKKEET		
Maa- ja vesialueet	4 630 648,25	4 421 554,01
Rakennukset	29 576 427,59	30 444 537,04
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 546 895,80	10 411 883,37
Koneet ja kalusto	525 800,54	361 292,63
Muut aineelliset hyödykkeet	1 500,00	14 943,95
Ennakkomaksut ja keskeneräiset työt	208 749,21	642 765,87
	<u>45 490 021,39</u>	<u>46 296 976,87</u>
SIJOITUKSET		
Osakkeet ja osuudet	7 832 222,31	7 805 343,42
Muut lainasaamiset	2 115 852,34	1 382 882,98
Muut saamiset	46 087,00	31 457,00
	<u>9 994 161,65</u>	<u>9 219 683,40</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT	58 607 085,17	58 370 112,60
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	0,00	0,00
	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
VAIHTO-OMAISUUS		
Valmiit tuotteet	48 808,09	37 553,47
	<u>48 808,09</u>	<u>37 553,47</u>
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset	9 341,50	9 341,50
	<u>9 341,50</u>	<u>9 341,50</u>
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	1 161 606,15	1 194 001,89
Lainasaamiset	72 823,50	40 000,00
Muut saamiset	432 449,52	692 468,75
Siirtosaamiset	506 625,28	472 498,00
	<u>2 173 504,45</u>	<u>2 398 968,64</u>
RAHAT JA PANKKISAAMISET	3 172 206,20	3 100 860,49
	<u>3 172 206,20</u>	<u>3 100 860,49</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 403 860,24	5 546 724,10
VASTAAVAA	64 010 945,41	63 916 836,70

VASTATTAVAA	31.12.2016	31.12.2015
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	14 982 479,62	14 982 479,62
Edellisten tilikausien alijäämä	752 931,64	-718 758,34
Tilikauden yli/ alijäämä	1 026 602,19	1 471 689,98
	<u>16 762 013,45</u>	<u>15 735 411,26</u>
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	1 679 540,01	1 799 023,37
	<u>1 679 540,01</u>	<u>1 799 023,37</u>
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	300 000,00	0,00
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	16 008,35	11 531,85
Lahjoitusrahastojen pääomat	244 127,74	94 276,78
	<u>260 136,09</u>	<u>105 808,63</u>
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	18 115 681,18	17 838 828,58
Lainat julkisyhteisöiltä	2 725 938,24	3 738 449,86
Liittymismaksut	2 121 123,70	1 990 382,62
	<u>22 962 743,12</u>	<u>23 567 661,06</u>
Lyhytaikainen		
Joukkovelkakirjalainat	4 000 000,00	5 000 000,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	4 366 005,40	3 801 721,40
Lainat julkisyhteisöiltä	1 012 511,62	1 012 511,62
Lainat muilta luotonantajilta	2 737 488,95	1 217 062,97
Saadut ennakot	16 946,26	7 817,76
Ostovelat	4 221 878,78	5 439 895,39
Muut velat	940 746,23	781 621,09
Siirtovelat	4 750 935,50	5 448 302,15
	<u>22 046 512,74</u>	<u>22 708 932,38</u>
VIERAS PÄÄOMA	45 009 255,86	46 276 593,44
VASTATTAVAA	64 010 945,41	63 916 836,70

Taseen tunnusluvut	2016	2015
Omavaraisuus %	28,82	27,44
Lainakanta M€	32,96	32,61
Lainat €/asukas	2 679	2 643
Suhteellinen velkaantuneisuus %	54,82	57,24
Lainasaamiset M€	2,12	1,38
Kertynyt -ali/+ylijäämä/M€	+1,7795	+0,7529
Kertynyt alijäämä/asukas	+145	+61
Asukasmäärä	12 301	12 338

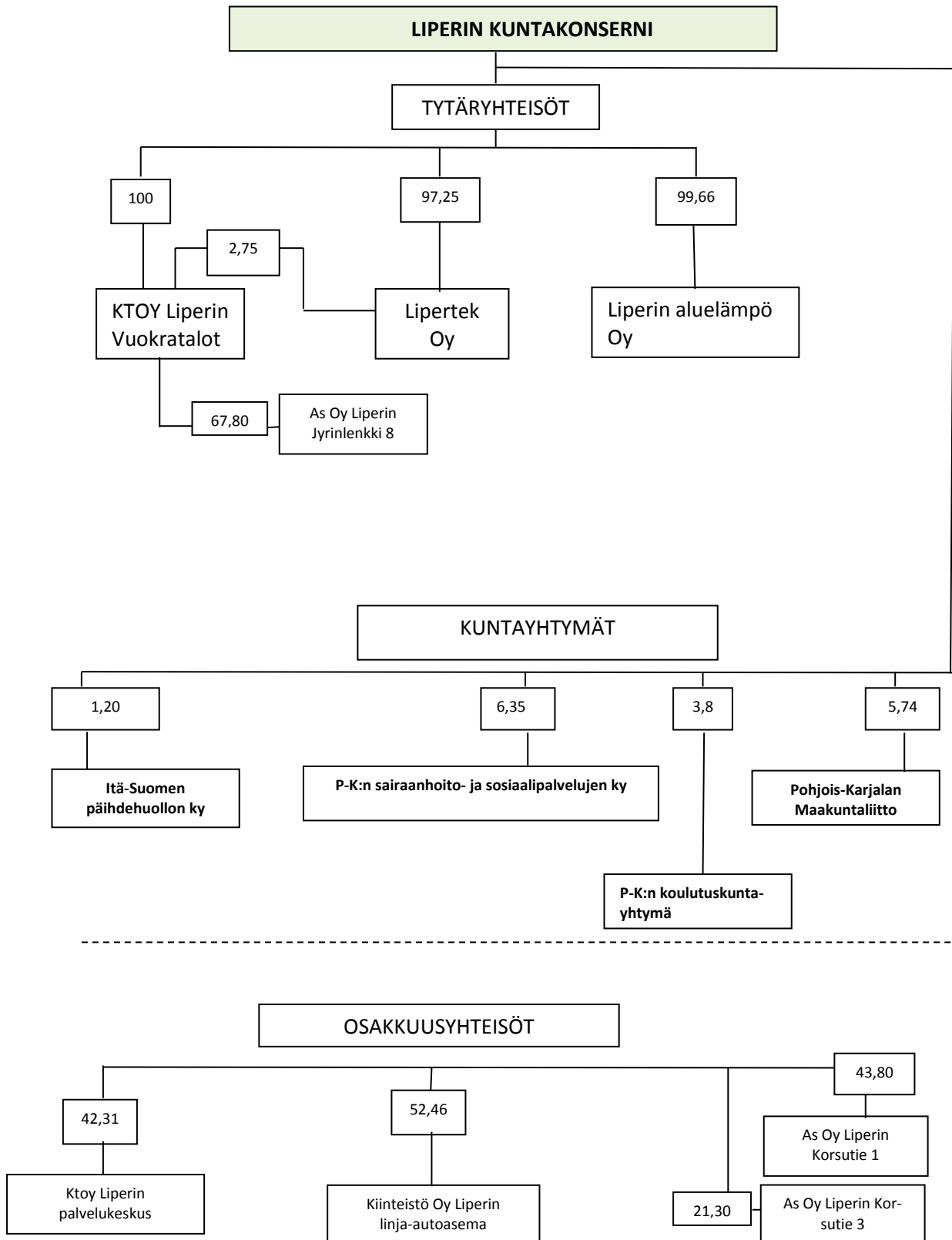
1.5 Kokonaistulot ja –menot

Liperin kunnan kokonaistulot ja –menot (ulkoiset erät)

Tulot	€	Menot	€
Toimintatuotot	14 174 338,96	Toimintakulut	77 647 089,65
Verotulot	40 283 705,04	Korkokulut	447 804,04
Valtionosuudet	27 615 713,00	Muut rahoituskulut	220,94
Korkotuotot	50 531,92	Satunnaiset kulut	
Muut rahoitustuotot	329 086,95	Tulorah.korjauserät	
Satunnaiset tuotot		Pakollisten varausten lisäys	-300 000,00
Tulorahoitus korjauserät			
-Pysyvien vastaavien myyntivoitot	-372 572,59	Pysyvien vastaavien myyntitappiot	0,00
Investoinnit		Investoinnit	2 981 221,38
Rahoitusosuudet inv.	19 500,00	Rahoitustoiminta	
Pysyvien vastaavien luovutustulot	393 778,35	Antolainasaamisten lisäys	747 599,36
Rahoitustoiminta			
Antolainas.vähennykset	0,00	Pitkäaik.lainojen vähennys	5 171 375,02
Pitkäaik.lainojen lisäys	5 000 000,00	Lyhytaik.lainojen vähennys	0,00
Lyhytaik.lainojen lisäys	520 425,98	Oman pääoman vähennykset	
Oman po lisäykset			-
	88 014 507,61		86 695 310,39

1.6 Kuntakonsernin toiminta ja talous

Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisällyvistä yhteisöistä

Vuoden 2016 aikana kunnan omistusosuus poistui kokonaan kahdesta asunto-osaakeyhtiöstä. Siun sote on yhdistelty PKSSK:n omistusosuudella. KTOY Liperin linja-autoasema on yhdistelty osakkuusyhteisönä.

Konsernin toiminnan ohjaus

Liperin kunnan valtuusto on hyväksynyt kunnan konserniohjeet 22.10.2001/59 §. Konserniohje päivitetään vuoden 2017 aikana.

Olellaiset konsernia koskevat tapahtumat

Tytäryhtiö: Lipertek Oy	
Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus	1. Tarjota Liperissä toimiville julkisyhteisöille kokonaisvaltaisia isännöitsijäpalveluja kilpailukykyiseen hintaan 2. Tarjota liperiläisille yrityksille laadukkaita tontti, yritys- ja toimitiloja kilpailukykyiseen hintaan 3. Tarjota Liperin kunnalle ja Liperissä toimiville julkisyhteisöille ja yrityksille rakennuttamispalveluja kilpailukykyiseen hintaan
Yleistavoitteet:	1. Isännöintikohteiden kokonaisvaltainen taloudellinen, tekninen ja toiminnallinen hoito 2. Vuokraustoiminnan järjestäminen rakentamalla ja ylläpitämällä yritystiloja 3. Rakennuttamiskohteiden hoito sopimusten mukaisesti
Toteuma tuottavuus:	1. Isännöitävien yhteisöjen talous kunnossa, käyttöaste 31.12.2016 vuokrataloissa 96,7 % (tavoite yli 95 %) 2. Omien tilojen käyttöaste (yritystalo ja Kaptas Oy:n tilat) 95 % (tavoite yli 90 %)
Toteuma tulostavoite:	1. Sijoitetun pääoman tuotto positiivinen (tavoite positiivinen) 2. Tilikauden tulos vuonna 2016 oli negatiivinen (tavoite maksimipoistolla nolla)
Keskeiset toiminnalliset muutokset 2016:	Vexve Oy:n vuokraama tuotantotila 2400 m2 myytiin tammikuussa 2016. Yhtiön omistuksessa myynnin jälkeen 2100 m2 tuotannollisia tiloja. Tilat ovat vuokrattu vuoteen 2025 asti. Lisäksi yritys omistaa toimistotiloja 2300 m2 Ylämyllyn yritystalossa.
Riskit:	Vakiintuneissa toiminnoissa riskit ennallaan. Uusien tilojen riskit on arvioitu rakentamisvaiheessa Vuokrausriskit on arvioitu lyhyellä tähtäimellä pieneksi
Toteuma	Yritystalokiinteistössä jouduttiin tekemään ennustamaton ilmanvaihtoremontti Postin tilojen osalla. Remontin kokonaiskustannusvaikutus n. 30 000 €. Virheellisellä kertoimella laskutetut sähkölaskut ajalta 10.7.2013–30.4.2016 lisäsivät yhtiön sähkökuluja 67.000 € vuonna 2016. Rakennuttamispalveluja ei ole pystytty eikä pystytä tarjoamaan.

Tilinpäätös 2016 Lipertek Oy

1 000 €	TP 2016	TP 2015	TP 2014
Liikevaihto	500	569	490
Tulos	-117	-0,6	12
Bruttoinvestoinnit	0	0	1 000
Lainat 31.12.	741	800	800
Henkilöstön lkm	3	4	4

Tytäryhtiö: Kiinteistö Oy Liperin vuokratilat**Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus**

Yhtiön tehtävänä on tarjota eri hallintamuotoisia vuokra-asuntoja Liperin kuntalaisille kilpailukykyiseen hintaan.

Yleistavoitteet:

Asuntoyhteisöjen kokonaisvaltainen taloudesta, huollosta, ylläpito- ja korjaustoiminnasta huolehtiminen.

Tuottavuus:

- Asuntojen käyttöastetavoite yli 95 %
- Vuosikorjattavien asuntojen määrä 35
- Kilpailukykyinen vuokrataso, alle 10 €/m²
- Luottotappioiden minimoiminen, alle 10 000 € / vuosi

Toteuma

- Asuntojen käyttöaste 31.12.2016 96,7 %
- Vuosikorjattujen asuntojen määrä 31.12.2016 35
- Keskiarvovuokra yhtiössä 1.6.2016 alkaen 9,27 €/m²
- Luottotappiot vuonna 2016 3.866,24 euroa

Tulostavoite:

- Suunnitelman mukaisilla poistoilla 4,0 %, tulostaso +/-0
- Osinkoja ei jaeta

Toteuma

- Suunnitelman mukaisilla poistoilla 4,0 %, tulos + 3 512,50 €
- Osinkoja ei jaeta

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2016:

- Ei oleellisia muutoksia
- Erytispainopiste vuosikorjaustoiminnan kehittämisessä
- Vuonna 2016 tarkoitus myydä 2 osaomistusomakotitaloa

Toteuma

- Vuokratilojen kiinteistöjen kuntoluokitukset käynnistettävä peruskorjausohjelmointityön lähtötiedoksi
- Vuonna 2016 myyty 3 osaomistusomakotitaloa

Riskit:

- Taloudelliseen tilanteeseen liittyvät riskit
- Energian hinta

Toteuma

- Taloudellisia riskejä ei ole realisoitunut
- Öljynhinta alhainen -> lämmityskuluissa ei merkittävää poikkeamaa vuoteen 2015 verrattuna

Tilinpäätös 2016 Kiinteistö Oy Liperin vuokratilat

1 000 €	TP 2016	TP 2015	TP 2014
Liikevaihto	3 581	3 556	3 548
Tulos	3	113	226
Bruttoinvestoinnit	0	0	0
Lainat 31.12.	12 458	13 500	14 200
Henkilöstön lkm	0	0	0

Tytäryhtiö: Liperin Aluelämpö Oy**Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus**

Yhtiön toiminnan tarkoituksena on johtaa asiakkailleen näiden tarvitsema lämpöenergia mahdollisimman häiriöttömästi kaikissa olosuhteissa ja hinnaltaan kilpailukykyiseen hintaan ylläpitämällä ja hoitamalla kaukolämpöverkkoa Liperin kirkonkylässä. Yhtiö ylläpitää ja hoitaa kiinteistöjen sekä vesi- ja viemärilaitoksen käyttöön liittyvää kunta-automaatiojärjestelmään sekä tuottaa päivystys- ja varallaolo-palveluja. Yhtiön palveluksessa on huoltomestari, sivutoiminen toimitusjohtaja ja 6 sivutoimista päivystystyöntekijää.

Yleistavoitteet:

Toimintavarmuuden ylläpito nykyinen palvelutaso säilyttäen sekä varautuminen poikkeustilanteisiin.

Tuottavuus:

Toiminnallinen lisäarvo energihuollon, asiantuntijapalveluiden ja kiinteistöautomaation osa-alueilla, minkä tilaaja/palvelun loppukäyttäjä arvioi viime kädessä palvelun hinta/laatusuhteena.

Tulostavoite:

Tulostaso +/-0

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2016-2018:

TAC Vista valvomoissa olevien kiinteistö ja vesihuolto kohteiden kytkeminen eValvomo palvelimelle, josta on yhteys internetselaimella kohteiden taloteknisten laitteiden hallintaan.

Riskit:

Kaukolämpöverkoston ikääntyminen ja siitä johtuvat uusinvestointitarpeet.
Kaukolämmön ostohinnan nousu, jonka johdosta asiakkaat vaihtavat lämmitysjärjestelmää.
Tietoverkkojen käytettävyys ja yhteensopivuus vanhentuneen laitekannan osalta.
Työntekijöiden ikääntyminen ja ammattitaitoinen henkilöresurssi yleensä.

Tilinpäätös 2016 Liperin Aluelämpö Oy

1 000 €	TP 2016	TP 2015	TP 2014
Liikevaihto	1 088	1 109	1 092
Tulos	94	103	93
Bruttoinvestoinnit	0	0	0
Lainat 31.12.	0	0	0
Henkilöstön lkm	1+1+6	1+1+6	1+1+6

Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Kiinteistöosakeyhtiö Liperin linja-autoasemasta tuli tytäryhtiö loppuvuodesta 2016 tapahtuneen osakekaupan myötä. Yhtiö yhdistellään konserniin ensimmäisen kerran vuonna 2017. Kiinteistöosakeyhtiö Liperin palvelukeskukseen on investointiohjelmassa suunniteltu ruokasalin laajennusta. Laajennuksen myötä Liperin kunnan omistusosuus kasvaisi yhtiössä mahdollisesti yli 50 %, jolloin yhtiöstä tulisi kunnan tytäryhtiö.

Kuntayhtymistä Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalveluiden kuntayhtymä purkautui vuoden 2017 alussa kuntien yhteisellä sopimuksella ja lisäksi Liperin kunta erosi Itä-Suomen päihdehuollon kuntayhtymästä 1.1.2017 alkaen. Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalveluiden kuntayhtymä Siun sote puolestaan aloitti varsinaisen toimintansa.

Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Konserniohjeiden mukaan kunnanjohtaja vastaa kuntakonsernin operatiivisesta johtamisesta kunnan (emoyhteisö) osalta ja seuraa omistajapolitiikan toteutumista ja ilmoittaa havaitsemistaan epäkohdista kunnanhallitukselle. Erityisen raportoinnin tarvetta ei ole ollut.

Konserniohje päivitetään vuoden 2017 aikana. Konsernin sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa tulee kehittää edelleen.

Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

KONSERNITULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

	2016	2015
Toimintatuotot	35 280 431,35	35 379 937,17
Toimintakulut	-98 315 347,33	-97 305 969,18
Osuus osakkuusyht.voitosta/tappiosta	-228 524,18	-8 155,72
TOIMINTAKATE	-63 263 440,16	-61 934 187,73
Verotulot	40 283 705,04	40 299 757,48
Valtionosuudet	29 715 472,41	28 039 027,64
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	33 164,00	28 497,07
Muut rahoitustuotot	347 213,72	375 362,06
Korkokulut	-732 522,39	-881 680,31
Muut rahoituskulut	-5 643,62	-24 281,35
VUOSIKATE	6 377 949,00	5 902 494,86
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-4 460 485,75	-3 980 095,47
Arvonalentumiset	-620 927,15	-537,36
TILIKAUDEN TULOS	1 296 536,10	1 921 862,03
Tilinpäätössiirrot	7 847,78	-7 240,96
Tilikauden verot	-25 722,85	-54 557,17
Laskennalliset verot	-82 507,50	-22 339,88
Vähemmistöosuudet	5 770,67	5 031,67
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJ.)	1 201 924,20	1 842 755,69

Konsernituloslaskelman tunnusluvut	2016	2015
Toimintatuottojen %-osuus toimintakuluista	35,88	36,36
Vuosikate % poistoista	125,52	148,28
Vuosikate €/asukas	518,50	478,40
Asukasmäärä	12 301	12 338

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

	2016		2015	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	6 377 948,99		5 902 494,86	
Tilikauden verot	-25 722,85		-54 557,17	
Tulorahoituksen korjauserät	227 798,73	6 580 024,87	-291 785,97	5 556 151,72
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-4 774 967,02		-10 750 031,32	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	37 061,54		1 300 166,10	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 394 354,89	-3 343 550,59	420 118,04	-9 029 747,18
Toiminnan ja investointien rahavirta		3 236 474,28		-3 473 595,46
Rahoituksen rahavirta				
Antolainoituksen muutokset				
Antolainasaamisten muutokset	-701 055,81	-701 055,81	-14 497,00	-14 497,00
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäykset	6 024 066,45		6 716 084,50	
Pitkäaikaisten lainojen vähennykset	-6 722 465,33		-6 035 674,55	
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	-1 000 239,25	-1 698 638,13	2 998 654,84	3 679 064,79
Oman pääoman muutokset	74 949,70	74 949,70	-241,27	-241,27
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	155 565,24		35 932,47	
Vaihto-omaisuuden muutokset	-35 084,21		31 682,70	
Saamisten muutokset	298 345,93		630 149,82	
Korottomien velkojen muutos	-1 597 520,20	-1 178 693,24	1 049 999,00	1 747 763,99
Rahoituksen rahavirta		-3 503 437,48		5 412 090,51
Rahavarojen muutos		-266 963,20		1 938 495,05
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.		7 774 359,26		8 041 322,46
Rahavarat 01.01.		8 041 322,46		6 102 827,41
		-266 963,20		1 938 495,05

Konsernin rahoituslaskelman tunnusluvut	2016	2015
Investointien tulorahoitus, %	134,6	62,5
Lainanhoitokate	0,84	0,98
Kassan riittävyys (pv)	25,51	25,25

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta:

2016	-4 584 567,85 €
2015	-6 089 545,96 €

KONSERNITASE JA SEN TUNNUSLUVUT

VASTAAVAA	31.12.2016	31.12.2015
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	18 099,98	24 426,02
Muut pitkävaikutteiset menot	3 155 605,70	2 865 660,35
Ennakkomaksut	0,00	870,95
	<u>3 173 705,68</u>	<u>2 890 957,32</u>
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	5 691 786,70	5 480 138,08
Rakennukset	54 801 464,09	54 896 811,75
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 656 930,59	10 484 764,25
Koneet ja kalusto	1 546 664,98	871 488,56
Muut aineelliset hyödykkeet	1 902,30	15 346,25
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	344 337,70	2 849 062,33
	<u>73 043 086,36</u>	<u>74 597 611,22</u>
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet	1 299 264,41	1 502 050,76
Muut osakkeet ja osuudet	316 378,68	548 841,78
Muut lainasaamiset	686 425,81	0,00
Muut saamiset	242 363,59	227 733,59
	<u>2 544 432,49</u>	<u>2 278 626,13</u>
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	264 270,82	78 409,20
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	270 496,08	235 411,87
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	11 505,46	11 516,92
Lyhytaikaiset saamiset	4 429 429,53	4 727 764,00
	<u>4 440 934,99</u>	<u>4 739 280,92</u>
Rahoitusarvopaperit	752 926,35	742 438,40
Rahat ja pankkisaamiset	<u>7 021 432,91</u>	<u>7 298 884,06</u>
VASTAAVAA	<u>91 511 285,68</u>	<u>92 861 619,12</u>

VASTATTAVAA

	31.12.2016	31.12.2015
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	14 982 479,62	14 982 479,62
Arvonkorotusrahasto	153 451,29	243 546,42
Muut omat rahastot	877 139,26	884 987,03
Edell.tilikausien yli-/alijäämä	7 477 879,28	5 628 866,66
Tilikauden yli-/alijäämä	1 201 924,20	1 842 755,69
	<u>24 692 873,65</u>	<u>23 582 635,42</u>
VÄHEMMISTÖOSUUS	114 800,62	45 277,47
	<u>114 800,62</u>	<u>45 277,47</u>
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	15 468,87	19 177,13
Muut pakolliset varaukset	759 990,28	414 152,87
	<u>775 459,15</u>	<u>433 330,00</u>
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	565 398,38	223 971,52
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	38 408 991,99	39 696 111,03
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	2 211 175,80	1 979 069,22
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	10 954 043,61	11 365 562,70
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	13 788 542,48	15 535 661,76
	<u>65 362 753,88</u>	<u>68 576 404,71</u>
VASTATTAVAA	<u>91 511 285,68</u>	<u>92 861 619,12</u>

Konsernitaseen tunnusluvut	2016	2015
Omavaraisuus %	27,12	25,45
Suhteellinen velkaantuneisuus %	62,04	66,08
Kertynyt ylijäämä/M€	8,68	7,47
Kertynyt ylijäämä/asukas	706	606
Konsernin lainat, €/asukas	4 013	4 139
Konsernin lainakanta 31.12.,M€	49,4	51,1
Konsernin lainasaamiset, M€	0,7	0
Asukasmäärä	12 301	12 338

1.7 Tilikauden tuloksen käsittely

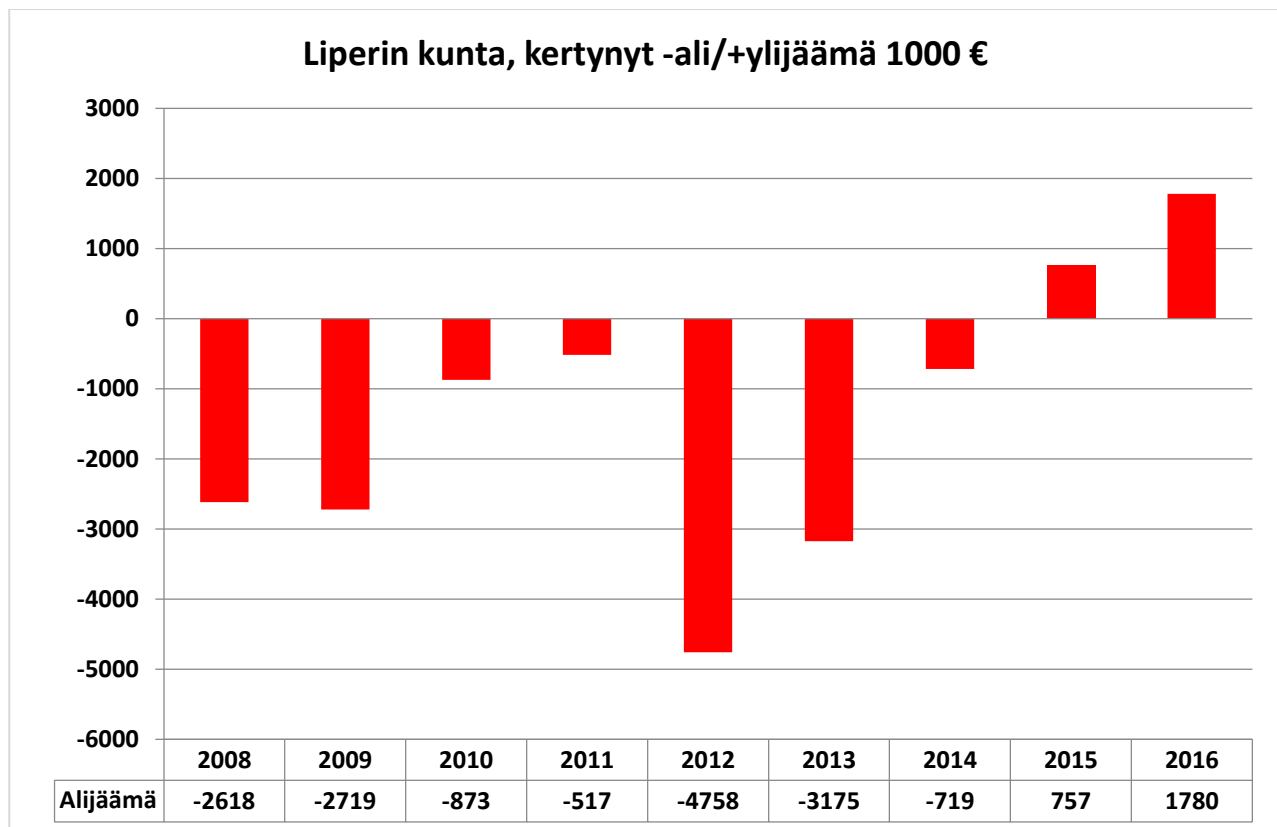
Kuntalain § 115 mukaan kunnanhallituksen on tehtävä toimintakertomuksessa esitys tilikauden tuloksen käsittelystä.

Liperin kunnan tilikauden tulos on 907.118,83 euroa. Lisäksi tuloutetaan tehtyjä poistoeroja suunnitelman mukaan 119.483,36 euroa. Tilikauden ylijäämäksi muodostuu näin ollen 1.026.602,19 euroa.

Kunnanhallitus esittää, että tilikauden tulos käsitellään seuraavasti:

- tuloutetaan poistoeroja suunnitelman mukaan 119.483,36 euroa
- kirjataan tilikauden ylijäämä 1.026.602,19 euroa taseeseen oman pääoman *Tilikauden ylijäämä (alijäämä)* -tilille.

Tilikauden 2016 ylijäämä huomioiden taseeseen on kertynyt ylijäämää yhteensä 1.779.533,83 euroa.

2. TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

2.1 Valtuustokauden 2013–2017 kuntastrategian taloustavoitteet

Valtuusto on hyväksynyt 30.11.2015 vuoden 2016 talousarvion sekä taloussuunnitelman 2016–2018. Talousarviossa viitataan kuntastrategian 2014–2017 taloudellisiin tavoitteisiin

- Kumulatiivinen alijäämä ei saa ylittää 500 euroa/asukas ja alijäämä on katettu viimeistään vuonna 2016
- Keskimääräinen vuosikatetavoite on vähintään 250 €/asukas
- Toimintakatteen kasvu on 0 % vuosina 2015–2016
- Veroprosentti jäädytetään vuoteen 2016 saakka
- Muut investoinnit vuosikatteella, terveyskeskusinvestointi lainalla

Kuntastrategian talouden tasapainottamiseen liittyvistä tavoitteista pääosa toteutuu. Alijäämä saatiin kateksi vuotta tavoiteltua aiemmin, keskimääräinen vuosikatetavoite saavutettiin 2014–2016, veroprosenttia ei ole nostettu vuoden 2014 jälkeen ja terveyskeskusta lukuun ottamatta muut valtuustokauden investoinnit on pystytty kattamaan vuosikatteella. Toimintakatteen nollakasvu tavoitteiseen ei kuitenkaan päästy. Toimintakatteen kasvuprosentit olivat +3,2 % (2015) ja +2,2 % (2016)

Talouden tasapainon säilyttämiseksi on jatkettava aiempien vuosien rakenteellisten uudistusten vaikuttavuuden lisäämistä sekä kiinnitettävä huomiota erityisesti toimintamenojen hallintaan. Kunnan kiinteistöjen korjausvelka sekä jo toteutunut terveyskeskusinvestointi edellyttävät, että vuosikatetavoite olisi korkeampi kuin kuntastrategissa 2014–2017 on määriteltä.

Tulevalla strategiakaudella tulee huomioida Kuntalain 118 § kriteeristö. Kriteerit eivät tällä hetkellä täyty, mutta kuntakonsernin lainamäärän osalta Liperin vuoden 2015 tilinpäätöksen luku oli hyvin lähellä raja-arvoa. Konsernin lainakanta laski hieman tilinpäätöksessä 2016. Vuoden 2016 valtakunnallinen vertailuarvo ei ole vielä saatavilla. Lainamäärän osalta raja-arvo voi kuitenkin ylittyä jo lähivuosina, jolloin kuntakonsernin negatiivinen vuosikate johtaisi koko kriteeristön täyttymiseen Liperin osalta.

2.2 Toimialojen tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen

Tämän osion talousarvio 2016 luvut (TA 2016) sisältävät valtuuston vuoden 2016 aikana hyväksymät talousarviomuutokset. Myös talousarvion toteumaprosentti on laskettu muutetusta talousarviosta.

Talousarviomuutoksia tehtiin molempien talouskatsausten käsittelyn yhteydessä (kv § 36 / 30.5.2016 ja § 59 / 24.10.2016). Muutokset on kuvattu lyhyesti tulosaluekohtaisten toteumataulukoiden alla. Tarkemmat perusteet löytyvät talouskatsausten toimielinkäsittelystä.

Luvun lopussa on vielä yhteenvetotaulukko, josta selviävät tulosalueittain alkuperäiset tuloarviot ja määrärahat sekä valtuuston niihin hyväksymät muutokset.

Kunnanhallitus

Tulosalueet: Kunnanhallitus
Hallinto
Maaseutupalvelut

Kunnanhallitus

Tavoite	Mittari	Tavoitearvo	Seuranta
Seurataan väestön hyvinvoinnin indikaattoreita	Hyvinvoinnin indikaattorit	Seuranta toteutettu	Laajan hyvinvointikertomus hyväksytty kv § 66
Luodaan edellytyksiä liperiläiselle yrittäjyydelle	Elinkeinopolitiikan tavoitteet	Tavoitteiden toteutumisen seuranta	Jatkuvaa toimintaa
Määritellään kunnan omistajapolitiikka	Konserniohje	Konserniohje päivitetty	Konserniohjeen päivittäminen siirretty vuodelle 2017
Mallinnetaan työllistämisasioiden hoidon organisointi	Työllisyyspalvelut	Työllisyyspalvelujen organisointi tehty	Mallinnettu
Kehitetään kuntanäkyvyyttä monikanavaisella viestinnällä	Viestintäkanavat	Viestintäkanavien hyödyntäminen ja seuranta	Kehitetään edelleen
Toteutetaan Pohjois-Karjalan yhdistysohjelman 2015–2020 mukaisesti kunnan ja järjestöjen kumppanuus yhteistyötä.	Yhdistysohjelman toimenpide-ehdotukset	Toimenpide-ehdotusten toteuttamisen suunnitelma	Yhteistyötä toteutettu

Tulosalueen keskeiset muutokset ja toimenpiteet suunnittelukaudella

Valmistaudutaan sosiaali- ja terveystalouden siirtymiseen uuteen kuntayhtymään. Toteutetaan tarkoituksenmukainen organisaatiouudistus kunnassa muutosten vuoksi. Uuden kuntalain mukaisesti aloitetaan kuntastrategian valmistelutyö tulevalle valtuustokaudelle sekä uudistetaan kunnan ohjeistuksia sekä sääntöjä. Aloitetaan uuden laajan hyvinvointikertomuksen valmistelu poikkihallinnollisesti. Kehitetään kuntamarkkinointia ja –viestintää. Osallistutaan Arttu 2 – tutkimusohjelmaan, jonka osana toteutetaan muun muassa eri kyselyjä kunnan väestölle, henkilöstölle ja päättäjille.

Toimenpiteet

Erityisesti sosiaalisen median viestintää on kehitetty ottamalla aktiiviseen käyttöön uusia kanavia. Kehitetty viestinnän uutta linjaa mm. tuomalla kunnan toimintoja näkyväksi verkkoviestinnässä ja sosiaalisessa mediassa sekä muuttamalla viestinnän tyyliä ja toteutusta lähemmäksi kuntalaista. Koko kunnan viestinnän kehittämisprojekti on käynnissä. Valmisteilla on muun muassa uusi viestintäohje ja viestinnän kehitysprojektit eri osastojen kanssa.

100 Kunnanhallitus	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP 2015
Toimintatuotot	32 000	107 358	335,5	181 758
Myyntituotot	32 000	105 073	328,4	180 306
Muut toimintatuotot	0	2 285	*****	1 452
Toimintakulut	-1 333 673	-1 423 945	106,8	-1 297 712
Henkilöstökulut	-266 556	-342 266	128,4	-385 787
Palkat ja palkkiot	-210 218	-205 288	97,7	-192 292
Henkilösivukulut	-56 338	-136 978	243,1	-193 495
Eläkekulut	-49 387	-128 991	261,2	-187 086
Muut henkilösivukulut	-6 951	-7 987	114,9	-6 408
Palvelujen ostot	-1 001 969	-1 041 751	104	-846 581
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-12 398	-17 146	138,3	-21 628
Avustukset	-41 000	-39 079	95,3	-39 560
Muut toimintakulut	-11 750	16 298	-138,7	-4 156
Toimintakate	-1 301 673	-1 316 587	101,1	-1 115 954

Ensimmäisen talouskatsauksen yhteydessä valtuusto hyväksyi kunnanhallituksen tulosalueelle 180 000 euron lisämäärärahan Siun soten valmistelukustannuksiin. Vertailukelpoinen toimintakatteen kasvu on 1,8 %.

Hallinto

Tavoite	Mittari	Tavoitearvo	Seuranta
Toteutetaan asiakaskysely keskushallinnon tukipalveluista	Kysely toteutettu	Kyllä / ei	Ei
Toteutetaan asiakaskysely ruokapalveluista	Kysely toteutettu	Kyllä / ei	Toteutetaan v. 2017 (edellinen v. 2015)
Ohjeistukset ja säännöt päivitetään vuoden 2016 aikana	Hallintosääntö Tukipalvelujen ohjeet	Kyllä / ei	Hallintosääntö on päivitetty
Lähielintarvikkeiden osuus säilyy nykyisessä tasossa tai kasvaa	%	>12,8 %	20 %
Mukana Portaat Luomu – ohjelma	Ohjelma	Kyllä / ei	Portaat Luomu – ohjelma vielä selvityksen alla, keskitytty lähitoimijoilta/-tuottajilta hankkimiseen

Tulosalueen keskeiset muutokset ja toimenpiteet suunnittelukaudella

Hallinnon tulosalueella toteutuu organisaatiomuutos 1.8.2016 alkaen. Ruokapalvelut siirtyvät tekniseen toimeen ja hallinnossa astuu voimaan vuonna 2015 päätetyt tehtäväjärjestelyt. Valmistaudutaan muutokseen ja toteutetaan koko kunnan hallintosääntöuudistus. Kehitetään talouden seurannan menetelmiä, sähköistä asiointia, tietoturva- ja tietosuoja – asioita. Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan osalta aloitetaan toimintamallin luonti. Jatketaan tiedonohjaussuunnitelman tekemistä. Kehitetään kuntarekryn käyttöä.

Ruokapalveluissa kehitetään ravintokeskuksen ja terveyskeskuksen ruokatuotantoprosessia. Osallistutaan sekä koulu- että päiväkotiruokailudiplomihankkeeseen, jonka tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten ymmärrystä ruokailutilanteesta terveyttä edistävänä ja sosiaalisena tapahtumana sekä vahvistaa ruokapalvelu, opetus- ja kasvatushenkilöstön roolia ruokakasvattajina. Kehitetään ja toteutetaan asiakastytyväisyyskysely.

Työllisyyden hoidon osalta avataan koko kunnan työllistämisprosessit ja luodaan toimintamalli työllisyyden hoidolle. Työllisyyspalvelujen toiminnan mukauttaminen valtion toimenpiteisiin siten, että työllistämisen pääpaino on nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistämässä (yli 300 pv työttömänä olleet ja velvoitteet). Osallistutaan erilaisiin työllisyys hankkeisiin (Pokali, Ohjaamo 2.0, Työtä!, Kajo keskus).

Toteuma

Organisaatiomuutoksia on toteutettu suunnitellusti ja vuonna 2015 päätetyt tehtäväjärjestelyt tulivat voimaan 1.7.2016. Hallintosääntö uudistettiin vuoden 2016 aikana ja se tuli voimaan 1.2.2017. Talouden seuranta ja raportointia on kehitetty ja sähköistä asiointia pyritty lisäämään. Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan ohjeistuksen päivitys ja toimintamallin luominen eivät edenneet suunnitellusti.

Ruokapalveluissa on keskitytty Siun soteen siirtymisen edellyttämään suunnittelutyöhön. Koulu- että päiväkotiruokailuiden kehittämishankkeet ovat siirtyneet seuraavaan vuoteen.

Työllisyyden hoidon osalta on avattu koko kunnan työllistämisprosessit ja luotu toimintamalli työllisyyden hoidolle. Työllisyyspalvelujen toiminnan mukauttaminen valtion toimenpiteisiin siten, että työllistämisen pääpaino on nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistämässä (yli 300 pv työttömänä olleet ja velvoitteet). Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteellisuutta on vahvistettu prosessin avaamisen yhteydessä. Lisäksi osallistutaan erilaisiin työllisyys hankkeisiin (Pokali, Ohjaamo 2.0, Työtä!, Kajo keskus).

130 Hallinto	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP 2015
Toimintatuotot	4 587 902	4 661 688	101,6	4 809 693
Myyntituotot	4 369 768	4 451 793	101,9	4 608 680
Tuet ja avustukset	218 044	209 021	95,9	188 753
Muut toimintatuotot	90	873	969,7	12 259
Toimintakulut	-5 616 568	-5 476 921	97,5	-5 478 451
Henkilöstökulut	-2 227 803	-2 219 556	99,6	-2 184 750
Palkat ja palkkiot	-1 669 191	-1 694 322	101,5	-1 658 851
Henkilösivukulut	-558 612	-525 234	94	-525 899
Eläkekulut	-444 120	-419 802	94,5	-432 473
Muut henkilösivukulut	-114 492	-105 432	92,1	-93 426
Palvelujen ostot	-2 138 190	-2 004 588	93,8	-2 071 725
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-741 762	-751 934	101,4	-749 407

Avustukset	-7 920	-9 294	117,3	-10 572
Muut toimintakulut	-500 893	-491 550	98,1	-461 997
Toimintakate	-1 028 666	-815 233	79,3	-668 758

Toisen talouskatsauksen yhteydessä valtuusto hyväksyi hallinnon tulosalueelle 25 000 euron lisämäärärahan henkilöstön palkitsemiseen hyvästä tilinpäätöksestä. Lisäksi hallinnon tulosalueelta siirrettiin 4 000 euroa opinto- ja vapaa-aika tulosalueelle hankerahoituksen omavastuuosuudeksi. Tulosalueen kulut säilyivät vuoden 2015 tasolla. Sisäisten veloitusien (mm. talous- ja palkkahallinto, työterveyshuolto, ict-palvelut) taso korjattiin vastaamaan toteutuneita kustannuksia, mikä alensi sisäisiä myyntituottoja verrattuna edellisvuoteen. Jos tarkastellaan ainoastaan tulosalueen ulkoista toimintakatetta, se laski 0,5 % vuoteen 2015 verrattuna.

Maaseutupalvelut

Tavoite	Mittari	Tavoitearvo	Seuranta
Vakuutus maksajavirastotehtävien hoidosta	Arviointilomake	Paras käytäntö 4	3,54
Lomituspalvelujen tuottaminen	Melan tulokortti	Melan tavoite-arvot	3,9

Tulosalueen keskeiset muutokset ja toimenpiteet suunnittelukaudella

Yhteistoiminta-alueen henkilöstön eläköitymisillä saattaa olla vaikutusta toimipisteiden palveluiden saataavuuteen. Myös sähköisen toimintaympäristön – ja maatalojen määrän kehitys tukee tätä visiota. Valtakunnan hallitusohjelmassa on kirjaukset maaseutuhallinnon uudelleen järjestämisestä, minkä vuoksi Maa – ja metsätalousministeriöllä on selvitys menossa hallinnon uudelleen järjestämisestä.

Lomituspalvelujen asiakasmäärien väheneminen ja palveluihin vaikuttavat sääntömuutokset vaikuttavat kiihtyvällä tahdilla toiminnan laajuuteen vähentävästi. Taloussuunnittelukaudelle ajoittuu myös todennäköisesti valtakunnallinen hallinnon uudistus.

Toimenpiteet

Maaseutuelinkeinojen kehittämisen tuloksetyksikössä hallinto ja muut viranomaistehtävät sekä maaseudun kehittäminen pystyttiin toteuttamaan talousarvion puitteissa. Palvelut on pystytty järjestämään edelleen lähipalveluperiaatteella. Kehittämistoimissa on oltu hankerahoituksen kautta kattavasti mukana. Venäjäpakotteet ja tuottajahintojen halpuutus on kuitenkin aiheuttanut sen, että kehittämistoimet eivät ole tuottaneet tulosta perusmaataloudessa odotetulla tavalla. Tosin, tilanne on samankaltainen koko valtakunnassa. Sen sijaan maaseudun pienyritystoiminta ja leader-toimintatapa ovat vilkastuneet kiitettävästi. Hallinnon puolella valtakunnalliset – ja maakunnalliset toimenpiteet maaseutuhallinnon siirtämiseksi maakuntahallintoon jatkuvat.

Lomituspalveluyksikössä on vaikuttavana seikkana ollut palvelujen käyttäjien ja käytön määrän vähentyminen. Karjatalousyrittäjien väheneminen on jatkanut vähintään samaa laskua aiempiin vuosiin verraten. Palvelujen käyttö sen sijaan on vähentynyt suhteessa aiempaa enemmän. Tähän ovat johtaneet lomituspalvelulain muutokset ja varsinkin perittävien maksujen korotukset. Tilanne on maa- ja valtakunnallisesti samansuuntainen. Rajut muutokset ovat edellyttäneet toimia annettavien palvelujen ja henkilöstön järjestelyjen suhteen. Palvelujen toteuttamissuunnitelmat on laadittu ja toteutus aloitettiin tavoitteena ensisijaisesti vuoden 2017 toiminnan parantaminen ja turvaaminen. Siitä edelleen on ennustettavuus huono ajatellen toiminnan laajuutta ja resursseja niin lomituksessa kuin lomituksen hallinnossakin.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TA 2016	TP 2016	TP 2015	TP 2014
tukea hakeneet maatilat	1198 kpl	1168 kpl	1193 kpl	1260 kpl
maksetut suorat tulotuet	33,8 m/€	31,5 m/€	32,5 m/€	36,21 m/€
SPV:t	30 kpl	16 kpl	12 kpl	31 kpl
tuotettu maitomäärä	61,5 mltr	58,34 mltr	59,7 mltr	60,7 mltr
tilojen saamat investointituet	5,9 m/€	2,06 m/€	2,57 m/€	10,14 m/€
pienyrittysten saamat investointituet	2,7 m/€	5,19 m/€	0,151 m/€	1,59 m/€
uudet leader hankkeet	31 kpl	51 kpl	34 kpl	21 kpl
uudet EMR. rahoitetut yritykset	22 kpl	53 kpl	2 kpl	13 kpl
uudet EMR. rahoitetut työpaikat	22 kpl	153 kpl	4 kpl	22 kpl
kehittämishankkeet alueella	13 kpl	11 kpl	5 kpl	7 kpl
maatalousyrittäjän vuosilomapäivät	10300 pv.	10096 pv.	11937 pv.	12512 pv.
maatalousyrittäjän sijaisapupäivät	7000 pv.	5901 pv.	7061 pv.	9181 pv.
tuettu maksullinen lomituspäivä	2500 pv.	2691 pv.	2709 pv.	2894 pv.
Päivät yhteensä	19800 pv.	18688 pv.	21707 pv.	24587 pv.

160 Maaseutupalvelut	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP 2015
Toimintatuotot	5 401 346	5 029 264	93,1	5 690 353
Myyntituotot	4 739 196	4 451 536	93,9	4 963 947
Maksutuotot	650 000	563 688	86,7	712 475
Tuet ja avustukset	12 150	14 040	115,6	13 921
Muut toimintatuotot	0	0	0	10
Toimintakulut	-5 705 302	-5 299 171	92,9	-5 867 508
Henkilöstökulut	-4 599 667	-4 218 804	91,7	-4 682 269
Palkat ja palkkiot	-3 365 215	-3 003 597	89,3	-3 432 420
Henkilösivukulut	-1 234 452	-1 215 208	98,4	-1 249 848
Eläkekulut	-1 001 028	-920 278	91,9	-951 744
Muut henkilösivukulut	-233 424	-294 930	126,3	-298 105
Palvelujen ostot	-943 117	-836 998	88,7	-914 622
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-45 020	-37 664	83,7	-42 969
Avustukset	-75 000	-128 802	171,7	-150 200
Muut toimintakulut	-42 498	-76 903	181	-77 448
Toimintakate	-303 956	-269 907	88,8	-177 154

Toisen talouskatsauksen yhteydessä valtuusto hyväksyi maaseutupalveluiden tulosalueelle 440 000 euron tuloarvion alentamisen (myyntituotot) ja vastaavasti 440 000 euron määrärahan alentamisen (henkilöstökulut). Muutos johtui lomituspalvelujen kysynnän laskusta. Tulosalue alitti selvästi talousarvion, mutta toimintakate kuitenkin heikkeni selvästi vuoteen 2015 verrattuna.

10 Kunnanhallitus yhteensä	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP 2015
Toimintatuotot	10 021 248	9 798 310	97,8	10 681 804
Myyntituotot	9 140 964	9 008 402	98,5	9 752 933
Maksutuotot	650 000	563 688	86,7	712 475
Tuet ja avustukset	230 194	223 061	96,9	202 675
Muut toimintatuotot	90	3 158	3 508,80	13 722
Toimintakulut	-12 655 544	-12 200 037	96,4	-12 643 670
Henkilöstökulut	-7 094 026	-6 780 626	95,6	-7 252 805
Palkat ja palkkiot	-5 244 624	-4 903 207	93,5	-5 283 563
Henkilösivukulut	-1 849 402	-1 877 419	101,5	-1 969 242
Eläkekulut	-1 494 535	-1 469 071	98,3	-1 571 303
Muut henkilösivukulut	-354 867	-408 348	115,1	-397 939
Palvelujen ostot	-4 083 276	-3 883 338	95,1	-3 832 928
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-799 180	-806 744	100,9	-814 004
Avustukset	-123 920	-177 174	143	-200 332
Muut toimintakulut	-555 142	-552 155	99,5	-543 601
Toimintakate	-2 634 295	-2 401 727	91,2	-1 961 866

Kunnanhallitus yhteensä jäi selvästi alle talousarvion. Toimintakatteen merkittävää kasvua vuoteen 2015 verrattuna selittävät kertaluonteinen Siun soten valmistelukustannus (180 000 €) sekä henkilökunnan tilinpäätöspalkitseminen (25 000 €), joihin vuoden aikana haettiin talousarviomuutos. Lisäksi maaseutupalveluiden toimintakate heikkeni noin 100 000 euroa. Loppuosa kasvusta selittyy hallinnon tulosalueen aiempaa pienempinä sisäisinä veloituksina muilta osastoilta. Ulkoinen toimintakate heikkeni 270 000 euroa.

Sivistystoimi

Tulosalueet: Hallinto
Perusopetus
Varhaiskasvatus
Opinto- ja vapaa-aika

Toiminta-ajatus

Sivistystoimen tavoitteena on tuottaa kuntalaisille monipuolisia ja korkealaatuisia palveluja toimialallaan kustannustehokkaasti. Laadukas varhaiskasvatus ja perusopetus antavat parhaan mahdollisen jatko-opintokelpoisuuden liperiläisille nuorille. Sivistyspalvelujen korkeaa laatua ylläpidetään ja kehitetään vuorovaikutuksessa palvelujen käyttäjien ja henkilöstön ja elinkeinoelämän kanssa sekä jatkuvalla aikuis- ja täydennyskoulutuksella ja laadun ja sisällön arvioinnilla. Opinto- ja vapaa-aikatoimi tuottaa taloudellisesti laadukkaita ja monipuolisia nuoriso-, kulttuuri- ja liikuntapalveluja.

Sivistystoimen strategiset tavoitteet

Tavoite	Mittari	Tavoitearvo	Seuranta
Asiakas			
Eri ikäryhmien osallisuuden vahvistamisen tueksi tehdään toimenpideohjelma	Toimenpideohjelma	Toimenpideohjelma laadittu	Organisaatorakenne muutettu, jotta osallisuus mahdollistuu. Osallisuutta valmistellaan osana kuntastrategiaa. Ei toimenpideohjelmaa
Aktiivinen kuntalainen: tuetaan vastuuta omasta hyvinvoinnista ja parannetaan kaikenikäisten harrastusmahdollisuuksia	Kouluterveyskysely, kunnan tiedotteet harrastustoiminnasta	Tulosten parantaminen, osallistujien määrän kasvu	Viestintää on tehostettu, yhteistyötä järjestöjen kanssa on lisätty.
Toiminta			
Laaditaan esi- ja perusopetuksen oppimisympäristölle muutossuunnitelma	Muutossuunnitelma	Muutossuunnitelma laadittu	Suunnitelma on laadittu ja osin toteutettu.
Laaditaan digitalisaation toteuttamisen suunnitelma toimintatapojen uudistamiselle, sisäisten prosessien digitalisoinnille sekä sähköisille palveluille	Digitalisaation toteuttamisen suunnitelma	Toteuttamissuunnitelma laadittu	Laitteiden osalta suunnitelma on laadittu. Sähköistämistä on viety eteenpäin sisäisissä prosesseissa.
Talous			
Toimintakate toteutuu talousarvion mukaisesti.	Talousarvio	Talousarvion toteutuminen suunnitellusti	Talousarviomuutoksia tehty talouskatsauksien yhteydessä.
Henkilöstö			
Digitalisaation käytön tueksi henkilöstölle järjestetään koulutusta	Koulutus	Täydennyskoulutusta väh. 30% /v henkilöstölle	ICT-hankkeen kautta järjestetty koulutusta esiopetuksessa ja kouluilla.

Työhyvinvoinnin turvaaminen ja kehittäminen tiedonkulkua lisäämällä	Tiedottamisen eri muodot, koulutus	Tiedonkulku parantunut	Sivistyksen johtoryhmä aloitti toiminnan. Tiedottamista lisätty sisäisesti ja ulkoisesti. Some viestintä käytössä.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2016	TA 2016	TP 2015
Päivähoitolapset (max/kk)	668	650	619
Oppilasmäärä	1 297	1 304	1 309
Ulkoiset palvelujen ostot €/v	3 727 254	3 602 513	3 487 880
Ulkopuolinen hankerahoitus	171 281	230 000	195 385

40 Sivistyslautakunta yhteensä	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP 2015
Toimintatuotot	1 083 450	995 733	91,9	1 159 092
Myyntituotot	12 000	8 479	70,7	22 208
Maksutuotot	769 000	788 547	102,5	800 501
Tuet ja avustukset	285 250	171 281	60	312 637
Muut toimintatuotot	17 200	27 426	159,5	23 747
Toimintakulut	-21 809 727	-21 782 173	99,9	-21 616 482
Henkilöstökulut	-11 945 783	-11 727 683	98,2	-11 679 035
Palkat ja palkkiot	-9 302 283	-9 193 248	98,8	-9 133 656
Henkilösivukulut	-2 643 500	-2 534 435	95,9	-2 545 379
Eläkekulut	-2 016 792	-1 948 682	96,6	-2 034 125
Muut henkilösivukulut	-626 708	-585 753	93,5	-511 254
Palvelujen ostot	-5 570 829	-5 693 705	102,2	-5 509 404
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-381 150	-404 497	106,1	-364 647
Avustukset	-890 500	-907 969	102	-1 010 272
Muut toimintakulut	-3 021 464	-3 048 320	100,9	-3 053 124
Toimintakate	-20 726 277	-20 786 440	100,3	-20 457 390

Sivistystoimen hallinto

Tavoite	Mittari	Tavoitearvo	Seuranta
Talouden ohjaaminen koko toimialalla	Talousarvio	Talousarvion toteutuminen	Seuranta on tehostettu yksiköissä ja koko toimialalla.
Yhteiset seudulliset käytänteet, digitalisaation kehittäminen	Seudullinen sivistysstrategia	Yhteiset toimintatavat, täydennyskoulutus väh. 30% henkilöstöstä /v	Seudun kasvatuksen ja koulutuksen toimintaohjelma hyväksytty
Ulkopuolisen rahoituksen mahdollisuuksien hyödyntäminen	Hankepäätökset	Mukana väh. 5 hankkeessa	Yhteensä 17 hanketta

Tulosalueen keskeiset muutokset ja toimenpiteet suunnittelukaudella

Hyvinvointikertomuksen tavoitteiden liittäminen sivistystoimen toimenpideohjelmaan. Varhaiskasvatustilain muutosten johtaminen. Ylämyllyn päiväkodin ja Liperin koulukeskuksen saneeraus- / laajentamissuunnitelmien aloittaminen. Käyttäjälähtöisten, tuottavuutta ja tulokellisuutta nostavien yhden luukun digitaalisten julkisten palvelujen luominen sopivassa toimintaympäristössä. Osallistuminen seudullisen sivistysstrategian valmisteluun SeutuKesu-koulutuksen kautta. Opetussuunnitelma 2016 valmistelun resursointi.

Toteuma

Hyvinvointipalvelujen organisaatio ja -johtajuus on suunnitteluvaiheessa. Hyvinvointikertomusta on työstetty vuoden aikana, erillistä sivistystoimen toimenpideohjelmaa ei tehdä vaan linjaukset tehdään kuntastrategiaan. Seudullinen kasvatuksen ja koulutuksen toimintaohjelma ohjaa toimintaa. Soten siirtyminen Siun soteen on omalta osaltaan vaikuttanut kuntaan jäävien hyvinvointipalvelujen organisoimiseen, muutosta on valmisteltu vuoden aikana yhteistyössä eri toimialojen ja yhteistyötahojen kanssa.

Liperin koulukeskuksen peruskorjauksen suunnitteluryhmä on valittu ja suunnittelu on alkanut. Ylämyllyn päiväkotia ei ainakaan toistaiseksi kunnosteta, toiminta jatkuu Metsälän tiloissa ja Ylämyllyn monitoimitalolla. Seudullinen sivistysstrategia on hyväksytty sivistyslautakunnassa sekä tarvittaviin toimenpiteisiin suunnitelman toteuttamiseksi on ryhdytty. Opetussuunnitelmat on laadittu, hyväksytty ja otettu käyttöön syksyllä 2016. Seudullinen yhteistyö eri muodoissa on jatkunut.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2016	TA 2016	TP 2015
Nettokustannukset €/v	542 251	571 116	570 475
Hallinnon osuus kokonaisnettokustannuksista, %	3,5 %	2,8 %	2,8 %

400 Hallinto	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP 2015
Toimintatuotot	96 000	36 291	37,8	36 148
Tuet ja avustukset	96 000	36 291	37,8	36 148
Toimintakulut	-667 116	-661 480	99,2	-606 623
Henkilöstökulut	-218 501	-229 187	104,9	-188 500
Palkat ja palkkiot	-170 358	-182 218	107	-148 615
Henkilösivukulut	-48 143	-46 969	97,6	-39 886
Eläkekulut	-37 781	-38 246	101,2	-32 019
Muut henkilösivukulut	-10 362	-8 723	84,2	-7 867
Palvelujen ostot	-425 127	-399 015	93,9	-387 066
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-6 550	-16 189	247,2	-12 810
Muut toimintakulut	-16 938	-17 088	100,9	-18 247
Toimintakate	-571 116	-625 189	109,5	-570 475

Perusopetus

Tavoite	Mittari	Tavoitearvo	Seuranta
Opetussuunnitelma 2016 käyttöönotto	Seudullinen OPS 2016	Käytössä 1.8.2016	Hyväksytty ja otettu käyttöön
Toimintatapojen uudistaminen digitalisaation kautta	Opettajien täsmäkoulutus	Täydennyskoulutusta väh. 30 % opettajista vuosittain	Hankkeen avulla kaikilla kouluilla on toteutettu ict-ohjausta
Joustavan esi- ja alkuopetuksen laajentaminen	Toiminnan suunnittelun ja käynnistämisen aikataulu	Viinijärvi 8/2015, muut koulut (Ylämylly, Liperi, Mattisenlahti ja Salokylä) lv 2015-16	Viinijärvellä alkuluokkatoiminta jatkuu, Salokylällä, Liperissä ja Ylämyllyllä käynnistynyt syksyn kuluessa
Toimintaympäristöjen uuden aikaistaminen	Talousarvio / investoinnit	Modernit kalustehankinnat normaalin uusinnan yhteydessä	Etenee kaikissa yksiköissä vähitellen määrärahojen puitteissa

Tulosalueen keskeiset muutokset ja toimenpiteet suunnittelukaudella

Joustavan esi- ja alkuopetuksen alkuluokka-aloittaminen Viinijärvellä sekä suunnittelun aloitus Ylämyllyn ja Liperin taajamakouluissa sekä Mattisenlahden ja Salokylän kyläkouluissa.

Liperin koulun oppilasennusteen mukaan lukuvuonna 2017-18 oppilasmäärä nousee n. 20 oppilasta/ vuosi kahtena peräkkäisenä vuonna. Lisäksi yläkoulujen yhdistymisprosessissa tehtiin vain pieniä tilaratkaisuja, jotka eivät ole riittäviä niin oppilasmäärän kasvun haasteisiin kuin uuden opetussuunnitelman edellyttämiin monipuolisiin oppimisympäristöihin.

Koulun toimintaympäristöjen saneeraus-/ laajentamissuunnitelmien aloittaminen yhdessä oppilaiden ja opettajien kanssa. Sähköisen oppimisympäristön tehokkaampi hyödyntäminen ja täydennyskoulutuksen painopiste digitalisaation edellyttämiin sisältöihin. ICT-toimintaympäristön varustaminen uuden OPS:n haasteiden mukaiseksi. Liikunnan lisääminen koulun arjessa osana Liikkuva koulu-hanketta.

Toteuma

Joustava esi- ja alkuopetus on jatkunut alkuluokka-mallilla Viinijärvellä kahdessa alkuluokassa. Joustavan esi- ja alkuopetuksen suunnittelu ja kokeilu on alkanut Liperissä, Ylämyllyllä ja Salokylällä. Toiminta on käynnistynyt eri yksiköissä eri tahdilla. Yhteisiä toimintatapoja ja yhteistyön tavoitteita täsmennetään suunnittelun edetessä.

Liperin koulukeskuksen peruskorjauksen hanketyö on lähtenyt liikkeelle kuntokartoituksen laatimisesta.

Perusopetuksen oppimisympäristöjen kehittämissuunnitelmat on tehty Ylämyllyn, Viinijärven, Salokylän ja Mattisenlahden kouluissa. ICT- hankinnoille tehty tarvekartoitusta, hankintoja ei ole tehty määrärahojen puuttumisen vuoksi. ICT- koulutus kouluilla on jatkunut. Kaikki koulut ovat rekisteröityneet Liikkuva koulu-ohjelmaan.

Perusopetuksen toimintakulut pysyivät suunnitellussa talousarviossa, vaikkakin yksittäiset menokohdat ylittivät talousarvion. Toimintatuotot jäivät kuitenkin puoleen suunnitellusta, koska hankkeiden tulot on syksystä 2016 alkaen kirjattu hyvinvoinnin hallinnon tulosalueelle. Tämä kasvatti perusopetuksen toimintakattetta.

Koulut pysyivät melko hyvin annetussa budjetissa (Mattisenlahti ylitystä 5 347€, Liperi ylitystä 59 353€, Salokylä ylitystä 18 376€, Ylämylly alitusta 67 414€ ja Viinijärvi alitusta 33 814€).

Koulukuljetuskustannukset olivat 27 204€ suunniteltua pienemmät. Ylityksiä tuli lähinnä muun opetustoiminnan kustannuspaikalle kirjatuista palveluiden ostoista kunnilta ja kuntayhtymiltä (vammasopetus, sairaalaopetus, kotikuntakorvaukset ja muualla kuin Liperissä sijoitettuna olevien lasten koulukustannukset). Nämä kulut olivat vieläkin 54 140€ odotettua suuremmat, vaikka talousraportti 2:ssa tehtiin 200 000 € määrärahamuutos.

Perusopetukseen on saatu hankerahaa 64 000 € oppilaiden tasa-arvon edistämiseen, 31 800 € Liikkuva koulu –ohjelmaan ja 17 000 € kerhotoiminnan kehittämiseen. Nämä hankkeet jatkuvat lukuvuoden 2016–2017 loppuun saakka.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2016	TA 2016	TP 2015
Oppilasmäärä	1297		1309
Tuntikehys	2371	2 326	2 358,5
Eriyisen tuen oppilaat, %	6,1	5,0	6,0
Kuljetusmenot €/kuljetusoppilas	1 235	1 300	1 397
Nettomenot €/oppilas	7211 / 9 462	6865/9201	9 185

420 Perusopetus	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP 2015
Toimintatuotot	155 000	75 898	49	246 161
Myyntituotot	12 000	4 925	41	21 696
Maksutuotot	25 000	40 068	160,3	36 288
Tuet ja avustukset	110 000	22 304	20,3	179 712
Muut toimintatuotot	8 000	8 601	107,5	8 466
Toimintakulut	-12 349 384	-12 348 257	100	-12 268 679
Henkilöstökulut	-6 920 268	-6 768 038	97,8	-6 853 466
Palkat ja palkkiot	-5 500 141	-5 416 352	98,5	-5 450 981
Henkilösivukulut	-1 420 127	-1 351 686	95,2	-1 402 485
Eläkekulut	-1 053 867	-1 004 269	95,3	-1 097 410
Muut henkilösivukulut	-366 260	-347 418	94,9	-305 075
Palvelujen ostot	-3 368 923	-3 497 996	103,8	-3 350 060
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-275 000	-288 118	104,8	-263 381
Avustukset	-9 500	-11 322	119,2	-10 431
Muut toimintakulut	-1 775 693	-1 782 783	100,4	-1 791 342
Toimintakate	-12 194 384	-12 272 359	100,6	-12 022 518

Ensimmäisen talouskatsauksen yhteydessä valtuusto hyväksyi perusopetuksen tulosalueelle 250 000 euron lisämäärärahan henkilöstökuluihin. Toisen talouskatsauksen yhteydessä valtuusto hyväksyi perusopetuksen tulosalueelle 200 000 euron lisämäärärahan palveluiden ostoihin (kotikuntakorvaukset ja sairaalakoulu).

Varhaiskasvatus

Tavoite	Mittari	Tavoitearvo	Seuranta
Palvelujen riittävyys, saatavuus ja laatu	Hoitopaikka lain edellyttämässä aikataulussa	Toteutuu lain edellyttämässä aikataulussa	Toteutunut lain mukaisesti. Uusi varhaiskasvatuslaki 1.8.16 otettu käyttöön. Uusi yksityinen pk aloittanut 1.9.16
Joustavan esi- ja alkuopetuksen laajentaminen	Toiminnan suunnittelun ja käynnistämisen aikataulutus	Viinijärvi 8/2015, muut koulut (Ylämylly, Liperi, Mattisenlahti ja Salokylä) lv 2015-16	Joustava esi- ja alkuopetus on käynnistynyt kaikissa yksiköissä elokuu 2016
Pedagogisen ohjauksen kehittäminen digitaalisessa toimintaympäristössä	Koulutuspäivät	Ohjaavien ryhmien opettajien koulutus	Jokaiseen yksikköön on koulutettu digiopettaja.
Osallistavan mobiilihankkeen käynnistäminen varhaiskasvatuksessa	Hankerahoitus	Hankkeen käynnistyminen	Rahoitusta ei saatu, jatkuu omana toimintana

Tulosalueen keskeiset muutokset ja toimenpiteet suunnittelukaudella

Lasten määrä on vuoden 2015 aikana kasvanut edelliseen vuoteen mennessä, kasvun oletetaan jatkuvan myös vuonna 2016. Vuodelle 2016 esitetään yhden lastentarhanopettajan ja lähihoitajan uudet vakanssit. Uusi 1.8.2015 voimaan tullut varhaiskasvatuslaki edellyttää, että jokaisella lapsella on oikeus kehittävään, oppimista edistävään, terveelliseen ja turvalliseen varhaiskasvatusympäristöön.

Lapsimäärän kasvu edellyttää myös Ylämyllyn päiväkodin saneeraus-/laajentamissuunnitelmien aloittaminen yhdessä henkilöstön kanssa.

Päiväkotien ja esiopetuksen ympäristöt vastaavat lain edellyttämiä vaatimuksia. Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin, tavoitteen toteutumiseksi jokaisessa yksikössä otetaan käyttöön lapsen osallisuutta ja valinnanvapautta koskevat toimintatavat.

Liikunta on painopistealueena, ympäristöt rakennetaan liikuntaa tukeviksi, päivittäin lapsilla on mahdollisuus liikkua monipuolisesti ja kaksi kertaa viikossa järjestetään ohjattua liikuntaa.

Varhaiskasvatuslain muutosten vaikutukset, palvelurakenteen arviointi ja suunnittelu.

Työaikapankkikoelun vaikutusten seuranta.

Toteuma

Lasten määrä on kasvanut edelleen noin 20 lapsella vuodesta 2015. Uuteen yksityiseen päiväkotiin on sijoitettu 14 lasta syksystä alkaen. Avoin päiväkoti on aloittanut syksyllä toimintansa Ylämyllyn monitoimitalolla yhteistyössä järjestöjen kanssa. Kerran kuukaudessa on toiminut Terhokerho, jossa ikäihmiset, lapset ja vanhemmat toimivat yhdessä.

Taulukossa kuukauden viimeisen päivän lasten todellinen määrä, ei sisällä vain esiopetuksessa olevia lapsia.

Kuukausi	2015	2016
Tammi	623	649
Helmi	639	653
Maalis	650	660
Huhti	655	668
Touko	600	654
Kesä	514	545
Heinä	487	515
Elo	535	552
Syys	597	610
Loka	617	620
Marras	635	624
Joulu	619	622

Uusia vakansseja ei ole perustettu. Leikki- ja oppimisympäristöjä on kehitetty vastaamaan varhaiskasvatuslain vaatimuksia ja uuden esiopetussuunnitelman asettamia vaatimuksia.

Täydennyskoulutusta uuden varhaiskasvatuslain ja uusien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti on järjestetty. Sisältöjä on käyty läpi lastentarhanopettajien säännöllisissä tapaamisissa sekä henkilökohtaisissa pedagogisissa keskusteluissa. Vanhempia on osallistettu kasvunkansion kautta sekä lapsen vasu-keskustelussa. Lapset ovat osallistuneet leikki- ja oppimisympäristöjen arvioimiseen, suunnitteluun ja rakentamiseen.

Ylämyllyn päiväkodin lapset siirtyivät vuoden alussa väistötiloihin Metsälään ja Ylämyllyn monitoimitalolle. Ylämyllyn päiväkotia ei ainakaan toistaiseksi kunnosteta, toiminta jatkuu väistötiloissa. Uusi yksityinen Pirpanat päiväkoti Jyrin alueella helpotti paikkatilannetta.

Liikuntaa on tehostettu kaikissa toimintamuodoissa, välineiden hankintasuunnitelma on tehty ja kokonaisvaltainen liikuntasuunnitelma tehdään uuden varhaiskasvatussuunnitelman yhteydessä. Ohjattu liikunta toteutuu sisällä, ulkoliikuntaa tulee vielä tehostaa.

Sivistyslautakunta on päättänyt varhaiskasvatuslain muutosten käyttöönotosta. Tarvetta uudelle osapäiväryhmälle Ylämyllyllä ei kuitenkaan ollut. Avoin kerho on muuttunut maksuttomaksi, toiminnassa on ollut 2-3 kerhoa.

Työaikapankkikokeilusta on saatu hyvää palautetta ja järjestöjen kanssa on tehty uusi toistaiseksi voimassa oleva paikallissopimus.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Lapsia hoidossa x/lkm/v	836	820	844
Päivähoito €/perhepäivähoito	9 963	11 252	11 056 €
Päivähoito €/päiväkoti (3-6- v)	9 061	9 200	8 950 €
Esiopetus €/paikka	5 874	5 066	5 476 €

440 Varhaiskasvatus	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP 2015
Toimintatuotot	744 000	754 303	101,4	771 955
Myyntituotot	0	3 413	*****	512
Maksutuotot	744 000	748 479	100,6	764 213
Tuet ja avustukset	0	-55	*****	7 000
Muut toimintatuotot	0	2 466	*****	230
Toimintakulut	-6 814 370	-6 781 718	99,5	-6 803 955
Henkilöstökulut	-4 316 752	-4 236 445	98,1	-4 162 475
Palkat ja palkkiot	-3 309 285	-3 248 273	98,2	-3 214 824
Henkilösivukulut	-1 007 467	-988 171	98,1	-947 651
Eläkekulut	-779 039	-780 064	100,1	-767 039
Muut henkilösivukulut	-228 428	-208 107	91,1	-180 612
Palvelujen ostot	-918 170	-920 446	100,2	-935 368
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-67 700	-76 964	113,7	-57 983
Avustukset	-832 000	-848 446	102	-950 841
Muut toimintakulut	-679 748	-699 417	102,9	-697 289
Toimintakate	-6 070 370	-6 027 415	99,3	-6 032 001

Toisen talouskatsauksen yhteydessä valtuusto hyväksyi varhaiskasvatuksen tulosalueelle yhteensä 100 000 euron määrärahan alennuksen. Henkilöstömäärärahoja alennettiin 50 000 eurolla ja avustusmäärärahoja 50 000 eurolla.

Opinto- ja vapaa-aika

Tavoite	Mittari	Tavoitearvo	Seuranta
Nuoriso-, kulttuuri- ja liikuntatarjonnan monipuolistaminen	Osallistujien määrä	12 000	25 406 osallistujaa
Tuetaan järjestöavustuksilla monipuolisten harrastusmahdollisuuksien järjestämistä	Avustusten määrä	3,9 € / asukas	3,9 € / asukas
Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tukeminen	Kohderyhmän nuorten ohjaaminen erilaisten tukitoimien pariin / lkm	n. 70 % asiakkuuksista	91 yhteydenottoa, joista 72 on ohjattu palveluihin (79%)

Tulosalueen keskeiset muutokset ja toimenpiteet suunnittelukaudella

Järjestöille ja yhdistyksille suunnatuilla avustuksilla vaikutetaan kaikenikäisten liikunnan ja kulttuurin strategisten tavoitteiden toteutumiseen ja harrastusmahdollisuuksien lisäämiseen. Nuorisovaltuuston ja ikäihmisten osallistaminen toiminnan suunnitteluun. Joensuun seudun kansalaisopiston ja musiikkiopiston toiminnan säilyttäminen nykyisellä tasollaan, musiikkiopisto järjestää iltapäivätoimintaa kahdella koululla. Seutukirjaston osalta suunnitellaan palvelutarjonnan lisäämistä itsepalvelukirjaston toteutumista Liperiin.

Toteuma

Opinto ja vapaa-aika toimi näyttää pysyvän kaikilta osin talousarviossa. Vapaa-aikatoimelle määrättyt tavoitteet ovat toteutumassa suunnitellusti. Nuorisovaltuustovaaleihin ei saatu ehdokkaita, joten uuden valtuuston vaali ei toteutunut. Nuorisovaltuuston jäsenten valintaan ja toimintaan on laadittu uudet toimintasäännöt, jotka varmistavat valtuuston osallisuuden jatkossa.

Seutuopiston ja seutukirjaston sekä musiikkiopistotoiminta on edennyt suunnitelman mukaisesti.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2016	TA 2016	TP 2015
Liikuntatoimen nettomenot €/asukas	53,40	55,04	52,59
Nuorisotoimen nettomenot €/asukas	17,95	16,79	15,97
Kulttuuritoimen nettomenot €/asukas	10,78	10,20	10,16
Seutuopiston nettomenot €/asukas	15,29	15,30	14,88

460 Opinto ja vapaa-aika	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP 2015
Toimintatuotot	88 450	129 241	146,1	104 828
Myyntituotot	0	141	*****	0
Tuet ja avustukset	79 250	112 742	142,3	89 777
Muut toimintatuotot	9 200	16 358	177,8	15 051
Toimintakulut	-1 978 857	-1 990 718	100,6	-1 937 224
Henkilöstökulut	-490 262	-494 014	100,8	-474 594
Palkat ja palkkiot	-322 499	-346 405	107,4	-319 236
Henkilösivukulut	-167 763	-147 609	88	-155 357
Eläkekulut	-146 105	-126 103	86,3	-137 656
Muut henkilösivukulut	-21 658	-21 505	99,3	-17 701
Palvelujen ostot	-858 609	-876 248	102,1	-836 911
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-31 900	-23 225	72,8	-30 474
Avustukset	-49 000	-48 200	98,4	-49 000
Muut toimintakulut	-549 086	-549 031	100	-546 247
Toimintakate	-1 890 407	-1 861 477	98,5	-1 832 396

Toisen talouskatsauksen yhteydessä valtuusto hyväksyi 4 000 euron määrärahan siirron hallinnon tulosalueelta opinto- ja vapaa-aika tulosalueelle.

Tekninen toimi

Tulosalueet: Hallinto
Tekniset palvelut
Maankäyttö ja valvonta
Vesihuoltolaitos

Toiminta-ajatus

Tekninen toimi huolehtii ja vastaa kunnan maankäyttösuunnittelusta, yhdyskuntarakentamisen edellytyksistä ja toteuttamisesta sekä teknisten palvelujen tuottamisesta ja hankinnasta, asuntotoimesta, rakentamisen ohjaamisesta ja valvonnasta, ympäristösuojelusta.

Teknisen toimen strategiset tavoitteet

Tavoite	Mittari	Tavoitearvo	Seuranta
Asiakas			
Tiedotuksen parantaminen ja tiedottamisen tueksi tehdään tiedotussuunnitelma	Tiedotussuunnitelma	Tiedotussuunnitelma laadittu	Tiedottamista parannettu teknisen toimen osalta yhteistyössä viestintä- ja markkinointisihteerin kanssa. Osallistuttu koko kunnan tiedotussuunnitelman laadintaan, hanke kesken.
Toiminta			
Elinkeinoelämän kehittäminen	Teollisuus- ja palvelualojen tontteja tarjolla	10 kpl / vuosi	Toteutunut
Kunnan asukasluvun kasvattaminen	Asukasluvun muutos	+0,5 % / vuosi	Ei toteutunut.
Ylämyllyn liikennejärjestelyjen kehittäminen	Ylämyllyntien toteutussuunnitelmat	Toteutussuunnitelmat laadittu	Toteutussuunnitelmat 85 % valmiit.
Talous			
Teknisen toimen toimintakate toteutuu talousarvion mukaisesti	Talousarvio	≤ Talousarvion luku	Toteutuma menot 7 790 830=102,2% tulot 8 426 561 =101,9%
Henkilöstö			
Valmistellaan ruokahuollon organisaatiomuutos teknisen toimen alaisuuteen	Muutokset valmiit	1.1.2017	Ruokapalvelut siirtyneet teknisen toimen alaisuuteen 1.7.2016 alkaen. Ruokapalvelujen talous siirtyy teknisen toimeen 1.1.2017

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2016	TA 2016	TP 2015	TP 2014
Investoinnit euroina	Menot 2 646 093 Tulot 411 778	4 155 000	7 488 691	5 724 965
Teklan päätöksistä valituksia	1/145	0/180		
Lupajaoksen päätöksistä valituksia	2/92	0/100		
Teollisuustontteja tarjolla	21	10		
Teknisen toimen henkilöstö	70	44	45,5	44

50 Tekninen lautakunta yhteensä	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP 2015
Toimintatuotot	8 266 880	8 426 561	101,9	8 150 146
Myyntituotot	1 879 464	1 898 249	101	1 961 739
Maksutuotot	174 426	181 350	104	163 305
Tuet ja avustukset	2 420	3 090	127,7	8 144
Muut toimintatuotot	6 210 570	6 343 872	102,1	6 016 957
Toimintakulut	-7 625 126	-7 790 830	102,2	-7 358 102
Henkilöstökulut	-1 907 678	-1 844 941	96,7	-1 864 797
Palkat ja palkkiot	-1 322 456	-1 302 824	98,5	-1 311 041
Henkilösivukulut	-585 222	-542 117	92,6	-553 757
Eläkekulut	-496 317	-468 784	94,5	-480 969
Muut henkilösivukulut	-88 905	-73 333	82,5	-72 787
Palvelujen ostot	-3 051 607	-3 191 546	104,6	-2 846 010
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 096 310	-1 887 444	90	-1 848 631
Avustukset	-40 800	-41 302	101,2	-43 067
Muut toimintakulut	-528 731	-825 597	156,1	-755 597
Toimintakate	641 754	635 731	99,1	792 043

Teknisen toimen hallinto

Tavoite	Mittari	Tavoitearvo	Seuranta
Teknisen toimen toimintakate toteutuu talousarvion mukaisesti	Talousarvio	≤ Talousarvion luku	Toteutuma menot 102,2%, tulot 101,9%
Investointien toteuttaminen	Investointiohjelma	100 %	Investointien toteutuminen 63,7%

Tulosalueen keskeiset muutokset ja toimenpiteet suunnittelukaudella

Rakennuttajainsinöörin viran tehtäväjärjestelyt.

Toimenpiteet 2016

Lipertek Oy:n toimitusjohtaja ja Liperin kunnan tekninen johtaja ovat neuvotelleet talonrakennushankkeiden rakennuttajatehtävien hoitamisesta sopimuksen vuodelle 2016. Tekninen lautakunta on 17.5.2016 hyväksynyt sopimuksen. Rakennuttajatehtävien hoitamisesta aiheutuvat kulut oli tarkoitus sisällyttää investointihankkeen menoihin. Käytännössä Lipertek Oy ei ole hoitanut ko. tehtävää henkilöstövaihdosten johdosta.

Lautakunta on myöntänyt eron rakennuttajainsinöörille 1.12.2016 alkaen ja samalla päättänyt, että rakennuttajainsinöörin virka jätetään toistaiseksi täyttämättä ja tehtäviä hoidetaan ostopalveluna niiltä osin mitä ei muutoin saada hoidettua. 24.11.2016 on allekirjoitettu konsulttisopimus rakennuttajapalveluiden hoitamisesta Taisto J. Tuonosen kanssa.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2016	TA 2016	TP 2015	TP 2014
Lautakunnan kokousten ja päätösten määrä	11/145	11	11/136	13/170
Lupajaoksen kokousten ja päätösten määrä	11/92	11	11/99	12/98
Ostolaskujen määrä (rondo)	4460	5 000	4 837	4 585
Myyntilaskujen määrä	9678	11 000	9 714	10 996
Tiekuntien lukumäärä ja muutokset vuositasona	367	367	367	367
Tietoimitusten määrä	1	2	0	1
Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen Liperin kuntaosuus ja sen muutokset	758 235 (-16,05%)	896 511 (-1,6%)	903 228 (1,04%)	893 952 (2,09%)

Tekninen toimi hallinto (500)	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP 2015
Toimintatuotot	201 733	202 733	100,5	189 347
Maksutuotot	450	450	100,0	0
Muut toimintatuotot	201 283	202 283	100,5	189 347
Toimintakulut	-1 194 600	-1 027 710	86	-1 188 093
Henkilöstökulut	-185 203	-165 317	89,3	-176 373
Palkat ja palkkiot	-125 135	-121 971	97,5	-124 167
Henkilösivukulut	-60 068	-43 346	72,2	-52 207
Eläkekulut	-52 953	-36 680	69,3	-46 126
Muut henkilösivukulut	-7 115	-6 666	93,7	-6 080
Palvelujen ostot	-946 227	-801 827	84,7	-952 501
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-6 800	-6 823	100,3	-5 101
Avustukset	-40 000	-40 462	101,2	-40 009
Muut toimintakulut	-16 370	-13 281	81,1	-14 109
Toimintakate	-992 867	-824 977	83,1	-998 745

Tekniset palvelut

Tavoite	Mittari	Tavoitearvo	Seuranta
Tiedottamisen parantaminen sisäilma-asioissa	Tiedotussuunnitelma valmis 2016	100 %	Valmis 100 %
Korjausvelan määrittäminen	Toteutustaso	10 % toteutettu	Valmis 100 %

Tulosalueen keskeiset muutokset ja toimenpiteet suunnittelukaudella

Ruokahuollon siirtyminen teknisen toimen alaisuuteen 1.8.2016.

Toimenpiteet 2016

Ruokapalvelut siirtyneet teknisen toimen alaisuuteen 1.7.2016 alkaen.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2016	TA 2016	TP 2015	TP 2014
Ylläpidettävä kiinteistökanta m ³ (kunnan suoraan omistama)	239 200	239 200	239 200	224 500
Kiinteistöjen keskimääräinen neliöhinta	9,34 €	9,34 €		
Ylläpidettävä liikenneverkko katualueet/kevytliikenneväylät m ²	419 380	414 831	414 831	391 186
Tievalaisimien lukumäärä	1 712	1 690	1 690	1 661
Ylläpidettävät leikkikentät, uimarannat / venerannat	18/5/1	18/5/1	18/5/1	18/5/1
Puistoalueiden laajuus kaava-alueilla	228,9	228,9	228,9	228,9

520 Tekniset palvelut	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP 2015
Toimintatuotot	5 701 877	5 706 582	100,1	5 473 856
Myyntituotot	262 364	260 998	99,5	275 936
Maksutuotot	7 576	6 544	86,4	7 475
Tuet ja avustukset	2 200	2 870	130,5	7 869
Muut toimintatuotot	5 429 737	5 436 171	100,1	5 182 575
Toimintakulut	-4 987 946	-5 345 138	107,2	-4 859 186
Henkilöstökulut	-1 227 573	-1 173 666	95,6	-1 198 907
Palkat ja palkkiot	-822 870	-792 928	96,4	-815 604
Henkilösivukulut	-404 703	-380 738	94,1	-383 303
Eläkekulut	-348 477	-331 465	95,1	-337 603
Muut henkilösivukulut	-56 226	-49 273	87,6	-45 699
Palvelujen ostot	-1 417 414	-1 736 818	122,5	-1 295 058
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 866 070	-1 680 024	90	-1 659 153
Avustukset	-800	-840	105	-3 058
Muut toimintakulut	-476 090	-753 790	158,3	-703 009
Toimintakate	713 930	361 444	50,6	614 670

Vanhan terveyskeskuksen purkamisesta tehty 300 000 euron pakollinen varaus on kirjattu tulosalueen palvelujen ostoihin.

Tyhjillään olevien kiinteistöjen kustannukset

Kiinteistö	Pinta-ala	Toimintakate 2016	Toimintakate 2015	Tilanne
Vanha kunnantalo	795 m ²	720	669 €	
Käsämän koulu	795 m ²	15 573	15 965 €	Myyty
Pienten koulu	1401 m ²	38 589	37 359 €	
Lautasuon koulu	1968 m ²	14 455	21 086 €	
Rinnekuja 3	382 m ²	12 507	13 444 €	Myyty
Virastotalo	1640 m ²	95 659	213 089 €	
Päiväkoti Ylämylly		43 904		

Maankäyttö ja valvonta

Tavoite	Mittari	Tavoitearvo	Seuranta
Tuottaa maankäytön palvelut ja toteuttaa kuntastrategien mukaiset suunnitelmat	Maankäytön toteuttamisohjelma 2016	100 %	90% Lampien ja Mattisenlahti-Puromäki OYK:t viivästyneet lisäselvitysten takia.
Maankäytön prosessien myötä tarjota rakentamiseen soveltuvaa tonttimaata kaikissa taajamissa	Tonttireservi kunnan alueella	Luovutettavissa vähintään 60 rakennuspaikkaa	100 %
Ylämyllyn keskustan liikekiinteistö (kortteli 157)	Alue luovutettavissa rakentamiseen	100 %	90% (Asemakaava hyväksymisvalmis)

Tulosalueen keskeiset muutokset ja toimenpiteet suunnittelukaudella

Tulosalueen toimintaa ohjaa maankäytön toteuttamisohjelma 2016, johon määritelty keskitettynä tulosalueen tavoitteet. Metsänhoito kunnan eri osa-alueilla ja omistukseen liittyvän suunnitelman päivittäminen (tulee voimaan 2017 alkaen).

Toimenpiteet 2016

- Maankäytön toteuttamisohjelman mukaisista tonteista luovutettu 13 omakotitonttia ja 1 liiketontti.
- Metsänhoitotoita on tehty 70% vuosittaisesta tavoitteesta
- Maankäyttö –tulosalue osallistuu maankäytön puitteissa Joensuun seudulliseen suunnitteluun Yhteisiä suunnittelukokouksia tarkasteluajankohtana ollut 2 kpl.
- Maakuntakaavoituksen ja seudullisten virkistysreittiasioiden puitteissa maakunnallisia kokouksia on ollut 3 kpl.
- Maankäytön lakisäätöiset peruspalvelut on voitu toteuttaa tarkasteluajanjaksona.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2014	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Rakennuspaikkojen merkitseminen kpl/v	157	195	140	119
Maa-ainelupien valvontakäynnit kpl/v	61	51	60	64
Lohkomistoimituksen; toimitukset/ lohkotut tontit kpl	10/35	5/15	7/19	4/24
Valmisteilla olevaa oyk-aluetta km ² /ranta- km	57/77	55/21	90/77	90/77
Kvalt hyväksynyt oyk-aluetta km ² /ranta- km	0,2/0,26	6,0/1,2	57/77	37/36
Metsäpinta-ala ha	440	445	440	440
Peltopinta-ala ha	34	34	34	34
Ympäristökatselmusten määrä	25	25	30	20
Rakennusvalvonnan päätökset kpl/v	251	286	260	225
Kirjallinen ilmoitusmenettely kpl/v	78	39	80	52
Aloituskokoukset ja katselmuksat yhteensä kpl/v	668	470	500	343
Lausunnot poikkeamis- ja suunnittelutarvepäätöksiin kpl/v	29	30	30	26

540 Maankäyttö ja valvonta	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP 2015
Toimintatuotot	894 700	1 040 905	116,3	1 070 555
Myyntituotot	151 000	163 467	108,3	275 212
Maksutuotot	166 400	174 356	104,8	155 829
Muut toimintatuotot	577 300	703 082	121,8	639 513
Toimintakulut	-485 588	-523 967	107,9	-450 615
Henkilöstökulut	-269 629	-281 710	104,5	-261 758
Palkat ja palkkiot	-208 924	-218 015	104,4	-203 825
Henkilösivukulut	-60 705	-63 695	104,9	-57 933
Eläkekulut	-46 397	-50 451	108,7	-46 474
Muut henkilösivukulut	-14 308	-13 244	92,6	-11 459
Palvelujen ostot	-180 579	-185 623	102,8	-154 177
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 040	-4 701	66,8	-4 323
Avustukset	-28 340	-51 934	183,3	-30 357
Muut toimintakulut	-485 588	-523 967	107,9	-450 615
Toimintakate	409 112	516 938	126,4	619 940

Vesihuoltolaitos

Tavoite	Mittari	Tavoitearvo	Seuranta
Laaditaan kriisiviestintäohje	Kriisiviestintäohje	Laadittu	Kriisiviestintäohje on laadittu osana varautumissuunnitelmaa
Korjausvelan määrittäminen	Toteutustaso	10 % valmis	Korjausvelasta on verkostopituuksien suhteessa määritetty sekä vesijohto- että viemäri- verkoston osalta n. 26 %
Vuotovesien vähentäminen	Puhdasvesi: verkostoon pumpattu vesimäärä	Pumpatun ja laskutetun välinen ero on pienempi kuin v. 2015	2016 pumpattu 578 842 m ³ ja laskutettu 457 298 m ³ ; ero 121 544

			2015 pumpattu 575 887 m ³ ja laskutettu 465 946 m ³ ; ero 109 941. Tavoitearvoa ei saavutettu johtuen mm. pitkään etsitystä vuodosta Ylämyllyllä.
Jätevesi: Jns Vedelle toimitettu jätevesimäärä	Jns Vedelle toimitetun ja laskutetun välinen ero on pienempi kuin v. 2015		2016 toimitettu 552 339 m ³ ja laskutettu 409 912 m ³ ; ero 142 427 2015 toimitettu 512 832 m ³ ja laskutettu 408 385 m ³ ; ero 104 447 m ³ . Tavoitearvoa ei saavutettu johtuen sateisesta vuodesta.

Tulosalueen keskeiset muutokset ja toimenpiteet suunnittelukaudella

Vesihuoltolaitos laatii lain mukaisen suunnitelman häiriötilanteisiin varautumisesta määräaikaan 31.12.2016 mennessä (Laki vesihuoltolain muuttamisesta 681/2014)

Toimenpiteet 2016

Suunnitelma häiriötilanteisiin varautumisesta on tehty

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2014	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Pumpattu talousveden määrä m ³	602 393	575 887	570 000	578 842
Laskutettu talousveden määrä m ³	450 920	465 946	460 000	457 298
Jns Vedelle johdettu jäteveden määrä m ³	491 802	512 832	495 000	552 339
Laskutettu jäteveden määrä m ³	380 206	408 385	395 000	409 912
Jätevesiverkoston pituus (km)	154,18	155,41	158,94	159,90
Talousvesiverkoston pituus (km)	130,63	131,83	135,17	136,48
Vedenottamoiden lukumäärä (kpl)	5	5	5	5
Jätevesipumppaamojen lukumäärä (kpl)	58	60	61	62
Paineenkorotusasemat lukumäärä (kpl)	1	1	1	2

560 Vesihuoltolaitos	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP 2015
Toimintatuotot	1 468 570	1 476 341	100,5	1 416 388
Myyntituotot	1 466 100	1 473 784	100,5	1 410 591
Tuet ja avustukset	220	220	100	275
Muut toimintatuotot	2 250	2 336	103,8	5 522
Toimintakulut	-956 992	-894 014	93,4	-860 209
Henkilöstökulut	-225 273	-224 248	99,5	-227 759
Palkat ja palkkiot	-165 527	-169 911	102,6	-167 444
Henkilösivukulut	-59 746	-54 337	90,9	-60 314
Eläkekulut	-48 490	-50 188	103,5	-50 766
Muut henkilösivukulut	-11 256	-4 150	36,9	-9 548
Palvelujen ostot	-507 388	-467 278	92,1	-444 274
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-216 400	-195 896	90,5	-180 055
Muut toimintakulut	-7 931	-6 592	83,1	-8 121
Toimintakate	511 578	582 326	113,8	556 179

Sosiaali- ja terveystoimi

Tulosalueet: Hallinto
Terveyspalvelut
Hoito- ja hoivapalvelut
Psykososiaaliset palvelut

Toiminta-ajatus

Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävänä on järjestää asukkaiden lakisääteiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen periaatteella Liperin kunnan väestölle. Sosiaali- ja terveydenhuollon työskentelytapa on kuntalaisten omatoimisuutta ja toimintakykyä edistävää. Toiminnan laatua ja tuoksellisuutta arvioidaan.

Sosiaali- ja terveystoimen strategiset tavoitteet

Tavoite	Mittari	Tavoitearvo	Seuranta
Asiakas			
Avoterveydenhuollon peittävyys pysyy samana tai kasvaa	Peittävyys %	Avoterveydenhuolto > 70 %	70,5 %
Hammashuollon peittävyys pysyy samana tai kasvaa	Peittävyys %	Hammashuolto ≥ 40 %	40,5 %
Kotona asuvien yli 75 vuotiaiden määrä pysyy samana tai kasvaa	Kotona asuvat 75 v. täyttäneet % vastaavanikäisestä väestöstä	Kotona asuvat 75 v. > 90 % (v. 2014 88,4%)	88,8 % (THL v. 2015)
Toiminta			
Ydinprosessien sujuvuus lisääntyy	Ympäri vuorokautisen hoidon ja hoidon kesto	< 2 vuotta	n. 1,5 v
	Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0–17 v. määrä suht. vast. ikäisiin	< 1,5 % (v. 2014 1,4%)	1,5 % (v. 2015)
	Yli 300 päivää työttömänä olleiden aktivointiaste	≥ 40 %	35 %
Talous			
Kustannusvaikuttavuus ei laske sosi-aali- ja terveyspalveluissa. Liperin kustannukset pysyvät alle P-K:n tason	Soten nettokustannukset /asukas	Li 3184 €, P-K 3479 € (v. 2014)	Li 3310 €, P-K 3557 € (v. 2015)
Sosiaali- ja terveystoimen toimintakate toteutuu talousarvion mukaisesti	Talousarvio	≤ Talousarvion luku	100,2 %
Henkilöstö			
Osaamisen kehittäminen palvelutarpeen arviointiin, palveluohjaukseen, ydinprosessiajatteluun,	Osaamiskartoitukset Koulutukset	Osaamiskartoitukset suoritettu v. 2016,	Toteutettu vko 39-42 2,6 pvä/hlö /vuosi

hoito- ja palvelu- sekä terveys-suunnitelmaan		koulutuspäivien määrä	
Asiakkailta kohdistuva henkinen ja fyysinen väkivalta, kiusaaminen ja syrjintä vähenevät. Toimintaohjeet käytössä.	Kysely	< Kyselyn arvot (ka) v. 3/2015 ja 9/2015 Asiakkailta kohdistunut väkivalta 17.5 ja 18.1 Kiusaaminen, syrjintä 9.5 ja 10.9	Käsitelty ja pidetään esillä työpaikkakokouksissa ja yksilökeskusteluissa. Suunnitelmat, työohjaus, tiimivalmennukset.
Asiakas- / potilasturvallisuussuunnitelman vastuuttaminen ja jalakauttaminen	Suunnitelma	Suunnitelman mukainen toiminta	Suunnitelmaa käsitelty yksikkökohtaisesti.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2016	TA 2016	TP 2015	TP 2014
Lautakunnan kokoukset	10	11	11	11
Lautakunnan iltakoulut	3	3-4	3	3
Talousarvion toteutuminen, toimintakate %	100,2 %		100,2 %	98 %

Sosiaali- ja terveystoimen talouden ja toiminnan toteutuminen vuonna 2016

Ulkoinen laaduntunnustusauditointi tehtiin kesäkuussa 2016. Laaduntunnustus on voimassa 22.9.2019 asti. Arvioinnissa palvelurakennearjestelmä ja sen toimivuus tarkasteltiin johtamisen, voimavarojen ja prosessien hallinnan sekä niiden arvioinnin ja kehittämisen näkökulmasta. Auditoidut totesivat, että Liperin kunnan sosiaali- ja terveystoimessa laatutyötä kehitetään aktiivisesti. Voimavarana nähtiin johdon sitoutuneisuus laadunhallintatyöhön, palvelurakenteiden uudistamiseen ja toimintasuunnitelmien toteuttamiseen. Koko henkilöstön vahva sitoutuneisuus laatutyöskentelyyn näkyy arjen toiminnoissa. Vahvuuksiksi auditoidut nimesivät asiakaslähtöisen, kuntouttavan ja ennalta ehkäisevän työotteen. Palveluohjauksen ja laajojen yhteistyöverkostojen avulla tuetaan kuntalaisten arjessa pärjäämistä. Yhteistyötä ja työparityöskentelyä käytetään voimavarana asiakkaan parhaaksi. Yksikkötasolla laaditut tavoitteet ja mittarit ohjaavat tavoitteellista työskentelyä. Viestinnän havaittiin olevan avointa ja tasapuolista.

Sosiaali- ja terveystoimen johto, esimiehet ja henkilöstö ovat osallistuneet Pohjois-Karjalan Siun sote hankkeen kehittämistyöhön. Johdon katselmukset toteutettiin ydinprosesseittain. Lasten- ja nuorten turvallinen kasvu ja kehitys –ydinprosessin johdon katselmus pidettiin 17.3.2016, työikäisten työ- ja toimintakykyisyys –ydinprosessin johdon katselmus pidettiin 12.5.2016 ja ikääntyvien hyvinvointi ja toimintakyky –ydinprosessin johdon katselmus pidettiin 19.5.2016.

60 Sosiaali- ja terveystoimen yhteensä	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP 2015
Toimintatuotot	4 243 130	4 435 639	104,5	4 115 264
Myyntituotot	702 650	718 950	102,3	778 863
Maksutuotot	2 564 420	2 736 013	106,7	2 418 415
Tuet ja avustukset	710 610	693 681	97,6	652 397
Muut toimintatuotot	265 450	286 996	108,1	265 589
Toimintakulut	-45 087 420	-45 355 954	100,6	-44 622 460
Henkilöstökulut	-13 292 329	-13 095 248	98,5	-13 072 637
Palkat ja palkkiot	-9 778 994	-9 700 183	99,2	-9 661 972
Henkilösivukulut	-3 513 335	-3 395 065	96,6	-3 410 666
Eläkekulut	-2 836 172	-2 765 978	97,5	-2 835 078
Muut henkilösivukulut	-677 163	-629 088	92,9	-575 588
Palvelujen ostot	-26 754 390	-27 074 893	101,2	-26 965 637
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-763 735	-747 995	97,9	-679 946
Avustukset	-2 819 600	-2 966 223	105,2	-2 712 998
Muut toimintakulut	-1 457 366	-1 471 595	101,0	-1 191 242
Toimintakate	-40 844 290	-40 920 315	100,2	-40 507 196

Sosiaali- ja terveystoimen taloudesta ja toiminnasta raportoitiin kuukausittain sosiaali- ja terveystoimintalautakunnalle. Tarkemmat vastuualueittaiset osavuosisikatsaukset tehtiin tammi-maaliskuun sekä tammi-elokuun tilanteesta.

Vuoden 2016 alkuperäinen talousarvion toimintakate oli 40 844 290 euroa. Toisen osavuosisikatsauksen yhteydessä syyskuussa tehtiin määrärahamuutoksia tulosalueilla toimintakatteen säilyessä alkuperäisen talousarvion mukaisena. Talousarvioon nähden toimintakatteen toteuma on 100,2 %. Vuosien 2015–2016 välinen kasvu on 1,0 %.

Vuoden 2015 tilinpäätökseen nähden toimintatuotot kasvoivat hieman. Myyntituotot toteutuivat kokonaisuutena arvioidun mukaisena. Arvioitua pienempänä toteutuivat kuitenkin erityisesti työterveyshuollon myyntituotot (58 800 €) kun taas arvioitua suurempina toteutuivat erityisesti täyskustannuskorvaus vakuutuksista (29 000 €) ja myyntituotot ulkokunnilta (23 700 €). Maksutuotot toteutuivat arvioitua suurempina (318 000 €).

Toimintakulut toteutuivat 100,6 %. Henkilöstökulut alittivat arvioidun (198 000 €). Alittuminen johtuu pääasiassa siitä, että kaikki vakanssit eivät olleet täytettynä 100 %:sti koko vuoden. Henkilöstön vaihtuessa tulee katkoksia ja kaikille palkattomille poissaoloille ei rekrytoida sijaista. Palvelujen ostojen toteuma on 101,2 % ja ne toteutuivat pääosin suunnitelmallisesti. Palvelujen ostot ylittyivät erityisesti ICT-palvelujen, painatusten ja ilmoitusten, matkustus- ja kuljetuspalvelujen sekä terveystoimen palvelujen osalta. Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymän maksuosuus ylitti talousarvioon varatun määrärahan. Aineet, tarvikkeet ja tavarat alittivat arvioidun ollen 97,9 %. Avustukset toteutuivat 105,2 % ja muut toimintakulut toteutuivat 101,0 %.

Suoritteet toteutuivat yksiköissä suurimmaksi osaksi suunnitellusti.

TOIMINTA SUORITTEET	TP 2016	TA %	TA 2016	TP 2015
Terveysneuvonta	11 589	102,6 %	11 300	11 991
Lääkärin vastaanotto	23 467	93,9 %	25 000	23 337
Hammashuolto	12 766	98,2 %	13 000	12 889
Kuntoutuspalvelut	5 921	111,7 %	5 300	5 626
Kotisairaanhoido	5 983	112,9 %	5 300	4 948
Kotipalvelu	57 795	106,0 %	54 500	56 148
Palvelutalot	170 866	117,8 %	145 000	144 236
Asumispalvelu*	12 786	99,9 %	12 800	12 776
Laitoshoido Iltarusko*	9 016	99,1 %	9 100	8 975
TK-sairaala	9 665	91,4 %	10 580	9 481
Mt- ja päihdepalvelut	2 363	94,5 %	2 500	2 356
Perhekeskus	3 803	82,1 %	4 630	3 383
KV / työ- ja päivätoiminta	5 897	90,2 %	6 538	5 979

*palvelurakennemuutos 1.12.2016 alkaen muutettiin Iltarusko ja Konttilanhovi tehostetun palveluasuminen yksiköiksi (asumispalvelu) ja Hopeinen kuu yhdistetty Iltaruskoon.

Henkilöstön sairauspoissaolot pysyivät lähes vuoden 2015 tasolla. Vuonna 2016 sairauspoissaolot olivat keskimäärin 10,1 kalenteripäivää/hlö, kun vuonna 2015 ne olivat 10,2 kalenteripäivää/hlö. Sairauspoissaoloprosentti vuonna 2015 oli 4,58, kun vuonna 2015 se oli 4,55.

Sosiaali- ja terveystoimen hallinto

Tavoite	Mittari	Tavoitearvo	Seuranta
Sosiaali- ja terveystoimen palvelujen laatua koskevan tiedon välittäminen eri tiedotuskanavia hyödyntäen	Kyllä/ei	Asiakaskyselyjen tulosten yhteen vedot ja asioiden käsittelyajat 3 x vuodessa	Asiakaskyselyjen tulokset julkaistu kunnan internetsivuilla ja viety tiedoksi lautakunnalle
Keskeisten prosessien sujuvuuden kehittäminen	Päätöksenteko Muistutus Talousarvio Talouden seuranta	Oikaisuvaatimusten viivytyksetön käsittely Muistutusten käsittely 1 kk sisällä Keskeiset prosessit on päivitetty	Käsitelty viivytyksettä Muistutukset 1 kk sisällä Prosessit on päivitetty

Talousarvion toteutumista on seurattu kuukausittain lautakunnassa sekä tehty tammi-maaliskuun ja tammi-elokuun tilanteista laajempi osavuosisikatsaus. Talousarvion seuranta on toteutettu sisäisen valvonnan ohjeen mukaisesti ja talouden tasapainottamisohjelman arviointia sekä päivitystä on tehty. Sosiaali- ja terveystoimen johto, esimiehet ja henkilöstö osallistuivat Pohjois-Karjalan Siun sote hankkeen kehittämistyöhön. Johdon katselmukset toteutettiin ydinprosesseittain. Sosiaali- ja terveystoimen laatujärjestelmän ulkoinen laaduntunnustusauditointi suoritettiin kesäkuussa. Tietosuojatyöryhmä ja laatutyöryhmä kokoontuivat säännöllisesti ja kehittämiskohteita on viety eteenpäin suunnitelmien mukaisesti. Järjestöyhteistyö on kasvanut.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2016	TA 2016	TP 2015	TP 2014
Sote johtoryhmän kokoukset	2 – 4/kk	3 – 4/kk	3 – 4/kk	25 /vuosi
Laatutyöryhmän kokoukset	2	4	4	4

610 Hallinto	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP 2015
Toimintatuotot	0	1 122		0
Myyntituotot	0	1 122		0
Toimintakulut	-531 605	-416 522	78,4	-531 147
Henkilöstökulut	-434 844	-288 440	66,3	-364 567
Palkat ja palkkiot	-285 559	-229 109	80,2	-290 395
Henkilösivukulut	-149 285	-59 405	39,8	-74 172
Eläkekulut	-130 818	-45 366	34,7	-57 992
Muut henkilösivukulut	-18 467	-14 040	76,0	-16 181
Palvelujen ostot	-59 373	-93 389	157,3	-145 561
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 200	-1 659	51,9	-3 748
Avustukset	-2 000	-700	35	0
Muut toimintakulut	-32 188	-32 333	100,5	-17 271
Toimintakate	-531 605	-415 474	78,2	-531 147

Terveyspalvelut

Tavoite	Mittari	Tavoitearvo	Seuranta
Terveyspalvelujen kustannusvai-kuttavuus ei laske. Liperin kustan-nukset pysyvät alle Pohjois-Karja-lan tason.	Terveystoimen netto-kustannukset / asukas	Li 1769 €, P-K 2039 € (v. 2014)	Li 1859 €, P-K 2038 € (v. 2015)
Hoitotakuulain määrääjat toteutu-vat (kiireetön hoito) 100 %	Hoidon tarpeen arvi-ointi, lain mukaan max 3pv	Yhteydenottoon vastataan sa-mana päivänä	Toteutunut
	Hoidon järjestäminen, lain mukaan max 3kk	14 arkipäivän kuluessa	Toteutui lääkäreiden osalta ka 27 vrk, hoi-tajien osalta ka 8 vrk.
	Hammashoidossa hoi-don järjestäminen, lain mukaan max 6kk	Hammashoittoon pääsee 4kk kulu-essa	Toteutunut

Avoterveydenhuollossa sairaanhoitajan vastaanotto on toiminut syksystä 2015 alkaen yhtenä päivänä viikosta Viinijärvellä ja Ylämyllyllä. Vastaanoton toimintaa on kehitetty mm. potilaan neuvontaan ja ohjaukseen liittyvissä asioissa yhden lähihoitajan lisäyksen turvin. Hammashuollon palvelut on keskitetty pääsääntöisesti Ylämyllylle. Hammaslääkäreiden viroista on ollut täytettynä 3/5, lisäksi on palkattu hammaslääkäriharjoittelija joulukuun alkuun 2016 saakka ja ostopalveluna yksi hammaslääkäri 4pv/joka 2. viikko. Joulukuussa rekrytoitiin vakituisen hammaslääkärin tehtävään uusi hammaslääkäri, joka aloittaa tammikuussa 2017. Lääkäreiden virat ovat olleet täytettyinä. Potilaiden hoitoon pääsyä seurataan T3-mittarilla (odotusaika vuorokausina, kolmas kiireetön vastaanottoaika). Työterveyshuolto on ostettu suunnitellusti ostopalveluna. Kaikki terveydenhoitajalle ohjautuneiden työttömien terveystarkastukset on tehty. Veteraanien kotikäynnit ovat toteutuneet suunnitellusti. Asiakkaiden ohjaamisessa osallistua eri potilasjärjestöjen toimintaan on parantamisen varaa. Välinehuolto siirtyy vuoden 2017 aikana Joensuuhun Siilaisen välinehuoltoyksikköön.

Terveyspalvelujen tulosalueella toimintakatteen toteuma on 100,2 % talousarvioon nähden. Avoterveydenhuollon toimintatuotot toteutuivat hieman yli suunnitellun. Avoterveydenhuollon toimintakulut alittivat talousarvion kaikkien päämenokohtien osalta.

Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymän yhteistyösopimuksen mukainen laskutus alentui hieman vuoteen 2015 verrattuna. Kustannukset kuitenkin ylittivät talousarvioon varatun määrärahan. Ympäristöterveydenhuolto toteutui suunnitellusti.

Terveysneuvonnan käynnit ylittivät arvioidun n. 300 käynnillä johtuen mm. siitä, että aikuisneuvolan käynnit ylittivät arvion. Lääkäreiden vastaanoton käynnit jäivät alle arvioidun, koska sekä lääkäreiden että hoitajien osalta oli vuoden aikana henkilökuntavajetta. Hammashoidon käynnit toteutuivat lähes arvioidusti. Kuntoutuksen käynnit ylittävät arvioidun johtuen kuntoutuksen toiminnallisista muutoksista.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2016	TA 2016	TP 2015	TP 2014
Terveysneuvonta (hoitohenkilöstön käynnit)	11 589	11 300	11 991	12 330
Lääkäreiden vastaanotto (lääkärien ja hoitajien käynnit)	23 467	25 000	23 337	25 007
Hammashuolto (käynnit)	12 766	13 000	12 889	11 226
Kuntoutus	5 921	5 300	5 626	4 979

630 Terveyspalvelut	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP 2015
Toimintatuotot	1 056 850	1 082 804	102,5	937 698
Myyntituotot	523 800	488 750	93,3	486 878
Maksutuotot	529 000	586 274	110,8	446 208
Tuet ja avustukset	0	2 528		1 246
Muut toimintatuotot	4 050	5 252	129,7	3 366
Toimintakulut	-21 572 121	-21 637 099	100,3	-21 570 614
Henkilöstökulut	-3 924 329	-3 776 492	96,2	-3 661 985
Palkat ja palkkiot	-2 707 136	-2 597 854	96,0	-2 488 438
Henkilösivukulut	-1 217 193	-1 178 683	96,8	-1 173 547
Eläkekulut	-1 032 804	-1 016 343	98,4	-1 035 141
Muut henkilösivukulut	-184 389	-162 295	88,0	-138 406
Palvelujen ostot	-16 686 626	-16 879 912	101,2	-17 154 110
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-466 400	-466 015	99,9	-415 367
Avustukset	-2 700	-1 350	50	-2 700
Muut toimintakulut	-492 066	-513 330	104,3	-336 452
Toimintakate	-20 515 271	-20 554 294	100,2	-20 632 916

Toisen talouskatsauksen yhteydessä valtuusto hyväksyi terveyspalveluiden tulosalueelle 100 000 euron tuolarvion korotuksen (maksutuotot) sekä 62 000 euron määrärahan alennuksen palvelujen ostoissa.

Hoito- ja hoivapalvelut

Tavoite	Mittari	Tavoitearvo	Seuranta
Säännöllisen kotihoidon piirissä yli 75 vuotiaiden määrä pysyy samana tai kasvaa	Säännöllisessä kotihoidossa olevat 75 v. täyttäneet % vast. ikäisestä väestöstä	Säännöllisessä kotihoidossa 75 v. >13 %	v. 2015 (THL viimeisin tieto) 14,9%
lääkäiden palveluille asetetut määräajat toteutuvat	Kotihoito Tukipalvelut Asumispalvelut Laitoshoido	lääkäät saavat heille myönnetyt palvelut < 3kk	Toteutui muilta osin paitsi loppuvuodesta asumispalveluihin odotusaika oli 100vrk.
Erikoissairaanhoidon jonopäiviä terveystieteiskeskussairaalaan ei muodostu	Jonopäivät	0 jonopäivää	Toteutunut

Tuetussa kotona asumisessa vanhuspalvelulain mukaiset omavalvontasuunnitelmat ovat olleet käytössä. Omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastukset on toteutettu yhteistyössä terveysneuvonnan kanssa. Omaishoidon tuen vapaapäivien järjestämiseksi on otettu käyttöön palveluseteli. Kotihoidossa aloitti 14.3.2016 uusi fysioterapeutti ja näin ollen kuntoutuskäyntien lisääminen kotona asuvien tukemiseksi on mahdollistunut. Penttilänpihan pienryhmäkodin remontti valmistui ja seitsemän asukasta pääsi muuttamaan uusiin tiloihin. Järjestöyhteistyö on ollut tiivistä.

Asumispalveluissa sosiaalihuoltolain mukaisen pitkäaikaisen laitoshoidon purkaminen Iltaruskon osalta toteutui 1.12.2016 alkaen ja samanaikaisesti palvelukeskus Konttilanhovi muuttui tehostetun palveluasumisen yksiköksi. Palvelurakennemuutos aiheutti loppuvuodesta jonoa asumispalveluihin. Terveystieteiskeskussairaalaossa, fysioterapiassa ja kotihoidossa on pystytty tehostamaan kuntoutuskäytänteitä kotona asuvien tukemiseksi mm. siten, että osastolla olevan asiakkaan kanssa tehdään tarvittaessa kotikäynti ennen kotiutumista ja kotiutumisen jälkeen fysioterapeutti tekee n. viikon sisällä kotiutumisesta uudelleen kotikäynnin tai soittaa asiakkaalle. Asumispalveluyksiköissä on aktivoitu ja mahdollistettu asiakkaita myös omatoimiseen kotikuntoutukseen. Vanhuspalvelulain mukaiset omavalvontasuunnitelmat ovat olleet käytössä. Järjestöyhteistyö on ollut tiivistä.

Hoito- ja hoivapalvelujen tulosalueella toimintakate toteutui 101,2 % talousarvioon nähden. Toimintatuotot ylittivät muutetun talousarvion 125 000 euroa. Maksutuottoja kertyi arvioitua enemmän johtuen mm. siitä, että terveystieteiskeskussairaalaossa pystyttiin hoitamaan myös ulkokuntalaisia sekä kodinhoitoapumaksujen ja muiden sosiaalitoimen maksujen arvioitua suuremmasta kertymästä. Toimintakulut ylittivät talousarvion 240 000 euroa, ylitystä oli henkilöstökuluissa, palvelujen ostoissa ja avustuksissa.

Tuetun kotona asumisen vastuualueella toimintakate toteutui 107,8 %. Maksutuottoja kertyi 30 000 euroa arvioitua enemmän muiden paitsi ateriamaksujen osalta. Toimintakulut toteutuivat 310 000 euroa arvioitua suurempina. Kulut ylittivät henkilöstökulujen, palvelujen ostojen, aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden sekä avustusten osalta.

Asumispalveluiden vastuualueella toimintakate toteutui 97,2 %. Myynti ja maksutuottoja kertyi 96 000 euroa arvioitua enemmän johtuen mm. kodinhoitoapumaksujen ja muiden sosiaalitoimen maksujen arvioitua suuremmasta kertymästä ja siitä, että terveystieteiskeskussairaalaossa on hoidettu ulkopaikkakuntalaisia arvioitua enemmän sekä palvelurakennemuutoksesta Iltaruskon laitoshoidon lakkauttamisesta ja tehostetun palveluasumisen lisäämisestä. Toimintakulut alittuivat muiden päämenokohtien osalta, paitsi palveluiden ostot toteutuivat lähes suunnitellusti.

Kotipalvelun ja kotisairaanhoidon käynnit ylittivät arvioidun, samoin kuin päivätoiminnan käyttöpäivät. Palveluseteliasiakkaiden määrä lisääntyi vuoden aikana. Terveyskeskussairaalan hoitopäivät alittivat arvioidun, koska terveyskeskussairaalan hoitopaikoista 4 oli touko-elokuun ajan Iltaruskon asukkaiden käytössä Iltaruskon remontin ajan. Terveyskeskussairaalan kuormitus oli tammi-huhtikuussa 85 % ja touko-elokuussa 94 % ja syys-joulukuussa 97 %. Laitoshoito Iltaruskon ja tehostetun palveluasumisen yksiköiden Sarastuksen ja Hopeisen kuun määrälliset suoritteet toteutuvat lähes suunnitellusti. Asiakkaita on ollut vuorohoidossa arviotua enemmän.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2016	TA 2016	TP 2015	TP 2014
Kotipalvelun käynnit	228 661	199 500	200 384	199 967
Kotisairaanhoidon käynnit	5 983	5 300	4 948	5 343
Päivätoiminnan käyttöpäivät	932	750	808	874
Omaishoidontukiasiakkaat (vuoden aikana)	64	50	51	64
Palveluseteliasiakkaat (vuoden aikana)	27	12	14	8
Tehostettu palveluasuminen				
- Sarastus asukkaat / asumispäivät	25 / 9 011	25 / 9 000	25 / 8 966	25 / 9 054
- Hopeinen kuu asukkaat / asumispäivät	7 / 2 339	7 / 2 500	7 / 2 516	7 / 2 511
- Hopeinen kuu vuorohoitopaikat / hoitopäivät	4 / 1 436	4 / 1 300	4 / 1 294	4 / 1 310
- Konttilanhovi	33 / 1044 1.12.2016 alkaen tehostetun palveluasumisen yksikkö			
Laitoshoito				
- Terveyskeskussairaala paikat / hoitopäivät	30 / 9 665 touko-elokuussa paik- kamäärä 26	30 / 10 580	30 / 9 481	32 / 10 574
- Iltarusko paikat / hoitopäivät	25 / 9 016 1.12.2016 alkaen tehostetun palveluasumisen yksikkö	25 / 9 100	25 / 8 975	25 / 9 028
Perhehoidon asiakkaat (vuoden aikana)	5	5	4	5

660 Hoito- ja hoivapalvelut	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP 2015
Toimintatuotot	2 199 120	2 322 935	105,6	2 175 554
Myyntituotot	77 000	76 783	99,7	133 159
Maksutuotot	1 867 220	1 989 198	106,5	1 811 620
Tuet ja avustukset	45 000	47 110	104,7	44 612
Muut toimintatuotot	209 900	209 844	100,0	186 163
Toimintakulut	-11 662 166	-11 902 992	102,1	-11 595 792
Henkilöstökulut	-7 030 193	-7 160 840	101,9	-7 152 191
Palkat ja palkkiot	-5 346 070	-5 475 906	102,4	-5 475 381
Henkilösivukulut	-1 684 123	-1 684 934	100,0	-1 676 810
Eläkekulut	-1 315 731	-1 337 310	101,6	-1 362 192
Muut henkilösivukulut	-368 392	-347 624	94,4	-314 618
Palvelujen ostot	-3 329 373	-3 363 419	101,0	-3 262 006
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-254 400	-248 388	97,6	-226 848
Avustukset	-280 000	-368 379	131,6	-277 711
Muut toimintakulut	-768 201	-761 966	99,2	-677 036
Toimintakate	-9 463 046	-9 580 056	101,2	-9 420 238

Toisen talouskatsauksen yhteydessä valtuusto hyväksyi hoito- ja hoivapalveluiden tulosalueelle 73 000 euron tuloarvion korotuksen (myynti- ja maksutuotot).

Psykososiaaliset palvelut

Tavoite	Mittari	Tavoitearvo	Seuranta
Asiakas kokee kokonaistilanteensa parantuneen työskentelyn aikana	Vaikuttavuuskysely, asteikko 4-10	Loppukyselyn ka on 1,5 numeroa suurempi kuin aloituskyselyn ka	Lastensuojelu 2,7 Kuraattorityö 1,4 Kuntoutus 1,0 Perhetyö 0,9 Keskusteluapu 1,2 Mielenterveys ja päihde: asumisen ohjaus 2,6 Mielenterveys ja päihde: palveluohjaus 3,9 Mielenterveys- ja päihde: hoito 3
Palvelutakuut toteutuvat yksiköissä	Lastensuojelu Vammaispalvelu Toimeentulotuki Perhekeskus Mielenterveys- ja päihdepalvelut	palveluun pääsee lakisääteisessä ajassa, 100 % jonotusajat, vrk; ovat alle lakisääteisen hoitotakuun Hoidon kiireellisyysarvio, alle 3 vrk Hoitoon pääsy, alle 14 vrk	Lastensuojelu 100 % Vammaispalvelu 100 % Toimeentulotuki 99,6 % Perheneuvonta 14 vrk Psykologiset testit 132 vrk Kuraattori 11 vrk Puheterapia 156 vrk Toimintaterapia 187 vrk Perhetyö 7 vrk Tietoa ei saatavissa
Painopiste siirtyy varhaisempaan tukeen ja ydinprosessiajattelun mukainen viimesijainen turva vähenee	Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0 – 17 v. määrä suhteessa vastaavan ikäisiin	< 1,5	2014: 1,4 % 2015: 1,5 %
	Kehitysvammaisten laitoshoidossa asiakkaita	0	2
	Aikuispsykiatrian hoitopäivät	≤ vuosien 2014 ja 2015 keskiarvo	2015: 1932 htpv 2016: 1502 htpv
Ydinprosessiajattelu sisäistetään	Henkilöstökysely	Loppuarvion ka. on 1,5 numeroa suurempi kuin alkuarvion ka.	Tulosalueella ei ole tehty erillistä henkilöstökyselyä, asiaa kartoitettu osaamiskartoituksen yhteydessä

Sosiaalihuollon asiakasasiakirjalakia ja Kansallisen sosiaalihuollon asiakastietovarannon (KanSan) käyttöön ottoa toteutti valtakunnallinen Kansa-kouluhanke. Kirjaamisvalmentajakoulutuksiin osallistui Liperistä vammaispalvelujen sosiaaliohjaaja ja lastensuojelun johtava sosiaalityöntekijä.

Perhekeskuksessa kokeiltiin hyvinvoinnin integroidun toimintamallin mukaista asiakasvastaavien nimeämistä, yhteistä palvelusuunnittelua ja niiden vaikutusta asiakkaan tilanteeseen. Perhekeskuksessa omatyöntekijä nimettiin kaikille asiakkaille ja muutamista yhteisistä laaja-alaisista palvelusuunnitelmista on sekä asiakkailla että työntekijöillä tullut hyvä kokemus.

Asiakkaiden kokemusten arviointia tehtiin perhekeskuksessa, mielenterveys- ja päihdepalveluissa ja osana lastensuojelun avohuollon asiakkaiden kyselyä. Saatujen vastausten mukaan asiakkaat kokevat oman tilanteensa pääsääntöisesti parantuvan työskentelyn kuluessa hyvinkin paljon positiiviseen suuntaan.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toimenpideoosiota arvioitiin sivistystoimen ja sosiaali- ja terveys-toimen henkilöstöstä koostuvassa Verkoston kehittämistyöryhmässä VEKE:ssä.

Liperin kunnan työllisyyden hoidon toimintamalli hyväksyttiin kunnanhallituksessa, minkä kehittämiseen psykososiaalisista palveluista osallistuttiin laajasti osana TYÖTÄ –hanketta ja yhteistyönä keskushallinnon kanssa. Aikuisissosiaalityöstä ja mielenterveys- ja päihdepalveluista oltiin asiakaskohtaisella työpanoksella mukana nuorten Ohjaamossa. Vapaa-aikatoimen hallinnoiman kuntakokeilun osana NT-Typpi –kirjaamisjärjestelmä on mahdollistanut monialaisen kirjaamisen ja suunnittelun nuorten asioissa.

Palvelutakuut toteutuvat perhekeskuksen osalta muutoin paitsi toimintaterapiassa. Toimintaterapiaan tulisi päästä 180 päivän kuluessa, kun jonotusaika oli joulukuussa 187 vuorokautta. Neuvolapalveluista on ohjattu asiantuntevasti lapsia toimintaterapian tarpeen arviointiin. Oman toiminnan lisäksi on käytetty ostopalveluja.

Mielenterveys- ja päihdepalvelujen monialainen tiimi laati alkuvuodesta tiimisopimuksen ja teki laadunhallintaan liittyvää itsearviointia ja kehittämistoimien arviointia. Tiimin työskentelyllä on pyritty matalan kynnyksen palveluun. Erityisesti päihdetyön osaamista on vahvistettu uusien rekrytointien yhteydessä. Työparityöskentelyä mm. lastensuojelun kanssa on edelleen parannettu. Yhteistyö aikuispsykiatrian tehostetun avohoidon ja aikuispsykiatrian kanssa on kehittynyt asiakaslähtöisemmäksi. Mielenterveyskuntoutujien asumisvuorokausien määrä on edelleen kasvanut, koska yli 65-vuotiaat eivät ole siirtyneet vanhuspalveluihin. Nuorten psyykkisiä ja sosiaalisia elämäntilanteita on tuettu tuetulla asumisella, jonka avulla on pyritty itsenäiseen asumiseen.

Henkilöstölle ei ole tehty kyselyä ydinprosessiajattelusta. Sosiaali- ja terveysosastolla tehtiin laaja osaamiskartoitus, missä kartoitettiin myös prosessiajattelun omaksumista.

Lastensuojeluilmoituksia tehtiin 268 kpl vuonna 2016 (2015 269 kpl). Lastensuojelussa tehtiin avohuollon sijoituksia, kiireellisiä sijoituksia ja huostaanottoja sekä järjestettiin avohuollon perhekuntoutusta arvioitua enemmän. Useat laitossijoitukset ovat olleet korkeahintaisia. Vuoden 2016 aikana huostaanotto päättyi kahdeksan lapsen osalta, näistä viidellä täysi-ikäistymisen myötä. Kolmen lapsen osalta huostaanotto purettiin. Sijoituksen jälkeen lapset ja nuoret ovat tarvinneet erilaisia avo- ja jälkihuollollisia tukitoimenpiteitä.

Henkilökohtaisen avun menojen talousarviomääräraha arvioitiin n. 60 000 euroa (13 %) pienemmäksi kuin vuoden 2015 toteuma. Henkilökohtaisen avun piirissä oli 61 asiakasta vuonna 2016, kun vuonna 2015 oli 51 asiakasta. Oman työllisyyspalvelujen kautta toteutetun henkilökohtaisen avun järjestämismallin avulla pyrittiin hillitsemään menojen kasvua. Oman avustajakeskuksen toimintaa jouduttiin supistamaan syksyllä ja siirtämään asiakkaat henkilökohtaisen avun työnantajamalliin, joka näkyi vammaisille annettujen avustusten kustannusten kasvuna.

PKSSK:n kehitysvammaisten erityishuollon menot toteutuivat edellistä vuotta korkeampina, sillä yhden asiakkaan siirto ikäihmisten asumispalveluihin ei toteutunut.

Työmarkkinatuen kuntaosuutta maksettiin vuonna 2016 keskimäärin 181 henkilöstä/kk. Kuntouttavassa työtoiminnassa on tammi-joulukuussa ollut 149 eri henkilöä (141 henkilöä v. 2015) ja työtoimintapäiviä on 9 531 päivää.

Mielenterveys- ja päihdepalveluissa on tullut ennakoimatonta menoa terveysasemien muutoksista. Useat liperiläiset ovat vaihtaneet terveysasemaa ensisijaisesti Joensuuhun, jolloin he hankkivat myös mielenterveys- ja päihdepalvelunsa Joensuusta, jonka vuoksi ostopalvelut ovat ylittyneet.

Mielenterveyskuntoutujien asumispalvelujen asiakkaiden ja asumispäivien määrä on suurempi kuin myönnetty määrärahaa. Uusia asiakkaita on tullut 7, asumispalveluista on poistunut 2 ja siirtynyt kevyempään tukiasumiseen 2. Menokehitystä on saatu hillittyä, koska mielenterveyskuntoutujien tukiasumisen lisäämisen avulla. Mielenterveyspalvelujen asumispalveluissa on ollut 8 yli 65-vuotiasta, alle 30-vuotiaita 20 henkilöä.

Myös päihdelaitoskuntoutuksen tarve on ollut arvioitua suurempaa. Laitoskuntoutujia on useissa tilanteissa tuettu kuntoutusjakson jälkeen tukiasumisella. Pitkäaikainen päihdekuntoutujien palveluasuminen on toteutunut ennakoitua vähäisempänä.

Tavoitteita ja toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2016	TA 2016	TP 2015	TP 2014
Lapsia huostassa vuoden aikana, sis. kiireelliset sijoitukset	31	23	33	35
Lapsia avohuollon tukitoimissa vuoden aikana	175	150	227	237
Asumisen ostopalveluissa asiakkaita / asumispäiviä				
- vaikeavammaiset	7 / 2 014	5 / 1 825	6 / 1 918	5 / 1 825
	31 / 10	29 /	31 / 10	30 /
- kehitysvammaiset	979	10 585	843	10 976
	47 / 14	39 / 12	44 /	38 / 11
- mielenterveyskuntoutujat	262	120	12 266	532
Perustoimeentulotukimenot € / asukas	961 075 78 € /as	1 150 000 93 € /as	1 017 047 82 € / as	1 115 381 90 € / as
Asiakkaita henkilökohtaisen avun piirissä	61	51	54	41
työllisyyspalvelut	13	30	27	0
työnantajamalli	47	20	23	40
ostopalvelu	1	1	1	1

670 Psykososiaaliset palvelut	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP 2015
Toimintatuotot	987 160	1 028 781	104,2	1 002 012
Myyntituotot	101 850	152 295	149,5	158 826
Maksutuotot	168 200	160 545	95,4	160 586
Tuet ja avustukset	665 610	644 043	96,8	606 539
Muut toimintatuotot	51 500	71 899	139,6	76 061
Toimintakulut	-11 321 528	-11 398 936	100,7	-10 924 907
Henkilöstökulut	-1 902 963	-1 869 238	98,2	-1 893 894
Palkat ja palkkiot	-1 440 229	-1 397 313	97	-1 407 758
Henkilösivukulut	-462 734	-472 089	102,0	-486 136
Eläkekulut	-356 819	-366 960	102,8	-379 753
Muut henkilösivukulut	-105 915	-105 129	99,3	-106 383
Palvelujen ostot	-6 679 019	-6 738 172	100,9	-6 403 961
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-39 735	-31 933	80,4	-33 983
Avustukset	-2 534 900	-2 595 794	102,4	-2 432 587
Muut toimintakulut	-164 911	-163 966	99,4	-160 483
Toimintakate	-10 334 368	-10 370 490	100,3	-9 922 895

Toisen talouskatsauksen yhteydessä valtuusto hyväksyi psykososiaalisten palveluiden tulosalueelle yhteensä 12 000 euron tuloarvion alennuksen ja yhteensä 223 000 euron lisämäärärahan.

ERIKOISSAIRAANHOIDON VERTAILUA VUOSITTAIN

LIPERI, 1 000 €	2012	2013	2014	2015	2016
AIKUISPSYKIATRIA	1 047	1 048	1 284	1 182	1 062
ENSIAPU	586	210	53		
FYSIATRIA	129	136	128	111	112
IHOTAUDIT JA ALLERGOLOGIA	71	82	80	87	113
KEUHKOSAIRAUDET	264	251	273	328	287
KIPUPOLIKLINIKKA	74	52	50	31	34
KIRURGIA	2 410	2 413	2 131	2 621	2 152
KORVA-, NENÄ- JA KURKKUTAUDIT	322	335	379	415	425
KUNTOUTUS	22	26	19	14	16
LASTEN- JA NUORTENTAUDIT	753	688	627	556	556
LASTENNEUROLOGIA	92	117	121	113	93
LASTENPSYKIATRIA	196	145	328	209	202
NAISTENTAUDIT JA SYNNYTYKSET	930	1 013	976	925	929
NEUROLOGIA	653	604	723	725	667
NUORISOPSYKIATRIA	133	322	301	225	380
PÄIVYSTYS		656	925	1 030	1 126
SILMÄTAUDIT	233	332	325	307	320
SISÄTAUDIT	2 033	1 999	2 137	2 372	2 108
SUU- JA LEUKASAIRAUDET	123	102	124	119	121
SYÖPÄTAUDIT	270	231	228	281	261
SÄDEHOITO	62	44	92	111	75
TEHOHOITO	282	481	369	516	423
YLEISSAIRAALAPSYKIATRIA	90	89	77	173	76
VATSAKESKUS					252
PÄIHDELÄÄKETIETEEN PKL					60
Kaikki yhteensä	10 775	11 376	11 749	12 452	11 852
ERITYISTASO	1 608	1 552	1 686	1 672	1 948
MUUT ERITYISVELVOITTEET	213	276	293	959	1 035
APUVÄLINEPALVELUT	272	274	295		
ENSIHOITO	184	223	234		
ESH PALAUTUS			240	145	
Erikoissairaanhoito yhteensä	13 053	13 700	14 017	14 938	14 835
KEHITYSVAMMAHUOLTO	1 097	1 150	1 155	977	1 047
Sopimus yhteensä	14 150	14 851	15 172	15 915	15 882

Tuloarvioiden ja määrärahojen toteutuminen tulosalueittain

(ulkoinen ja sisäinen)

	Alkup. TA 2016	muutos	TA 2016	TP 2016	Poik- keama	Tot %
100 Kunnanhallitus						
Tuotot	32000	0	32000	107358	-75358	335,5
Kulut	-1153673	-180000	-1333673	-1423945	90271	106,8
Netto	-1121673	-180000	-1301673	-1316587	14914	101,1
130 Hallinto						
Tuotot	4587902	0	4587902	4661688	-73785	101,6
Kulut	-5595568	-21000	-5616568	-5476921	-139647	97,5
Netto	-1007666	-21000	-1028666	-815233	-213432	79,3
160 Maaseutupalvelut						
Tuotot	5841346	-440000	5401346	5029264	372082	93,1
Kulut	-6145302	440000	-5705302	-5299171	-406131	92,9
Netto	-303956	0	-303956	-269907	-34049	88,8
400 Hallinto						
Tuotot	96000	0	96000	36291	59709	37,8
Kulut	-667116	0	-667116	-661480	-5636	99,2
Netto	-571116	0	-571116	-625189	54073	109,5
420 Perusopetus						
Tuotot	155000	0	155000	75898	79102	49
Kulut	-11899384	-450000	-12349384	-12348257	-1127	100
Netto	-11744384	-450000	-12194384	-12272359	77975	100,6
440 Varhaiskasvatus						
Tuotot	744000	0	744000	754303	-10303	101,4
Kulut	-6914370	100000	-6814370	-6781718	-32652	99,5
Netto	-6170370	100000	-6070370	-6027415	-42955	99,3
460 Opinto ja vapaa aika						
Tuotot	88450	0	88450	129241	-40791	146,1
Kulut	-1974857	-4000	-1978857	-1990718	11862	100,6
Netto	-1886407	-4000	-1890407	-1861477	-28929	98,5
500 Hallinto						
Tuotot	201733	0	201733	202733	-1000	100,5
Kulut	-1194600	0	-1194600	-1027710	-166890	86
Netto	-992867	0	-992867	-824977	-167890	83,1
520 Tekniset palvelut						
Tuotot	5701877	0	5701877	5706582	-4705	100,1
Kulut	-4987946	0	-4987946	-5345138	357192	107,2
Netto	713930	0	713930	361444	352486	50,6
540 Rakentaminen ja ympäristö						
Tuotot	894700	0	894700	1040905	-146205	116,3
Kulut	-485588	0	-485588	-523967	38379	107,9
Netto	409112	0	409112	516938	-107826	126,4
560 Vesihuoltolaitos						
Tuotot	1468570	0	1468570	1476341	-7771	100,5
Kulut	-956992	0	-956992	-894014	-62977	93,4
Netto	511578	0	511578	582326	-70748	113,8

610 Hallinto

Tuotot	0	0	0	1122	-1122	*****
Kulut	-531605	0	-531605	-416596	-115009	78,4
Netto	-531605	0	-531605	-415474	-116131	78,2

630 Terveyspalvelut

Tuotot	956850	100000	1056850	1082804	-25954	102,5
Kulut	-21634121	62000	-21572121	-21637099	64978	100,3
Netto	-20677271	162000	-20515271	-20554294	39023	100,2

660 Hoito ja hoivapalvelut

Tuotot	2126120	73000	2199120	2322935	-123815	105,6
Kulut	-11662166	0	-11662166	-11902992	240826	102,1
Netto	-9536046	73000	-9463046	-9580056	117010	101,2

670 Psykososiaaliset palvelut

Tuotot	999160	-12000	987160	1028778	-41618	104,2
Kulut	-11098528	-223000	-11321528	-11399268	77740	100,7
Netto	-10099368	-235000	-10334368	-10370490	36122	100,3

Liperin kunta yhteensä

Tuotot	23893708	-279000	23614708	23656243	-41535	100,2
Kulut	-86901817	-276000	-87177817	-87128994	-48823	99,9
Netto	-63008109	-555000	-63563109	-63472751	-90358	99,9

Käyttötalous yhteensä (vertailu vuoteen 2015)

Liperin kunta (ulkoinen ja sisäinen)

	TA 2016	TP 2016	TA-%	TP2015	Muutos 2015 - 2016 €	Muutos %
Toimintatuotot	23 614 708	23 656 243	100,2	24 106 306	-450 063	-1,9
Myyntituotot	11 735 078	11 634 081	99,1	12 515 744	-881 663	-7,0
Maksutuotot	4 157 846	4 269 598	102,7	4 094 695	174 903	4,3
Tuet ja avustukset	1 228 474	1 091 113	88,8	1 175 852	-84 739	-7,2
Muut toimintatuotot	6 493 310	6 661 452	102,6	6 320 015	341 437	5,4
Toimintakulut	-87 177 817	-87 128 994	99,9	-86 240 715	-888 279	1,0
Henkilöstökulut	-34 239 816	-33 448 498	97,7	-33 869 275	420 777	-1,2
Palkat ja palkkiot	-25 648 357	-25 099 462	97,9	-25 390 232	290 770	-1,1
Henkilösivukulut	-8 591 459	-8 349 037	97,2	-8 479 043	130 006	-1,5
Eläkekulut	-6 843 816	-6 652 515	97,2	-6 921 475	268 960	-3,9
Muut henkilösivukulut	-1 747 643	-1 696 522	97,1	-1 557 568	-138 954	8,9
Palvelujen ostot	-39 460 102	-39 843 482	101	-39 153 979	-689 503	1,8
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 040 375	-3 846 680	95,2	-3 707 228	-139 452	3,8
Avustukset	-3 874 820	-4 092 668	105,6	-3 966 669	-125 999	3,2
Muut toimintakulut	-5 562 703	-5 897 666	106	-5 543 564	-354 102	6,4
Toimintakate	-63 563 109	-63 472 751	99,9	-62 134 409	-1 338 342	2,2

2.3 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Talousarvion toteutuminen (ulkoinen ja sisäinen)

Tuloslaskelma 1-12/16	TA 2016	TA muutos	TA muutoksen jälkeen	TP 2016	Poikkeama	Tot-%
Toimintatuotot	23 893 708,22	-279000	23 614 708,22	23 656 243,41	-41 535,19	100,18
Myyntituotot	12 136 078,25	-401 000,00	11 735 078,25	11 634 080,83	100 997,42	99,14
Maksutuotot	3 985 846,00	172 000,00	4 157 846,00	4 269 597,89	-111 751,89	102,69
Tuet ja avustukset	1 278 474,00	-50 000,00	1 228 474,00	1 091 113,08	137 360,92	88,82
Muut toimintatuotot	6 493 309,97	0,00	6 493 309,97	6 661 451,61	-168 141,64	102,59
Toimintakulut	-86 901 816,74	-276 000,00	-87 177 816,74	-87 128 994,10	-48 822,64	99,94
Henkilöstökulut	-34 449 816,00	210 000,00	-34 239 816,00	-33 448 498,23	-791 317,77	97,69
Palkat ja palkkiot	-25 824 857,00	176 500,00	-25 648 357,00	-25 099 461,58	-548 895,42	97,86
Henkilösivukulut	-8 624 959,00	33 500,00	-8 591 459,00	-8 349 036,65	-242 422,35	97,18
Eläkekulut	-6 868 216,00	24 400,00	-6 843 816,00	-6 652 515,08	-191 300,92	97,2
Muut henkilösivukulut	-1 756 743,00	9 100,00	-1 747 643,00	-1 696 521,57	-51 121,43	97,07
Palvelujen ostot	-38 929 102,40	-531 000,00	-39 460 102,40	-39 843 482,19	383 379,79	100,97
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 040 375,00	0,00	-4 040 375,00	-3 846 679,77	-193 695,23	95,21
Avustukset	-3 944 820,00	70 000,00	-3 874 820,00	-4 092 667,62	217 847,62	105,62
Muut toimintakulut	-5 537 703,34	-25 000,00	-5 562 703,34	-5 897 666,29	334 962,95	106,02
Toimintakate	-63 008 108,52	-555 000,00	-63 563 108,52	-63 472 750,69	-90 357,83	99,86
Verotulot	40 010 000,00	0,00	40 010 000,00	40 283 705,04	-273 705,04	100,68
Valtionosuudet	26 600 000,00	430 000,00	27 030 000,00	27 615 713,00	-585 713,00	102,17
Rahoitustuotot ja -kulut	-390 000,00	0,00	-390 000,00	-68 406,11	-321 593,89	17,54
Korkotuotot	50 000,00	0,00	50 000,00	50 531,92	-531,92	101,06
Muut rahoitustuotot	320 000,00	0,00	320 000,00	329 086,95	-9 086,95	102,84
Korkokulut	-750 000,00	0,00	-750 000,00	-447 804,04	-302 195,96	59,71
Muut rahoituskulut	-10 000,00	0,00	-10 000,00	-220,94	-9 779,06	2,21
Vuosikate	3 211 891,48	-125 000,00	3 086 891,48	4 358 261,24	-1 271 369,76	141,19
Poistot ja arvonalentumiset	-2 670 357,30	0,00	-2 670 357,30	-3 451 142,41	780 785,11	129,24
Suunnitelman muk. poistot	-2 670 357,30	0,00	-2 670 357,30	-2 890 949,91	220 592,61	108,26
Arvonalentumiset	0,00	0,00	0,00	-560 192,50	560 192,50	
Tilikauden tulos	541 534,18	-125 000,00	416 534,18	907 118,83	-490 584,65	217,78
Poistoeron muutos	119 483,00	0,00	119 483,00	119 483,36	-0,36	100,0
Tilikauden ylijäämä (alij.)	661 017,18	-125 000,00	536 017,18	1 026 602,19	-490 585,01	191,52

Alkuperäiseen talousarvioon nähden toimintatuotot jäivät pienemmiksi. Suurin selittävä tekijä on vuoden aikana tapahtunut lomituspalveluiden kysynnän lasku. Toimintakulut puolestaan toteutuivat alkuperäistä talousarviota suurempina. Toimintakulujen kasvu oli suurinta palvelujen ostoissa, joissa näkyvät sekä Siun soten valmistelukustannukset ja vanhan terveyskeskuksen purkamiseksi tehty pakollinen varaus. Kumpaakaan ei ollut huomioitu alkuperäisessä talousarviossa. Verotulot toteutuivat hieman alkuperäistä talousarviota paremmin. Valtionosuuksissa kasvua tuli alkuperäiseen arvioon verrattuna peräti miljoona euroa. Vuosikate toteutuikin yli miljoona euroa alkuperäisestä talousarviota parempana. Arvioitua suuremmat suunnitelman mukaiset poistot sekä tilinpäätöksessä tehdyt arvonalentumiset pienensivät tilikauden ylijäämän osalta erotuksen alkuperäiseen talousarvioon nähden noin 350 000 euroon.

Toimintatuottojen ja -kulujen osalta voidaan todeta toisen talouskatsauksen yhteydessä muutetun talousarvion osumatarkkuuden olevan erittäin hyvä (100,18 % ja 99,94 %).

Talousarvion toteutuminen (ulkoinen)

Tuloslaskelma 1-12/16	TA 2016	TA muutos	TA muutoksen jälkeen	TP 2016	Poikkeama	Tot-%
Toimintatuotot	14 487 271,00	-279 000,00	14 208 271,00	14 174 338,96	33 932,04	99,76
Myyntituotot	7 769 090,00	-401 000,00	7 368 090,00	7 207 810,40	160 279,60	97,82
Maksutuotot	3 983 146,00	172 000,00	4 155 146,00	4 251 644,91	-96 498,91	102,32
Tuet ja avustukset	1 276 054,00	-50 000,00	1 226 054,00	1 089 023,08	137 030,92	88,82
Muut toimintatuotot	1 458 981,00	0,00	1 458 981,00	1 625 860,57	-166 879,57	111,44
Toimintakulut	-77 495 379,37	-276 000,00	-77 771 379,37	-77 647 089,65	-124 289,72	99,84
Henkilöstökulut	-34 449 816,00	210 000,00	-34 239 816,00	-33 448 498,23	-791 317,77	97,69
Palkat ja palkkiot	-25 824 857,00	176 500,00	-25 648 357,00	-25 099 461,58	-548 895,42	97,86
Henkilösivukulut	-8 624 959,00	33 500,00	-8 591 459,00	-8 349 036,65	-242 422,35	97,18
Eläkekulut	-6 868 216,00	24 400,00	-6 843 816,00	-6 652 515,08	-191 300,92	97,2
Muut henkilösivukulut	-1 756 743,00	9 100,00	-1 747 643,00	-1 696 521,57	-51 121,43	97,07
Palvelujen ostot	-34 579 764,00	-531 000,00	-35 110 764,00	-35 429 379,74	318 615,74	100,91
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 017 775,00	0,00	-4 017 775,00	-3 817 972,19	-199 802,81	95,03
Avustukset	-3 942 400,00	70 000,00	-3 872 400,00	-4 085 652,24	213 252,24	105,51
Muut toimintakulut	-505 624,37	-25 000,00	-530 624,37	-865 587,25	334 962,88	163,13
Toimintakate	-63 008 108,37	-555 000,00	-63 563 108,37	-63 472 750,69	-90 357,68	99,86
Verotulot	40 010 000,00	0,00	40 010 000,00	40 283 705,04	-273 705,04	100,68
Valtionosuudet	26 600 000,00	430 000,00	27 030 000,00	27 615 713,00	-585 713,00	102,17
Rahoitustuotot ja -kulut	-390 000,00	0,00	-390 000,00	-68 406,11	-321 593,89	17,54
Korkotuotot	50 000,00	0,00	50 000,00	50 531,92	-531,92	101,06
Muut rahoitustuotot	320 000,00	0,00	320 000,00	329 086,95	-9 086,95	102,84
Korkokulut	-750 000,00	0,00	-750 000,00	-447 804,04	-302 195,96	59,71
Muut rahoituskulut	-10 000,00	0,00	-10 000,00	-220,94	-9 779,06	2,21
Vuosikate	3 211 891,63	-125 000,00	3 086 891,63	4 358 261,24	-1 271 369,61	141,19
Poistot ja arvonalentumiset	-2 670 357,30	0,00	-2 670 357,30	-3 451 142,41	780 785,11	129,24
Suunnitelman muk. poistot	-2 670 357,30	0,00	-2 670 357,30	-2 890 949,91	220 592,61	108,26
Arvonalentumiset	0,00	0,00	0,00	-560 192,50	560 192,50	
Tilikauden tulos	541 534,33	-125 000,00	416 534,33	907 118,83	-490 584,50	217,78
Poistoeron muutos	119 483,00	0,00	119 483,00	119 483,36	-0,36	100,0
Tilikauden ylijäämä (alij.)	661 017,33	-125 000,00	536 017,33	1 026 602,19	-490 584,86	191,52

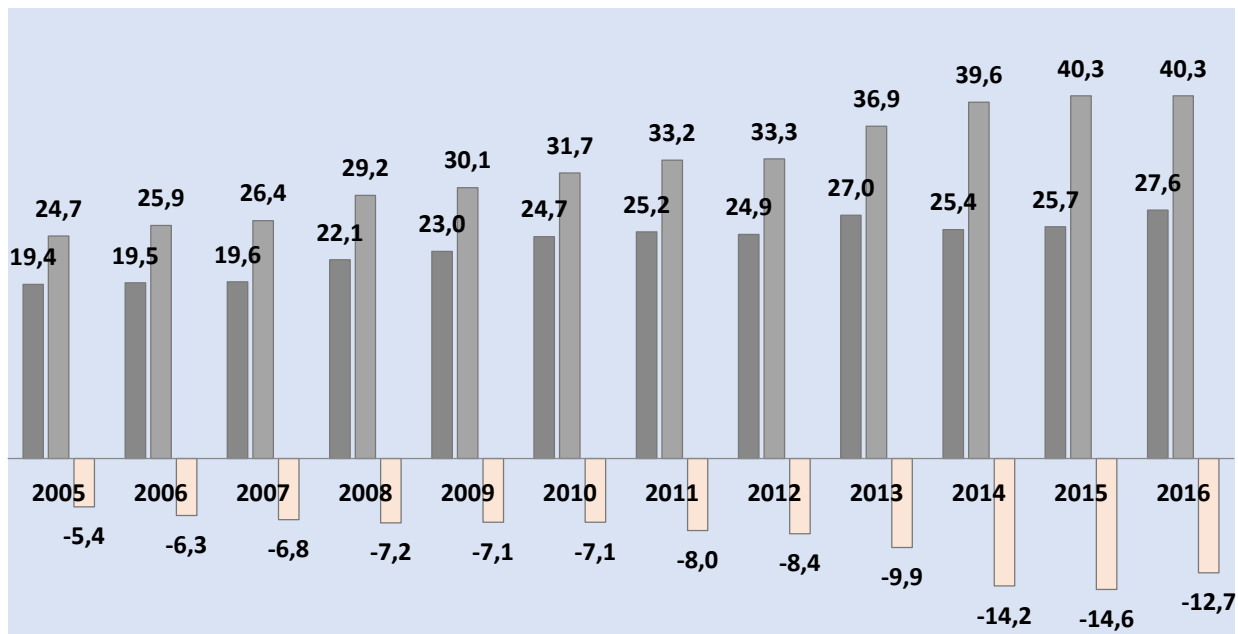
Toimintakatteen muutokset tulosalueittain

Ulkoiset toimintakatteet	TP 2014	TP 2015	TP 2016	Muutos %
Kunnanhallitus	-1 146 762	-1 120 865	-1 311 648	17,0 %
Hallinto	-4 377 174	-4 471 386	-4 447 956	-0,5 %
Maaseutu	-48 594	-14 517	-112 741	676,6 %
KUNNANHALLITUS	-5 572 530	-5 606 768	-5 872 345	4,7 %
Sivistys hallinto	-441 157	-539 540	-595 714	10,4 %
Perusopetus	-9 179 397	-8 974 470	-9 352 927	4,2 %
Varhaiskasvatus	-4 738 806	-4 669 655	-4 581 876	-1,9 %
Opinto ja vapaa	-1 213 464	-1 255 740	-1 284 869	2,3 %
SIVISTYS	-15 572 824	-15 439 405	-15 815 386	2,4 %
Tekninen hallinto	-1 138 497	-1 150 290	-988 361	-14,1 %
Tekniset palvelut	-3 501 365	-3 680 087	-4 205 652	14,3 %
Rakentaminen ja ympäristö	427 503	677 994	594 970	-12,2 %
Vesihuoltolaitos	462 384	522 902	555 370	6,2 %
TEKNINEN	-3 749 975	-3 629 481	-4 043 673	11,4 %
Sote hallinto	-360 936	-500 227	-370 030	-26,0 %
Terveyspalvelut	-18 873 847	-19 916 279	-19 694 365	-1,1 %
Hoito ja hoiva	-7 452 466	-7 501 732	-7 665 222	2,2 %
Psykosos.palvelut	-8 633 673	-9 540 517	-10 011 730	4,9 %
SOTE	-35 320 922	-37 458 755	-37 741 347	0,8 %
YHTEENSÄ	-60 216 251	-62 134 409	-63 472 751	2,2 %

Ulkoiset ja sisäiset	TP 2014	TP 2015	TP 2016	Muutos %
Kunnanhallitus	-1 068 376	-1 115 954	-1 316 587	18,0 %
Hallinto	-619 126	-668 758	-815 233	21,9 %
Maaseutu	-205 776	-177 154	-269 907	52,4 %
KUNNANHALLITUS	-1 893 278	-1 961 866	-2 401 727	22,4 %
Sivistys hallinto	-471 410	-570 475	-625 189	9,6 %
Perusopetus	-12 415 522	-12 022 518	-12 272 359	2,1 %
Varhaiskasvatus	-6 022 771	-6 032 001	-6 027 415	-0,1 %
Opinto ja vapaa	-1 727 724	-1 832 396	-1 861 477	1,6 %
SIVISTYS	-20 637 427	-20 457 390	-20 786 440	1,6 %
Tekninen hallinto	-987 681	-998 745	-824 977	-17,4 %
Tekniset palvelut	635 089	614 670	361 444	-41,2 %
Rakentaminen ja ympäristö	378 227	619 940	516 938	-16,6 %
Vesihuoltolaitos	494 705	556 179	582 326	4,7 %
TEKNINEN	520 340	792 044	635 731	-19,7 %
Sote hallinto	22 189	-531 147	-415 474	-21,8 %
Terveyspalvelut	-19 686 305	-20 632 916	-20 554 294	-0,4 %
Hoito ja hoiva	-9 337 920	-9 420 238	-9 580 056	1,7 %
Psykosos.palvelut	-9 203 847	-9 922 895	-10 370 490	4,5 %
SOTE	-38 205 883	-40 507 196	-40 920 314	1,0 %
YHTEENSÄ	-60 216 248	-62 134 408	-63 472 750	2,2 %

Valtionosuuksien ja verotulojen kehitys ja erot M€

■ Valtionosuudet ■ Verot ■ Ero

Vuoden 2013 valtionosuuksiin sisältyy 1,25 M€:n harkinnanvarainen valtionosuus. Veroprosenttia korotettiin 1 prosenttiyksikkö vuodelle 2014.

2.4 Investointien toteutuminen

	TA 2016	Muutokset	TA 2016	TP 2016	Tot %	Poikkeama
Irtaimisto yhteensä netto (valuustotaso)	300 000	0	300 000	333 628	111,2	-44 322
Menot						
Sosiaali- ja terveystaloutta yhteensä	300 000	0	300 000	305 249	101,7	-15 943
Röntgen	300 000		300 000	289 306	96,4	
Pienryhmäkodin kalusteet	0	0	0	15 943		-15 943
Kunnanhallitus yhteensä	0	0	0	29 879		-29 879
Arvopaperit	0	0	0	26 879		-26 879
Taide-esineet	0	0	0	3 000		-3 000
Tulot						
Kunnanhallitus yhteensä	0	0	0	-1 500		1 500
Rahoitusosuus taide-esineisiin	0	0	0	-1 500		1 500
Maankäyttö yhteensä netto (valuustotaso)	200 000	0	200 000	-163 478	-81,7	363 478
Menot						
Maanhankinta	200 000	0	200 000	230 300	115,2	-30 300
Tulot						
Kiinteistöjen myynti	0	0	0	-393 778		393 778
Talonrakennus yhteensä netto (valuustotaso)	2 530 000	0	2 530 000	1 338 557	52,9	1 191 443
Menot						
Kirkonkylän terveyskeskus	100 000	70 000	170 000	160 683	94,5	9 317
Ylämyllyn hyvinvointiaseman laajennus + muutos	830 000	-70 000	760 000	37 759	5,0	722 241
Varolantie 3 muutostyöt	350 000	0	350 000	38 894	11,1	311 106
Liperin koulukeskuksen peruskorjaus ja laajennus	100 000	0	100 000	69 265	69,3	30 735
Viinijärven koulun kotitalousluokan saneeraaminen erityisopetustilaksi	50 000	0	50 000	32 936	65,9	17 064
Pienryhmäkodin muutostyöt	700 000	0	700 000	743 464	106,2	-43 464
Ilatarusko tehostetuksi palveluasunnoksi	200 000	0	200 000	106 765	53,4	106 765
Kiinteistöjen peruskorjaus	200 000	0	200 000	148 791	74,4	51 209
Kaavatiet yhteensä netto (valuustotaso)	485 000	0	485 000	513 619	105,9	-28 619
Menot						
Liittymät, viheralueet ja suunnittelu	20 000	0	20 000	25 176	125,9	-5 176
Päällystystyöt	35 000	0	35 000	34 996	100,0	4
Kiekonkylän kaavateiden kunnostus	100 000	0	100 000	139 921	139,9	-39 921
Ylämyllyn teollisuusalue	50 000	0	50 000	39 896	79,8	10 104
Ylämyllyn alue Jyri VIII alue laajennus	150 000	0	150 000	222 597	148,4	-72 597
Ylämyllyntie kaavatieksi	30 000	0	30 000	51 033	170,1	-21 033
Viinijärven alue	100 000	0	100 000	0	0,0	100 000

	TA 2016	Muutokset	TA 2016	TP 2016	Tot %	Poikkeama
Vesi- ja jätevesi yhteensä netto (valtuustotaso)	880 000	0	880 000	487 405	55,4	392 595
Menot						
Liittymät, suunnittelu	20 000	0	20 000	23 492	117,5	-3 492
Kirkonkylän alue	50 000	0	50 000	0	0,0	50 000
Viinijärven vesijohdon uusiminen	100 000		100 000	117 354	117,4	-17 354
Ylämyllyn vesitornin kunnostus	50 000	0	50 000	35 537	71,1	14 463
Ylyn alue Jyri VII alue laajennus	120 000	0	120 000	31 607	26,3	88 393
Ylämyllyn teollisuusalue	50 000		50 000	54 522	109,0	-4 522
Joensuun veden maksuosuudet	90 000	0	90 000	66 461	73,8	23 539
Haja-alueen vesihuoltoavustus	400 000	-115 791	284 209	55 518	19,5	228 691
Lentoasemantien vesihuoltohanke	0	115 791	115 791	112 914	97,5	2 877
Tulot						
Lentoasemantien vesihuoltohanke			0	-10 000		10 000
Muu kunnallistekniikka yhteensä netto (valtuustotaso)	60 000	0	60 000	58 212	97,0	1 788
Menot		0				
Tievalaistus	30 000	0	30 000	30 140	100,5	-140
Puistot ja leikkikentät	30 000	0	30 000	36 072	120,2	-6 072
Tulot						
Puistot ja leikkikentät	0	0	0	-8 000		8 000
Investoinnit yhteensä netto	4 455 000	0	4 455 000	2 567 943	57,6	1 876 363

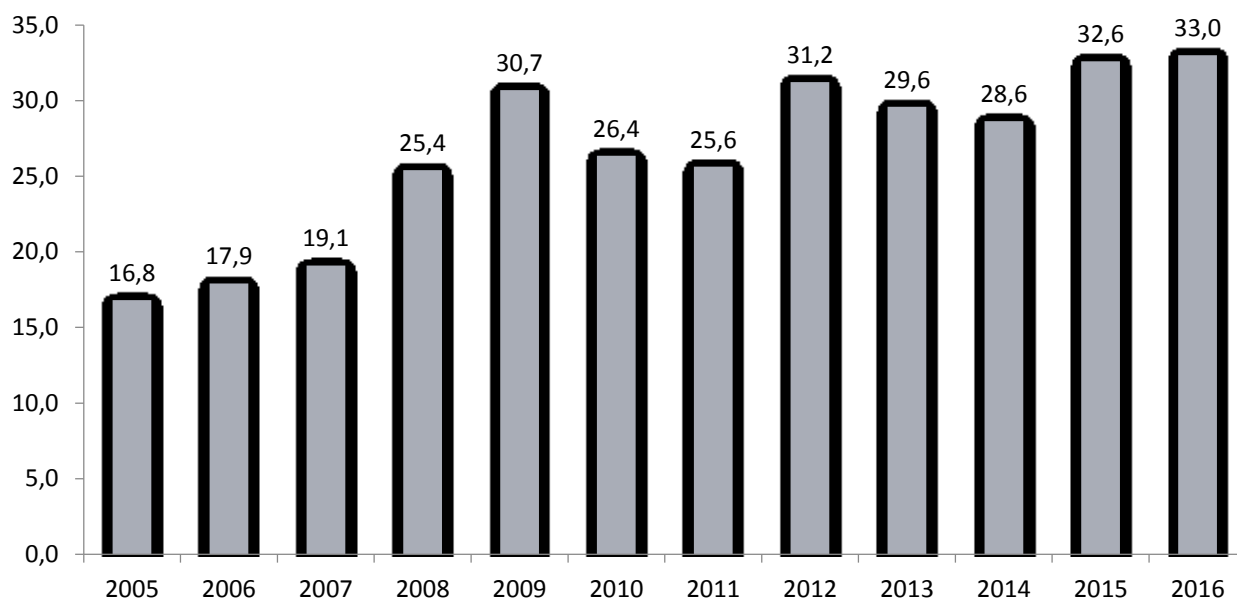

2.5 Rahoitusosan toteutuminen

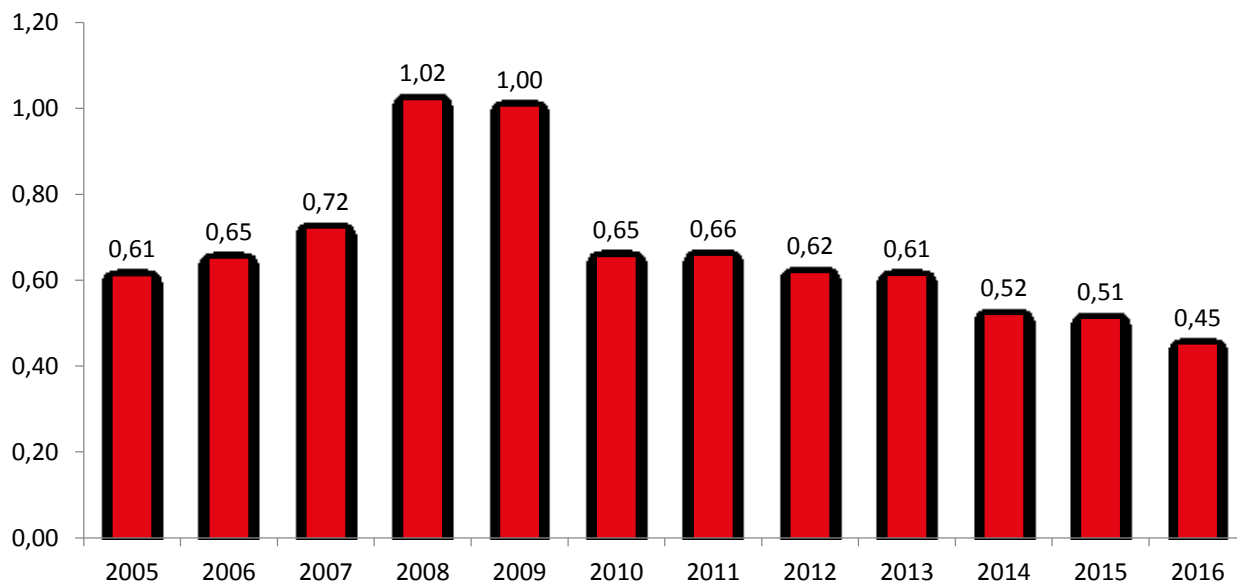
		31.12.2016		TA 2016
TOIMINNAN RAHAVIRTA				
VUOSIKATE	4 358 261,24		3 211 892,00	
SATUNNAISET ERÄT				
TULORAHOITUKSEN KORJAUSET	<u>-72 572,59</u>	4 285 688,65	<u>0,00</u>	3 211 892,00
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
INVESTOINTIMENOT	-2 981 221,38		-4 455 000,00	
RAHOITUSOSUDET INVESTOINTIMENOIHIIN	19 500,00		0,00	
PYSYVIEN VASTAAVIEN LUOVUTUSTULOT	<u>393 778,35</u>	<u>-2 567 943,03</u>	<u>0,00</u>	<u>-4 455 000,00</u>
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		1 717 745,62		-1 243 108,00
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET				
ANTOLAINAUKSEN LISÄYKSET	-747 599,36		0,00	
ANTOLAINAUKSEN VÄHENNYKSET	<u>0,00</u>	-747 599,36	<u>0,00</u>	0,00
LAINAKANNAN MUUTOKSET				
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	5 000 000,00		5 900 000,00	
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-5 171 375,02		-4 800 000,00	
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	<u>520 425,98</u>	349 050,96	<u>0,00</u>	1 100 000,00
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET				
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA				
PÄÄOMIEN MUUTOKSET	154 327,46		0,00	
VAIHTO-OMAISUUDEN MUUTOS	-11 254,62		0,00	
SAAMISTEN MUUTOS	225 464,19		0,00	
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	<u>-1 616 388,54</u>	<u>-1 247 851,51</u>	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		-1 646 399,91		1 100 000,00
RAHAVAROJEN MUUTOS		71 345,71		-143 108,00

TA 2016 on alkuperäisen talousarvion rahoituslaskelma.

Lainakanta (milj. €) vuosina 2005 - 2016
Liperin kunta

Korkomenot (milj.€) vuosina 2005 - 2016
Liperin kunta

Liperin kunnalla on pitkäaikaista lainaa yhteensä 20,84 miljoonaa euroa ja lyhytaikaista lainaa 12,12 miljoonaa euroa. Lyhytaikaisesta lainasta 4 miljoonaa euroa on kuntatodistuksina, joiden maturiteetti on 1-12 kuukautta. Muu lyhytaikainen laina muodostuu pitkäaikaisten lainojen lyhennysosuuksista (5,4 M€) sekä tytäryhtiöiden konsernitilillä olevista rahavaroista (2,7 M€). Vuoden aikana nostettiin pitkäaikaista talousarviolainaa 5,0 miljoonaa euroa.

3. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

3.1 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma (ulkoinen)	2016	2015
Toimintatuotot	14 174 338,96	14 784 350,99
Myyntituotot	7 207 810,40	7 914 966,50
Maksutuotot	4 251 644,91	4 077 593,44
Tuet ja avustukset	1 089 023,08	1 170 572,46
Muut toimintatuotot	1 625 860,57	1 621 218,59
Toimintakulut	-77 647 089,65	-76 918 760,02
Henkilöstökulut	-33 448 498,23	-33 869 274,65
Palkat ja palkkiot	-25 099 461,58	-25 390 231,59
Henkilösivukulut	-8 349 036,65	-8 479 043,06
Eläkekulut	-6 652 515,08	-6 921 474,77
Muut henkilösivukulut	-1 696 521,57	-1 557 568,29
Palvelujen ostot	-35 429 379,74	-34 569 655,79
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 817 972,19	-3 677 600,60
Avustukset	-4 085 652,24	-3 954 853,74
Muut toimintakulut	-865 587,25	-847 375,24
Toimintakate	-63 472 750,69	-62 134 409,03
Verotulot	40 283 705,04	40 299 757,48
Valtionosuudet	27 615 713,00	25 746 673,00
Rahoitustuotot ja -kulut	-68 406,11	-120 992,11
Korkotuotot	50 531,92	53 364,45
Muut rahoitustuotot	329 086,95	340 348,05
Korkokulut	-447 804,04	-514 503,36
Muut rahoituskulut	-220,94	-201,25
Vuosikate	4 358 261,24	3 791 029,34
Poistot ja arvonalentumiset	-3 451 142,41	-2 438 522,82
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 890 949,91	-2 438 522,82
Arvonalentumiset	-560 192,50	0,00
Tilikauden tulos	907 118,83	1 352 506,52
Poistoeron vähennys	119 483,36	119 183,46
Tilikauden ylijäämä (alij.)	1 026 602,19	1 471 689,98

3.2 Rahoituslaskelma

		31.12.2016		31.12.2015
TOIMINNAN RAHAVIRTA				
VUOSIKATE	4 358 261,24		3 791 029,34	
SATUNNAISET ERÄT				
TULORAHOITUKSEN KORJAUERÄT	<u>-72 572,59</u>	4 285 688,65	<u>-373 774,17</u>	3 417 255,17
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
INVESTOINTIMENOT	-2 981 221,38		-8 833 506,62	
RAHOITUSOSUDET INVESTOINTIMENOIHIIN	19 500,00		1 299 657,72	
PYSYVIEN VASTAAVIEN LUOVUTUSTULOT	<u>393 778,35</u>	<u>-2 567 943,03</u>	<u>418 932,09</u>	<u>-7 114 916,81</u>
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
1 717 745,62				
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET				
ANTOLAINAUKSEN LISÄYKSET	-747 599,36		-24 797,00	
ANTOLAINAUKSEN VÄHENNYKSET	<u>0,00</u>	-747 599,36	<u>10 300,00</u>	-14 497,00
LAINAKANNAN MUUTOKSET				
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	5 000 000,00		5 000 000,00	
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-5 171 375,02		-4 705 228,92	
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	<u>520 425,98</u>	349 050,96	<u>3 673 392,80</u>	3 968 163,88
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET				
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA				
PÄÄOMIEN MUUTOKSET	154 327,46		28 472,28	
VAIHTO-OMAISUUDEN MUUTOS	-11 254,62		24 651,11	
SAAMISTEN MUUTOS	225 464,19		561 518,13	
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	<u>-1 616 388,54</u>	<u>-1 247 851,51</u>	<u>1 162 619,01</u>	<u>1 777 260,53</u>
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
-1 646 399,91				
RAHAVAROJEN MUUTOS				
71 345,71				
2 033 265,77				
RAHAVAROJEN MUUTOS				
RAHAVARAT 31.12.	3 172 206,20		3 100 860,49	
RAHAVARAT 01.01.	3 100 860,49	71 345,71	1 067 594,72	2 033 265,77

3.3 Tase

VASTAAVAA	31.12.2016	31.12.2015
PYSYVÄT VASTAAVAT		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Muut pitkävaikutteiset menot	3 122 902,13	2 853 452,33
	<u>3 122 902,13</u>	<u>2 853 452,33</u>
AINEELLISET HYÖDYKKEET		
Maa- ja vesialueet	4 630 648,25	4 421 554,01
Rakennukset	29 576 427,59	30 444 537,04
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 546 895,80	10 411 883,37
Koneet ja kalusto	525 800,54	361 292,63
Muut aineelliset hyödykkeet	1 500,00	14 943,95
Ennakkomaksut ja keskeneräiset työt	208 749,21	642 765,87
	<u>45 490 021,39</u>	<u>46 296 976,87</u>
SIJOITUKSET		
Osakkeet ja osuudet	7 832 222,31	7 805 343,42
Muut lainasaamiset	2 115 852,34	1 382 882,98
Muut saamiset	46 087,00	31 457,00
	<u>9 994 161,65</u>	<u>9 219 683,40</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT	58 607 085,17	58 370 112,60
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	0,00	0,00
	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
VAIHTO-OMAISUUS		
Valmiit tuotteet	48 808,09	37 553,47
	<u>48 808,09</u>	<u>37 553,47</u>
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset	9 341,50	9 341,50
	<u>9 341,50</u>	<u>9 341,50</u>
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	1 161 606,15	1 194 001,89
Lainasaamiset	72 823,50	40 000,00
Muut saamiset	432 449,52	692 468,75
Siirtosaamiset	506 625,28	472 498,00
	<u>2 173 504,45</u>	<u>2 398 968,64</u>
RAHAT JA PANKKISAAMISET	3 172 206,20	3 100 860,49
	<u>3 172 206,20</u>	<u>3 100 860,49</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 403 860,24	5 546 724,10
VASTAAVAA	<u>64 010 945,41</u>	<u>63 916 836,70</u>

VASTATTAVAA	31.12.2016	31.12.2015
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	14 982 479,62	14 982 479,62
Edellisten tilikausien alijäämä	752 931,64	-718 758,34
Tilikauden yli/ alijäämä	1 026 602,19	1 471 689,98
	<u>16 762 013,45</u>	<u>15 735 411,26</u>
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	1 679 540,01	1 799 023,37
	1 679 540,01	1 799 023,37
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	300 000,00	0,00
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	16 008,35	11 531,85
Lahjoitusrahastojen pääomat	244 127,74	94 276,78
	<u>260 136,09</u>	<u>105 808,63</u>
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	18 115 681,18	17 838 828,58
Lainat julkisyhteisöiltä	2 725 938,24	3 738 449,86
Liittymismaksut	2 121 123,70	1 990 382,62
	<u>22 962 743,12</u>	<u>23 567 661,06</u>
Lyhytaikainen		
Joukkovelkakirjalainat	4 000 000,00	5 000 000,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	4 366 005,40	3 801 721,40
Lainat julkisyhteisöiltä	1 012 511,62	1 012 511,62
Lainat muilta luotonantajilta	2 737 488,95	1 217 062,97
Saadut ennakot	16 946,26	7 817,76
Ostovelat	4 221 878,78	5 439 895,39
Muut velat	940 746,23	781 621,09
Siirtovelat	4 750 935,50	5 448 302,15
	<u>22 046 512,74</u>	<u>22 708 932,38</u>
VIERAS PÄÄOMA	45 009 255,86	46 276 593,44
VASTATTAVAA	<u>64 010 945,41</u>	<u>63 916 836,70</u>

3.4 Konsernilaskelmat

KONSERNITULOSLASKELMA

	2016	2015
Toimintatuotot	35 280 431,35	35 379 937,17
Toimintakulut	-98 315 347,33	-97 305 969,18
Osuus osakkuusyht.voitosta/tappiosta	-228 524,18	-8 155,72
TOIMINTAKATE	-63 263 440,16	-61 934 187,73
Verotulot	40 283 705,04	40 299 757,48
Valtionosuudet	29 715 472,41	28 039 027,64
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	33 164,00	28 497,07
Muut rahoitustuotot	347 213,72	375 362,06
Korkokulut	-732 522,39	-881 680,31
Muut rahoituskulut	-5 643,62	-24 281,35
VUOSIKATE	6 377 949,00	5 902 494,86
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-4 460 485,75	-3 980 095,47
Arvonalentumiset	-620 927,15	-537,36
TILIKAUDEN TULOS	1 296 536,10	1 921 862,03
Tilinpäätössiirrot	7 847,78	-7 240,96
Tilikauden verot	-25 722,85	-54 557,17
Laskennalliset verot	-82 507,50	-22 339,88
Vähemmistöosuudet	5 770,67	5 031,67
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJ.)	1 201 924,20	1 842 755,69

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA

		2016		2015	
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	6 377 948,99		5 902 494,86		
Tilikauden verot	-25 722,85		-54 557,17		
Tulorahoituksen korjaukset	227 798,73	6 580 024,87	-291 785,97		5 556 151,72
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-4 774 967,02		-10 750 031,32		
Rahoitusosuudet investointimenoihin	37 061,54		1 300 166,10		
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 394 354,89	-3 343 550,59	420 118,04		-9 029 747,18
Toiminnan ja investointien rahavirta		3 236 474,28		-3 473 595,46	
Rahoituksen rahavirta					
Antolainoituksen muutokset					
Antolainasaamisten muutokset	-701 055,81	-701 055,81	-14 497,00		-14 497,00
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäykset	6 024 066,45		6 716 084,50		
Pitkäaikaisten lainojen vähennykset	-6 722 465,33		-6 035 674,55		
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	-1 000 239,25	-1 698 638,13	2 998 654,84		3 679 064,79
Oman pääoman muutokset	74 949,70	74 949,70	-241,27		-241,27
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	155 565,24		35 932,47		
Vaihto-omaisuuden muutokset	-35 084,21		31 682,70		
Saamisten muutokset	298 345,93		630 149,82		
Korottomien velkojen muutos	-1 597 520,20	-1 178 693,24	1 049 999,00		1 747 763,99
Rahoituksen rahavirta		-3 503 437,48			5 412 090,51
Rahavarojen muutos		-266 963,20		1 938 495,05	
Rahavarojen muutos					
Rahavarat 31.12.		7 774 359,26			8 041 322,46
Rahavarat 01.01.		8 041 322,46			6 102 827,41
		-266 963,20			1 938 495,05

KONSERNITASE

VASTAAVAA	31.12.2016	31.12.2015
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	18 099,98	24 426,02
Muut pitkävaikutteiset menot	3 155 605,70	2 865 660,35
Ennakkomaksut	0,00	870,95
	3 173 705,68	2 890 957,32
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	5 691 786,70	5 480 138,08
Rakennukset	54 801 464,09	54 896 811,75
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 656 930,59	10 484 764,25
Koneet ja kalusto	1 546 664,98	871 488,56
Muut aineelliset hyödykkeet	1 902,30	15 346,25
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	344 337,70	2 849 062,33
	73 043 086,36	74 597 611,22
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet	1 299 264,41	1 502 050,76
Muut osakkeet ja osuudet	316 378,68	548 841,78
Muut lainasaamiset	686 425,81	0,00
Muut saamiset	242 363,59	227 733,59
	2 544 432,49	2 278 626,13
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	264 270,82	78 409,20
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	270 496,08	235 411,87
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	11 505,46	11 516,92
Lyhytaikaiset saamiset	4 429 429,53	4 727 764,00
	4 440 934,99	4 739 280,92
Rahoitusarvopaperit	752 926,35	742 438,40
Rahat ja pankkisaamiset	7 021 432,91	7 298 884,06
VASTAAVAA	91 511 285,68	92 861 619,12

VASTATTAVAA

	31.12.2016	31.12.2015
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	14 982 479,62	14 982 479,62
Arvonkorotusrahasto	153 451,29	243 546,42
Muut omat rahastot	877 139,26	884 987,03
Edell.tilikausien yli-/alijäämä	7 477 879,28	5 628 866,66
Tilikauden yli-/alijäämä	1 201 924,20	1 842 755,69
	<u>24 692 873,65</u>	<u>23 582 635,42</u>
VÄHEMMISTÖOSUUS	114 800,62	45 277,47
	<u>114 800,62</u>	<u>45 277,47</u>
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	15 468,87	19 177,13
Muut pakolliset varaukset	759 990,28	414 152,87
	<u>775 459,15</u>	<u>433 330,00</u>
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	565 398,38	223 971,52
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	38 408 991,99	39 696 111,03
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	2 211 175,80	1 979 069,22
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	10 954 043,61	11 365 562,70
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	13 788 542,48	15 535 661,76
	<u>65 362 753,88</u>	<u>68 576 404,71</u>
VASTATTAVAA	<u>91 511 285,68</u>	<u>92 861 619,12</u>

4. TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

ARVOSTUSPERIAATTEET JA –MENETELMÄT SEKÄ JAKSOTUSPERIAATTEET JA –MENETELMÄT

PYSYVIEN VASTAAVIEN ARVOSTUS

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

SIJOITUSTEN ARVOSTUS

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseessa hankintamenoon tai sitä alempaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvon palvelutuotannossa.

VAIHTO-OMAISUUDEN ARVOSTUS

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen FIFO-periaatteen mukaisesti hankintamenoon tai sitä alemman todennäköisen hankintamenon tai todennäköisen luovutushinnan määräisenä.

RAHOITUSOMAISUUDEN ARVOSTUS

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

AVUSTUSTEN KÄSITTELY

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeiden hankintamenon vähennykseksi.

JAKSOTUSPERIAATTEET

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysajankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LAAJUUS

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki tytäryhteisöt ja kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä. Kunnan tytäryhteisön omistamat yhtiöt on yhdistetty suoraan kunnan konsernitaseeseen. Kunta on eronnut Itä-Suomen Päihdehuollon kuntayhtymästä 1.1.2017 alkaen. Kuntayhtymä on yhdistelty konsernitilinpäätökseen 2016 aiempien vuosien prosenttiosuudella ja ero kirjataan vuoden 2017 konsernitilinpäätökseen.

Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalveluiden kuntayhtymä (SiunSote) on yhdistelty konsernitilinpäätökseen PKSSK:n prosenttiosuudella.

KESKINÄISEN OMISTUKSEN ELIMINOINTI

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu.

SISÄISET LIIKETAPAHTUMAT JA SISÄISET KATTEET

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty.

VÄHEMMISTÖOSUUDET

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernitulolaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

SUUNNITELMAPOISTOJEN OIKAISU

Asunto-osakeyhtiöiden ja muiden keskinäisten kiinteistötytäryhteisöiden aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi. Jäännösarvojen ero on kirjattu konsernitulolaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

OSAKKUUSYHTEISÖT

Osakkuusyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen. Kunta on hankkinut vuonna 2016 Liperin Linja-autoasema Oy:n osakkeita lisää. Hankinnan seurauksena kunnan omistusosuus yhtiöstä on noussut 52,46 %:iin. Koska hankinta on tehty loppuvuodesta, on yhtiö yhdistelty konsernitilinpäätökseen aiempien vuosien tapaan osakkuusyhtiönä. Vuonna 2017 yhtiötä käsitellään tytäryhteisönä.

POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistöosuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemisissä.

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Toimintatuotot tehtäväalueittain

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Yleishallinto	5 760 980,35	6 501 056,33	5 486 738,65	6 210 435,29
Opetus- ja kulttuuripalvelut	1 481 082,76	1 638 931,55	989 745,73	1 153 128,80
Tekniset palvelut	7 176 028,27	7 207 111,91	3 279 041,36	3 321 373,83
Sosiaali- ja terveyspalvelut	20 862 339,97	20 032 837,38	4 418 813,22	4 099 413,07
	35 280 431,35	35 379 937,17	14 174 338,96	14 784 350,99

Verotulojen erittely

	2016	2015
Kunnan verotulo	36 586 118,65	36 633 546,15
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 316 099,03	1 378 602,22
Kiinteistövero	2 381 487,36	2 287 609,11
	40 283 705,04	40 299 757,48

Valtionosuuksien erittely

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	30 594 027,00	28 795 359,00	30 594 027,00	28 795 359,00
<i>Siitä:</i> Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	8 480 919,00	8 451 780,00	8 480 919,00	8 451 780,00
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-878 554,59	-756 331,36	-2 978 314,00	-3 048 686,00
Valtionosuudet yhteensä	29 715 472,41	28 039 027,64	27 615 713,00	25 746 673,00

Palvelujen ostojen erittely

	Kunta	
	2016	2015
Asiakaspalvelujen ostot	24 628 282,01	24 032 265,77
Muiden palvelujen ostot	10 801 097,73	10 537 390,02
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	35 429 379,74	34 569 655,79

Pakollisten varausten muutokset

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Eläkevaraus 01.01.	19 177,13	22 885,40		
Lisäys/vähennys	-3 708,27	-3 708,27		
Eläkevaraus 31.12.	15 468,86	19 177,13	0,00	0,00
Potilasvakuutusvaraus 01.01.	411 256,67	333 998,70		
Lisäys/vähennys	45 837,42	77 257,97		
Potilasvakuutusvaraus 31.12.	457 094,09	411 256,67	0,00	0,00
Karinvest Oy maakunnallinen pääomasijoitusyhtiö -hanke	2 896,19	2 896,19	0,00	0,00
Vanhan terveyskeskuksen purkukustannukset	300 000,00	0,00	300 000,00	0,00
Yhteensä	775 459,14	433 329,99	300 000,00	0,00

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot- ja tappiot

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueet	372 572,60	311 996,15	372 572,59	311 996,15
Osakkeet				
Rakennukset		71 362,00		71 362,00
Koneet ja kalusto		6 290,32		6 290,32
Myyntivoitot yhteensä	372 572,60	389 648,47	372 572,59	389 648,47
Muut toimintakulut				
Maa- ja vesialueet	29 718,00			
Rakennukset		15 874,30		15 874,30
Muut myyntitappiot		282,78		
Myyntitappiot yhteensä	29 718,00	16 157,08	0,00	15 874,30

Osinkotuottojen erittely

	Kunta	
	2016	2015
P-K:n Sähkö Oy	145 978,54	145 978,54
P-K:n Energiaholding Oy	165 277,46	165 277,46
Muut osinkotuotot	1425,44	1286,25
	312 681,44	312 542,25

SELVITYS SUUNNITELMAN MUKAISTEN POISTOJEN PERUSTEISTA

POISTONALAISTEN HYÖDYKKEIDEN POISTOJEN MÄÄRITTÄMISEEN ON KÄYTETTY ENNALTALAADITTUA POISTOSUUNNITELMAA. SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT ON LASKETTU AINEETTOMIEN JA AINEELLISTEN HYÖDYKKEIDEN HANKINTAMENOISTA ARVIOIDUN TALOUDELLISEN KÄYTTÖIÄN MUKAAN. POISTOSUUNNITELMAA ON MUUTETTU KIRJANPITOLAUTAKUNNAN KUNTAJAOXEN YLEISOHJEEN MUKAISESTI KUNNANVALTUUSTON PÄÄTÖKSELLÄ 21.12.2013. UUTTA POISTOSUUNNITELMAA ON NOUDATETTU VUODEN 2013 INVESTOINNEISSA. AIKAISEMPIEN VUOSIEN INVESTOINTIEN POISTOISSA KÄYTETÄÄN KUNNANVALTUUSTON 16.12.1996 HYVÄKSYMÄÄ JA 13.11.2006 § 194 MUUTTAMAA POISTOSUUNNITELMAA.

ARVIOIDUT POISTOAJAT JA NIITÄ VASTAAVAT POISTOPROSENTIT SEKÄ POISTOMENETELMÄT

Aineettomat hyödykkeet	Investoinnit ennen vuotta 2013	1.1.2013 alkaen
Aineettomat oikeudet	5 v. tasapoisto	5 v. tasapoisto
Perustamis- ja järjestelymenot	3 v. tasapoisto	3 v. tasapoisto
Tutkimus- ja kehittämismenot	3 v. tasapoisto	2 v. tasapoisto
Konserniliikearvo	5 v. tasapoisto	2 v. tasapoisto
Atk-ohjelmistot	3 v. tasapoisto	2 v. tasapoisto
Muut pitkävaikutteiset menot	3 v. tasapoisto	2 v. tasapoisto
Investointiluontoiset haja-asutusalueen vesihuoltoavustukset ja osallistuminen valtion ylläpitämien teiden investointeihin	15 v. tasapoisto	15 v. tasapoisto
Rakennukset ja rakennelmat		
Hallinto- ja laitosrakennukset	30 v. tasapoisto	30 v. tasapoisto
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 v. tasapoisto	20 v. tasapoisto
Asuinrakennukset	30 v. tasapoisto	30 v. tasapoisto
Talousrakennukset	15 v. tasapoisto	10 v. tasapoisto
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Kadut, tiet, torit ja puistot	15 v. tasapoisto	15 v. tasapoisto
Sillat, laiturit ja uimalat	10 v. tasapoisto	10 v. tasapoisto
Muut maa- ja vesirakenteet	15 v. tasapoisto	15 v. tasapoisto
Vedenjakeluverkosto	25 v. tasapoisto	30 v. tasapoisto
Viemäriverkosto	25 v. tasapoisto	30 v. tasapoisto
Sähköjohdot, ulkovalaistuslaitteet	15 v. tasapoisto	15 v., tasapoisto
Puhelinverkko, keskusasema ja alakeskukset	10 v. tasapoisto	10 v., tasapoisto
Kaukolämpöverkko	20 v. tasapoisto	20 v. tasapoisto
Muut putki- ja kaapeliverkot	15 v. tasapoisto	15 v. tasapoisto
Sähkö-, vesi-, yms. laitojen laitokset ja laitteet	10 v. tasapoisto	10 v. tasapoisto
Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	15 v. tasapoisto	15 v. tasapoisto
Liikenteen ohjauslaitteet	10 v. tasapoisto	10 v. tasapoisto
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakennelmat	10 v. tasapoisto	10 v. tasapoisto
Koneet ja kalustot		
Rautaiset alukset	30 %, menojäännöspoisto	15 v. tasapoisto
Puiset alukset ja muut uivat työkoneet	30 %, menojäännöspoisto	8 v. tasapoisto
Muut kuljetusvälineet	30 %, menojäännöspoisto	4 v. tasapoisto
Muut liikkuvat työkoneet	30 %, menojäännöspoisto	5 v. tasapoisto
Muut raskaat koneet	30 %, menojäännöspoisto	10 v. tasapoisto
Muut kevyet koneet	30 %, menojäännöspoisto	5 v. tasapoisto
Sairaala-, terveydenhuolto- yms. laitteet	30 %, menojäännöspoisto	5 v. tasapoisto
Atk-laitteet	30 %, menojäännöspoisto	3 v. tasapoisto
Kuljetusvälineet	30 %, menojäännöspoisto	4 v. tasapoisto
Muut laitteet ja kalustet	30 %, menojäännöspoisto	3 v. tasapoisto
Muut aineelliset hyödykkeet		
Luonnonvarat	käytön mukainen poisto	käytön mukainen poisto
Keskeneräiset hankinnat	ei poistoa	ei poistoa
Osakkeet ja osuudet	ei poistoa	ei poistoa

PYSYVÄT VASTAAVAT JA SIOITUKSET

PYSYVÄT VASTAAVAT JA SIOITUKSET							TASEEN LIITETIEDOT			
PYSYVÄT VASTAAVAT										
31.12.2016										
	AINEETTOMAT HYÖDYKKEET					AINEELLISET HYÖDYKKEET				
	Muut pitkävai-	Yhteensä	Maa-alueet	Rakennukset	Kiinteät rak-	Koneet ja	Muut	Enn.maksut ja	Yhteensä	
	kutteiset menot				teet ja laitteet	kalusto	hyödykkeet	kesk.eräiset työt		
Poistamaton hankintameno 1.1	2 853 452,33	2 853 452,33	4 421 554,01	30 444 537,04	10 411 883,37	361 292,63	14 943,95	642 765,87	46 296 976,87	
Lisäykset tilikauden aikana	121 978,84	121 978,84	230 300,00	1 245 760,45	868 686,82	305 249,00	3 000,00	179 367,38	2 832 363,65	
Rahoitusosuudet tilikaudella		0,00			-18 000,00		-1 500,00		-19 500,00	
Siirrot erien välillä	438 411,54	438 411,54		8 361,03	166 611,47			-613 384,04	-438 411,54	
Vähennykset tilikauden aikana		0,00	-21 205,76						-21 205,76	
Tilikauden poisto	-290 940,58	-290 940,58		-1 562 038,43	-882 285,86	-140 741,09	-14 943,95		-2 600 009,33	
Arvonlennukset		0,00		-560 192,50					-560 192,50	
Kirjanpitoarvo 31.12	3 122 902,13	3 122 902,13	4 630 648,25	29 576 427,59	10 546 895,80	525 800,54	1 500,00	208 749,21	45 490 021,39	
PYSYVIEN VASTAAVIEN SIOITUKSET										
	OSAKKEET				JVK-, MUUT LAINA JA MUUT SAAMISET				YHTEENSÄ	
	Osakkeet tytäryhteisöt	Kuntayhtymäosakkeet	Osakkeet osakkuus- ja muut yhtiöt	Muut osakkeet ja osuudet	Saamiset konserniyhteisöt	Saamiset kuntayhtymät	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä	Pysyvät vastaavat	
Hankintameno 1.1.	3 618 789,76	2 376 384,00	1 531 830,56	278 339,10	1 382 882,98		31 457,00	9 219 683,40	58 370 112,60	
Lisäykset			25 500,00	1 378,89		732 969,36	14 630,00	774 478,25	3 728 820,74	
Rahoitusosuudet									-19 500,00	
Siirrot erien välillä									0,00	
Vähennykset									-21 205,76	
Tilikauden poisto									-2 890 949,91	
Ylimääräinen poisto/Arvonlennus									-560 192,50	
Kirjanpitoarvo 31.12.	3 618 789,76	2 376 384,00	1 557 330,56	279 717,99	1 382 882,98	732 969,36	46 087,00	9 994 161,65	58 607 085,17	

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Arvonkorotukset

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Maa- ja vesialueet				
Arvo 01.01.	50 899,37	51 126,38		
Vähennys	0,00	-227,01		
Arvo 31.12.	50 899,37	50 899,37		
Rakennukset				
Arvo 01.01.	192 647,06	724 338,56		
Vähennys	-90 095,13	-531 691,50		
Arvo 31.12.	102 551,93	192 647,06		
Arvonkorotukset yhteensä	153 451,30	243 546,43	0,00	0,00

Maa- ja vesialueet erittely

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Maa- ja vesialueet				
Kiinteistöjen liittymismaksut	629 468,38	635 434,23	67 903,69	67 903,69
Muut maa- ja vesialueet	5 062 318,32	4 844 703,85	4 562 744,56	4 353 650,32
	5 691 786,70	5 480 138,08	4 630 648,25	4 421 554,01

Saamisten erittely

	2016	2016	2015	2015
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	5 339,26	0,00	4 720,34
Lainasaamiset	1 382 882,98	0,00	1 382 882,98	0,00
Muut saamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtosaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	1 382 882,98	5 339,26	1 382 882,98	4 720,34
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta jäsenenä				
Myyntisaamiset	0,00	1 359,18	0,00	1 664,46
Lainasaamiset	732 969,36	0,00	0,00	0,00
Muut saamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtosaamiset	0,00	680,00	0,00	146 872,00
Yhteensä	732 969,36	2 039,18	0,00	148 536,46
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	0,00	0,00	660,67
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut saamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtosaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	660,67
Saamiset yhteensä	2 115 852,34	7 378,44	1 382 882,98	153 917,47

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Kela/ korvaus työterv.huollosta	163 520,21	214 070,20	120 690,79	121 609,32
Lääkäreiden koulutuskorvaus	29 582,91	26 269,92	8 883,75	0,00
Eu-tuet ja avustukset	35 092,42	39 909,86		
Jäsenkuntasaatavat	9 501,46	32 727,98		
Mela, korvaus lomituskustannuksiin	70 000,00		70 000,00	
Jns/Pelastuslaitos				
Ensihoidon ylijäämä	37 350,70		37 350,70	
Pelastustoimen ylijäämä	138 273,47		138 273,47	
Muut tulojäämät	253 032,51	294 163,18	131 426,57	53 239,53
Lyhytaikaiset siirtosaam yht	736 353,68	607 141,14	506 625,28	174 848,85

Oman pääoman erittely

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Peruspääoma 1.1.	14 982 479,62	14 982 479,62	14 982 479,62	14 982 479,62
Lisäykset				
Vähennykset				
Peruspääoma 31.12.	14 982 479,62	14 982 479,62	14 982 479,62	14 982 479,62
Arvonkorotusrahasto 1.1.	243 546,42	775 464,95		
Vähennys	-90 095,13	-531 918,53		
Arvonkorotusrahasto 31.12.	153 451,29	243 546,42	0,00	0,00
Muut omat rahastot 1.1.	884 987,03	878 198,16		
Siirrot rahastoon	43 446,66	46 626,46		
Siirrot rahastosta	-51 294,43	-39 385,50		
Vähemmistöosuuden muutos		-452,09		
Muut omat rahastot 31.12.	877 139,26	884 987,03	0,00	0,00
Ed.tilikausien yli/alijäämä 1.1.	5 628 866,64	-5 532 983,67	-718 758,34	-3 172 935,80
Muutokset	1 849 012,64	11 161 850,31	1 471 689,98	2 454 177,46
Ed.tilikausien yli/alijäämä	7 477 879,28	5 628 866,64	752 931,64	-718 758,34
Tilikauden yli/alijäämä	1 201 924,20	1 842 755,69	1 026 602,19	1 471 689,98
Oma pääoma yhteensä	24 692 873,65	23 582 635,40	16 762 013,45	15 735 411,26

Pitkäaikaiset velat

Pitkäaikaiset velat, jotka erääntyvät 1.1.2022 tai sen jälkeen.

	Kunta	
	2016	2015
Lainat rahoitus- ja vakuutus-		
laitoksilta	1 757 084,76	1 777 239,18
Lainat julkisyhteisöiltä	5 947 905,32	6 517 628,98
	7 704 990,08	8 294 868,16

Vieras pääoma

	2016		2015	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat	0,00	81 824,14	0,00	61 790,36
Muut velat	19 062,00	0,00	48 780,00	0,00
Yhteensä	19 062,00	81 824,14	48 780,00	61 790,36
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Saadut ennakot	0,00		0,00	0,00
Ostovelat	0,00	1 677 257,23	0,00	1 570 528,91
Siirtovelat	0,00	0,00	0,00	4 470,34
Yhteensä	0,00	1 677 257,23	0,00	1 574 999,25
Velat osakkuus- ja muille omistusyhteisöille				
Saadut ennakot	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostovelat	0,00	11 340,69	0,00	7 699,70
Yhteensä	0,00	11 340,69	0,00	7 699,70
Vieras pääoma yhteensä:	19 062,00	1 770 422,06	48 780,00	1 644 489,31

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Tuloennakot	179 239,12	405 782,23	125 657,30	317 357,27
Menojäämät				
Lomapalkkavelan ja henkilö-				
sivukulujen jaksotukset	5 272 048,70	6 235 440,68	3 616 954,15	4 023 581,20
Muut palkkojen ja sivukulujen				
jaksotukset	413 871,61		302 879,19	342 378,69
Korkojaksotukset	132 588,04	304 195,10	111 115,96	136 493,23
Potilasvakuutukset	80 688,18	77 599,54		
Muut menojäämät	975 499,13	995 519,61	594 328,90	628 491,76
Siirtovelat yhteensä	7 053 934,78	8 018 537,16	4 750 935,50	5 448 302,15

TASEEN ULKOPUOLISIA ERIÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin

	Konserni	
	2016	2015
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	23 968 707,92	25 901 433,91

Vakuudet

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Omasta puolesta annetut vakuudet	0,00	30 000,00	0,00	30 000,00

Leasingvastuiden yhteismäärä

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	59 408,10	70 445,33	0,00	0,00
Myöhemmin maksettavat	67 779,30	106 250,25	0,00	0,00
Yhteensä	127 187,40	176 695,58	0,00	0,00

Vastuusitoumukset

	Kunta	
	2016	2015
Takaukset samaan konserniin kuuluvien puolesta		
Alkuperäinen pääoma	6 381 545,66	6 753 240,98
Jäljellä oleva pääoma	4 535 465,94	4 926 555,23
Takaukset muiden puolesta		
Alkuperäinen pääoma	133 709,40	133 709,40
Jäljellä oleva pääoma	51 812,33	59 834,90

Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista

	2016	2015
Kunnan osuus Kuntien takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	59 493 559,00	58 824 372,23
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	44 407,99	41 918,59

Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Arvonlisäveron pal.vastuu	187 843,56	454 178,29	8 987,69	7 190,15
Perustamishankkeiden valtionosuuden pal.vastuu	1 934 443,47	3 080 088,16	1 934 443,47	3 080 088,16
Potilasvakuutusvastuut	130 612,84	123 846,91	0,00	0,00

HENKILÖSTÖÄ JA TILINTARKASTAJAN PALKKIOITA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2016	2015
Hallinto-osasto	61	58
Sosiaali- ja terveystosasto	319	302
Sivistysosasto	287	308
Tekninen osasto	49	49
Maaseutupalvelut	107	133
Yhteensä	823	850

Henkilöstökulut

	2016	2015
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	33 448 498,23	33 869 274,65
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	70 687,43	71 631,65
Henkilöstökulut yhteensä	33 519 185,66	33 940 906,30

Luottamushenkilöiden palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut

	2016	2015
Liperin kokoomus	1 038,98	1 175,94
Liperin kristillisdemokraatit	161,50	157,60
Liperin keskustapuolueen kunnallisjärjestö	5 338,24	5 676,42
Liperin sosiaalidemokraattien kunnallisjärjestö	2 882,58	3 119,81
Perussuomalaiset Liperi	2 338,65	2 516,10
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	11 759,95	12 645,87

Tilintarkastajan palkkiot

	2016	2015
BDO Audiator		
Tilintarkastuspalkkiot	8 000,00	14 545,74
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	2 164,50	4 332,50
Palkkiot yhteensä	10 164,50	18 878,24

OMISTUKSET YHTEISÖISSÄ

OMISTUKSET YHTEISÖISSÄ 31.12.2016					Kuntakonsernin osuus		
	Kotipaikka	Konsernin omistusosuus	Kunnan omistusosuus	Omasta pääomasta	Vieraasta pääomasta	Tilikauden voitosta/tappiosta	
TYTÄRYHTEISÖT							
Liperin Aluelämpö Oy	Liperi	99,66 %	99,66 %	1 229 986,30	242 049,83	94 103,51	
Ktoy Liperin vuokratalot	Liperi	100,00 %	100,00 %	2 602 679,13	12 837 915,51	3 512,50	
Lipertek Oy	Liperi	100,00 %	97,25 %	2 325 989,29	796 382,97	-117 079,14	
AsOy Liperin Jyrinlenkki 8	Liperi	67,80 %	0,00 %	129 230,83	247 824,66	0,00	
Liperin linja-autoasema Oy	Liperi	52,46 %	52,46 %	751 884,64	36 879,87	78,69	
				7 039 770,19	14 161 052,84	-19 384,44	
KUNTAYHTYMÄT							
Itä-Suomen päihdehuollon ky	Mäntyharju	1,20 %	1,20 %	21 249,83	6 542,25	-880,80	
P-K:n koulutuskuntayhtymä	Joensuu	3,80 %	3,80 %	3 131 093,19	553 975,55	31 847,86	
P-K:n sairaanhoito- ja sos.palv.ky	Joensuu	6,35 %	6,35 %	2 686 003,28	9 094 966,94	192 845,01	
Pohjois-Karjalan Maakuntaliitto	Joensuu	5,74 %	5,74 %	120 293,95	27 936,79	1 536,06	
				5 958 640,25	9 683 421,52	225 348,13	
OSAKKUUSYHTEISÖT							
Ktoy Liperin palvelukeskus	Liperi	42,31 %	42,31 %	744 220,48	340 614,31	-2,78	
As Oy Liperin Korsutie 1	Liperi	43,80 %	0,00 %	170 864,72	123 563,09	0,00	
As Oy Liperin Korsutie 3	Liperi	21,30 %	0,00 %	110 380,27	28 795,53	0,00	
				1 025 465,47	492 972,93	-2,78	

5. ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET – VESIHUOLTOLAITOS

Liperin vesihuoltolaitoksen tuloslaskelma 31.12.2016

	31.12.2016		31.12.2015	
Liikevaihto		1 473 865,32		1 410 652,22
Liiketoiminnan muut tuotot		2 255,45		5 460,90
Muut tuet ja avustukset		220,00		275,00
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-195 895,94		-180 054,80	
Palvelujen ostot	<u>-467 278,39</u>	<u>-663 174,33</u>	<u>-444 274,36</u>	<u>-624 329,16</u>
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-169 910,71		-167 444,38	
Henkilöstösivukulut				
Eläkekulut	-50 187,81		-50 766,06	
Muut henkilösivukulut	<u>-4 149,67</u>	<u>-224 248,19</u>	<u>-9 548,24</u>	<u>-227 758,68</u>
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot		-453 251,46		-452 649,37
Liiketoiminnan muut kulut		-6 591,87		-8 121,33
Liikelylijäämä -(alijäämä)		129 074,92		103 529,58
Rahoitustuotot ja -kulut				
Muut rahoitustuotot		1 713,02		305,89
Ylijäämä/alijäämä ennen satunnaisia eriä		130 787,94		103 835,47
Ylijäämä/alijäämä ennen varauksia		130 787,94		103 835,47
Tilikauden ylijäämä/alijäämä		<u>130 787,94</u>		<u>103 835,47</u>

Vesihuoltolaitoksen toiminnallisten tavoitteiden toteuma on käsitelty teknisen osaston toimintakertomuksessa.

Liperin vesihuoltolaitoksen rahoituslaskelma 31.12.2016

	31.12.2016		31.12.2015	
TOIMINNAN RAHAVIRTA				
Liikelyjäämä	129 074,92		103 529,58	
Poistot ja arvonalentumiset	453 251,46		452 649,37	
Rahoitustuotot ja -kulut	1 713,02	584 039,40	305,89	556 484,84
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
Investointimenot	-441 887,04		-733 772,44	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	10 000,00	-431 887,04	50 000,00	-683 772,44
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		152 152,36		-127 287,60
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Vaihto-omaisuuden muutos	-5,45		428,41	
Saamisten muutos	113 285,29		-41 160,31	
Korottomien velkojen muutos	112 428,77	225 708,61	195 742,84	155 010,94
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		225 708,61		155 010,94
VAIKUTUS KUNNAN KASSAVAROIHIIN		377 860,97		27 723,34

Liperin vesihuoltolaitoksen taselaskelma 31.12.2016

VASTAAVAA

	31.12.2016		31.12.2015	
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Aineettomat hyödykkeet				
Muut pitkävaikutteiset menot	360 936,66	360 936,66	317 823,86	317 823,86
Aineelliset hyödykkeet				
Maa- ja vesialueet	99 184,74		99 184,74	
Rakennukset	326 566,69		301 641,61	
Kiinteät rakenteet ja laitteet	6 404 738,08		6 319 811,58	
Koneet ja kalusto	15 875,75		23 593,08	
Keskeneräiset hankinnat	0,00	6 846 365,26	166 611,47	6 910 842,48
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
Vaihto-omaisuus	21 395,00	21 395,00	21 389,55	21 389,55
Saamiset				
Lyhytaikaiset saamiset				
Myyntisaamiset	131 291,00		279 537,39	
Muut saamiset	35 151,39			
Siirtosaamiset	462,20	166 904,59	652,49	280 189,88
		188 299,59		301 579,43
Rahat ja pankkisaamiset	405 584,31	405 584,31	27 723,34	27 723,34
VASTAAVAA		7 801 185,82		7 557 969,11

VASTATTAVAA

OMA PÄÄOMA				
Peruspääoma	6 372 549,92		6 372 549,92	
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	-1 051 179,00		-1 155 014,47	
Tilikauden yli-/alijäämä	130 787,94	5 452 158,86	103 835,47	5 321 370,92
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen				
Muut velat	2 121 123,70	2 121 123,70	1 990 382,62	1 990 382,62
Lyhytaikainen				
Ostovelat	182 790,64		113 381,90	
Muut velat	5 253,42		52 892,49	
Siirtovelat	39 859,20	227 903,26	79 941,18	246 215,57
		2 349 026,96		2 236 598,19
VASTATTAVAA		7 801 185,82		7 557 969,11

6. ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT

TILINPÄÄTÖKSEN PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUS

LIPERISSÄ 3.4.2017

LIPERIN KUNNANHALLITUS

Pitkänen Jorma

Kärki Piritta

Hakulinen Pauli

Kummunmäki Juhani

Kivivuori Marja-Leena

Koppinen Kirsi

Kosonen Juha

Kuittinen Tero

Sormunen Piia

Hämäläinen Pellervo

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään kertomuksen.

LIPERISSÄ ___ / ___ 2017

BDO Audiator Oy

Taina Törrönen
HT, JHT

7. TILINPÄÄTÖSTÄ VARMENTAVAT ASIAKIRJAT

Käytetyt tositelajit 2016

Id	Nimitys		
ALKUSA	Alkusaldot	1 001	1 999
BUD	Talousarvio	2 001	2 999
LBUD	Lisämääräraha/talousarviomuutos	3 001	3 999
MUIST1	Muistio, ulkoinen, Raindance	10 001	14 999
MUIRO2	Muistio, ulkoinen, Rondo	15 001	19 999
MUISIS	Muistio, sisäinen Raindance	20 001	24 999
MUIRS2	Muistio, sisäinen Rondo	25 001	29 999
IRTAIN	Irtaimisto	33 001	33 999
KOMTOS	Käyttöomaisuus	34 001	34 999
KOMMUI	Käyttöomaisuusmuistiot	39 001	39 999
SISRON	Sisäiset laskut, Rondo	40 001	44 999
ZBF	Budjetoitositteet	96 000	96 999
PANKKI	Pankin tilioite	101 001	109 999
PALKAT	Palkat	100 001	100 999
OSTOT	Ostolaskut Rondosta	8 000 001	8 299 999
OMAKSU	Ostomaksut	8 990 001	8 999 999
YMRMAN	Manuaalisuoritukset	5 110 001	5 199 999
YMRVII	Viitesuoritukset	5 210 001	5 299 999
YMRHYV	Hyvityslaskujen kuittaus	5 310 001	5 399 999
YMRK	Tileistä poisto	5 410 001	5 499 999
YMR10	Laskulaji 10	10 000 001	10 999 999
YMR11	Laskulaji 11	11 000 001	11 999 999
YMR13	Laskulaji 13	13 000 001	13 999 999
YMR14	Laskulaji 14	14 000 001	14 999 999
YMR15	Laskulaji 15	15 000 001	15 999 999
YMR20	Laskulaji 20	20 000 001	20 999 999
YMR21	Laskulaji 21	21 000 001	21 999 999
YMR22	Laskulaji 22	22 000 001	22 999 999
YMR23	Laskulaji 23	23 000 001	23 999 999
YMR25	Laskulaji 25	25 000 001	25 999 999
YMR26	Laskulaji 26	26 000 001	26 999 999
YMR27	Laskulaji 27	27 000 001	27 999 999
YMR28	Laskulaji 28	28 000 001	28 999 999
YMR29	Laskulaji 29	29 000 001	29 999 999
YMR30	Laskulaji 30	30 000 001	30 999 999
YMR32	Laskulaji 32	32 000 001	32 999 999
YMR44	Laskulaji 44	44 000 001	44 999 999
YMR54	Laskulaji 54	54 000 001	54 999 999
YMR72	Laskulaji 72	72 000 001	72 999 999
YMR75	Laskulaji 75	75 000 001	75 999 999
YMR77	Laskulaji 77	77 000 001	77 999 999
YMR81	Laskulaji 81	81 000 001	81 999 999
YMR83	Laskulaji 83	83 000 001	83 999 999
YMR84	Laskulaji 84	84 000 001	84 999 999
YMR85	Laskulaji 85	85 000 001	85 999 999
YMR86	Laskulaji 86	86 000 001	86 999 999
YMR87	Laskulaji 87	87 000 001	87 999 999
YMR88	Laskulaji 88	88 000 001	88 999 999
KLALKU	Konsernin alkusaldot	99 910 001	99 919 999
KLTOT	Konsernin tytär/ky	99 920 001	99 929 999
KLKIRJ	Konsernikirjaukset	99 930 001	99 939 999
SOSTYO	Sosiaalityö	111 001	111 999
KASSA2	Kassa 2	112 001	119 999

Selvitys käytetyistä kirjanpitokirjoista ja niiden säilytyksestä

TASEKIRJA	Pysyvästi nidottuna
PÄIVÄ- JA PÄÄKIRJAT	10 vuotta sähköisenä
TASE-ERITTELY	Pysyvästi irtolehdet mapitettuna
TILIPUITELISTAT	Pysyvästi sidottuna
TILITOSITTEET	10 vuotta irtolehdet mapitettuna tai sähköisenä

Tilivuoden 2016 kirjanpito on hoidettu CGI:n Raindance kirjanpito-ohjelmistolla.